

ΤΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

Ἡ ΤΟΥ

ΚΥΡΟΥ

ΑΝΑΒΑΣΙΣ.

ΚΑΙ,

Ο ἸΠΠΑΡΧΙΚΟΣ.

ТОТ

ЗОТИОФОНЕ

ТОТ

ТОР

АНАБАЗИ

КА

ОПЛАХИО

ΤΟΥ
ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
Ἡ ΤΟΥ
ΚΥΡΟΥ
ΑΝΑΒΑΣΙΣ.

XENOPHONTIS
EXPEDITIO
CYRI.

TOMIS QUATUOR.

EX EDITIONE T. HUTCHINSON.

Τῶν ΠΑΡΘΩΝ ἡ ἀφισαμέναν, Πολλὰκις ἀναφθίγξασθαι τὸν ΑΝ-
ΤΩΝΙΟΝ ἰσορῶσιν ὧ ΜΥΡΪΟΙ, θαυμάζοντα ΤΟΤ'Σ ΜΕΤΑ'
ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ. PLUTARCH. in M. ANTONIO.

TOM. II.

GLASGOW:
IN AEDIBUS ACADEMICIS
EXCUEDEBANT ROBERTUS ET ANDREAS FOULIS
ACADEMIAE TYPOGRAPHI
M.DCC.LXIV.

39

TOT
EENOFFTOE

TOT
K. T. P. O. T.
ANABAKI

XENOPHONTIS
EXPERTIO
CYRIL

TOMAS CHURCHILL
12
OF BRITAIN
THE NEW
LONDON

TOM. II.
GLASGOW
IN AUSTRIA
EXPERIMENTAL
ACADEMY
MCCCLXXI

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΚΥΡΟΥ

ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ Γ.

XENOPHONTIS

DE

CYRI

EXPEDITIONE

LIBER TERTIUS.

TOM. II.

A

Ξ Ε Ν Ο Φ Ω Ν Τ Ο Σ

Κ Τ Ρ Ο Υ

Α Ν Α Β Α Σ Ε Ω Σ Γ'.

ὍΣΑ μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει τῇ μετὰ
Κύρου οἱ Ἕλληνες ἐπραξαν μέχρι τῆς μά-
χης, καὶ ὅσα, ἐπεὶ Κύρος ἐτελεύτησεν, ἐ-
γένετο, ἀπιόντων τῶν Ἑλλήνων σὺν Τις-
σαφέρνει ἐν ταῖς σπονδαῖς, ἐν τῷ πρόοδῳ
λόγῳ δεδήλωται. Ἐπεὶ δὲ οἱ τε στρατη-
γοὶ συνειλημμένοι ἦσαν, καὶ τῶν λοχα-
γῶν καὶ στρατιωτῶν οἱ συνεπόμενοι ἀπολώ-
λεσαν, ἐν πολλῇ δὴ ἀπορίᾳ ἦσαν οἱ Ἕλ-
ληνες, ἐνθυμύμενοι ὅτι ἐπὶ ταῖς βασιλέως
θύραις ἦσαν, κύκλῳ δ' αὐτοῖς πάντα πολ-
λὰ καὶ ἔθνη καὶ πόλεις πολέμια ἦσαν· ἀ-
γορὰν δὲ οὐδεὶς ἔτι παρέξειν ἔμελλεν, ἀ-
πείχον δὲ τῆς Ἑλλάδος πλέον ἢ μύρια
στάδια, ἡγεμῶν δ' οὐδεὶς τῆς ὁδοῦ ἦν, πο-
ταμοὶ δὲ διεῖργον ἀδιάβατοι ἐν μέσῳ τῆς

XENOPHONTIS

DE

CYRI

EXPEDITIONE

LIBER TERTIUS.

QUAE Graeci in itinere cum Cyro *in Asiam superiorem facto* ad pugnam usque gesserint, quaeque, posteaquam Cyrus interiisset, acciderint, Graecis cum Tissapherne per inducias discedentibus, superiore libro expositum est. Posteaquam verò duces comprehensi erant, et qui eos sequuti fuerant cohortium praefecti atque milites perierant, in magnâ erant anxietate Graeci, cum se prope a portâ regis abesse cogitarent, ac multas undique tum nationes tum civitates ipsis infestas esse; annonam neminem jam amplius suppeditaturum, se a Graeciâ stadiorum plus decem millia abesse, ducem itineris esse nullum, fluvios, transiri qui non possent, in medio in domum itinere se hinc indè, *quo mi-*

4 CYRI EXPED. III.

nus progredierentur, inhibere; barbaros etiam, qui cum Cyro in Asiam adscenderant, ipsos prodidisse; solos jam relictos esse, nec ullum habere equitatum auxiliarem: adeò ut perspicuum esset, neque si vincerent, vel unum fugientem interfecturos, et si vincerentur, ne unum quidem vivum relictum iri. Haec dum secum cogitarent, animoque essent anxio, ex iis pauci sub vesperam cibum cepere, pauci accenderunt ignes, ad armatos quoque ordines eâ nocte multi non accessere: at illo se quisque loco quieti dedit, in quem forte fortunâ incidisset, cum prae animi aegritudine, ac desiderio suae quisque patriae, parentum, uxorum, liberum, quos nunquam se deinceps visuros arbitrabantur, somnum capere non possent. His illi animis omnes quiescebant:

Erat autem in exercitu Xenophon quidam Atheniensis, qui, cum neque dux, neque cohortis alicujus praefectus, neque miles esset, illos comitatus erat; sed e domo Proxenus ipsum evocarat,

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ. 5

οἵκαδε ὁδῷ· προδεδώκασι δὲ αὐτοὺς καὶ οἱ
 σὺν Κύρῳ ἀναβάντες βάρβαροι, μόνοι δὲ κα-
 λαλελειμμένοι ἦσαν, ἔδὲ ἱππέα ἔδένα σύμ-
 μαχον ἔχοντες· ὥς τ' εὐδηλον ἦν, ὅτι νι-
 κῶντες μὲν οὐδ' ἂν ἓνα φεύγοντα κατα-
 καίνοιεν, ἡτληθέντων δὲ αὐτῶν οὐδεὶς ἂν
 λειφθεῖη. Ταῦτα ἐννοούμενοι, καὶ ἀθύμως
 ἔχοντες, ὀλίγοι μὲν αὐτῶν εἰς τὴν ἐσπέ-
 ραν σίτου ἐγεύσαντο, ὀλίγοι δὲ πυρὰ ἐ-
 καυσαν, ἐπὶ δὲ τὰ ὅπλα πολλοὶ ἐκ ἤλ-
 θον ταύτῃ τῇ νυκτί· ἀνεπαύετο δὲ ὅπου
 ἐτύγχανεν ἕκαστος, καὶ δυνάμενοι καθεύδειν
 ὑπὸ λύπης, καὶ πόθου πατρίδων, γονέων,
 γυναικῶν, παίδων, οὓς καὶ ποτε ἐνόμιζον ἐ-
 τι ὄψεσθαι. Οὕτω μὲν διακείμενοι πάντες
 ἀνεπαύοντο·

Ἦν δέ τις ἐν τῇ στρατιᾷ Ξενοφῶν Α-
 θηναῖος, ὃς οὔτε στρατηγός, ἔτε λοχαγός,
 οὔτε στρατιώτης ὢν συνηκολούθει, ἀλλὰ
 Πρόξενος αὐτὸν μετεπέμψατο οἴκοθεν, ξέ-
 νος ὢν ἀρχαῖος· ὑπὸ χρεῖται δὲ αὐτῷ, εἰ

6 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

ἔλθοι, φίλον Κύρῳ ποιήσῃν· ὃν αὐτὸς ἔ-
 φη κρείττω ἑαυτῷ νομίζειν τῆς πατρίδος.
 Ὁ μέντοι Ξενοφῶν ἀναγνὼς τὴν ἐπιστολὴν,
 ἀνακοινῶνται Σωκράτει τῷ Αθηναίῳ περὶ
 τῆς πορείας. Καὶ ὁ Σωκράτης ὑποπλεύ-
 σας μὴ τι πρὸς τῆς πόλεως οἱ ὑπάτιον
 εἴη Κύρῳ φίλον γενέσθαι, (ὅτι ἔδοκει ὁ
 Κῦρος προθύμως τοῖς Λακεδαιμονίοις ἐπὶ
 τὰς Αθήνας συμπολεμῆσαι) συμβουλεύει
 τῷ Ξενοφῶντι ἐλθόντι εἰς Δελφὸς ἀνα-
 κοινῶσαι τῷ θεῷ περὶ τῆς πορείας. Ελ-
 θὼν δὲ ὁ Ξενοφῶν ἐπήρετο τὸν Απόλλω,
 τίνι ἂν θεῶν θύων καὶ εὐχόμενος κάλλισ' ἂν
 καὶ ἄριστα ἔλθοι τὴν ὁδόν, ἣν ἐπινοεῖ, καὶ
 καλῶς πράξας σωθείη. Καὶ ἀνείλεν αὐ-
 τῷ ὁ Απόλλων, θεοῖς οἷς ἔδει θύειν. Ε-
 πεὶ δὲ πάλιν ἦλθε, λέγει τὴν μαντείαν
 τῷ Σωκράτει. Ὁ δ' ἀκέσας ἠτιᾶτο αὐ-
 τόν, ὅτι ὅ τούτο πρότερον ἠρώτα, πότε-
 ρον λῶϊον αὐτῷ εἴη πορεύεσθαι, ἢ μένειν,
 ἀλλ' αὐτὸς κρίνας ἰτέον εἶναι, τοῦτο ἔ-

CYRI EXPED. III. 7

quippe qui antiquus *ejus* erat hospes: *hic* autem illi, si *ad se* veniret, ut Cyro amicus adscriberetur, effecturum se pollicebatur; quem ipse sibi utiliorem patriâ videri dicebat. *Hujus* epistolam cum legisset Xenophon, *isto* de itinere Socratem Atheniensem consulit. Et Socrates veritus ei ne criminosum *suam* apud civitatem foret, cum Cyro si amicitiam iniret, (quia Cyrus alacriter Lacedaemonios in eo juvisse bello videretur, quod adversus Athenienses gesserant) hoc Xenophonti dat consilii, ut Delphos profectus deum *illum* de itinere consuleret. *Eo* profectus Xenophon Apollinem interrogat, cui deum rem sacram faceret precesque ferret, ut iter, quod apud animum instituerat, pulcherrimè ac optimè perficeret, reque praeclare gestâ salvus rediret. Et ei *per oraculum* respondit Apollo, diis rem sacram faceret, quibus *faceret* oporteret. Cum verò *Athenas* reversus esset, Socrati oraculum narrat. Quod cum audisset ille, reprehendit eum, quòd non priùs quaesivisset, utrùm ipsi satius esset proficisci,

8 CYRI EXPED. III.

quàm *domi* manere; sed ipse cùm *jam* proficisci decrevisset, quo pacto proficisci commodissimè posset, id *unum* interrogasset. Verùm quandò ità quæsisisti, ea, inquit, facienda sunt, quæ deus imperavit. Itaque Xenophon cùm iis sacrificasset *numinibus*, quæ *per oraculum* significarat deus, solvit, ac Sardibus Proxenum et Cyrum adsequitur, qui *jam* in *Asiam* erant adscensuri; *statim* que Cyro commendatus est. Proxeno autem *ab eo* contendente, ut *secum* maneret, unà quoque Cyrus *id* contendebat; aiebatque se eum, ubi primùm expeditioni finis imponeretur, statim dimissurum. Expeditio autem ferebatur adversùs Pisidas esse *suscepta*.

Et *Xenophon* quidem in militiam profectus est, hoc modo deceptus, *at* non a Proxeno: (nam neque *is* adversùs regem moveri *bellum*, neque alius quisquam Graecorum, praeter Clearchum, nôrat) verùm ubi in Ciliciam venissent, perspicuum omnibus esse videbatur, adversùs regem expeditionem suscipi. Ac *tum sane* plerique tametsi *hoc* formidarent iter,

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ. 9

πυνθάνετο, ὅπως ἂν κάλλιστα πορευθεῖη.
 Επεὶ μέντοι ὕτως ἦρξ, ταῦτ', ἔφη, χρὴ
 ποιεῖν, ὅσα ὁ Θεὸς ἐκέλευσεν. Ὁ μὲν δὴ
 Ξενοφῶν οὕτω θυσάμενος οἷς ἀνείλεν ὁ θεός,
 ἐξέπλει, καὶ καταλαμβάνει ἐν Σάρδεσι
 Πρόξενον καὶ Κῦρον, μέλλοντας ἤδη ὁρμαῖν
 τὴν ἄνω ὁδόν· καὶ συνεσάθη Κύρῳ. Προ-
 θυμουμένου δὲ τοῦ Προξένου, καὶ ὁ Κῦρος
 συμπροθυμεῖτο μεῖναι αὐτόν· εἶπε δὲ ὅ-
 τι ἐπειδὴν τάχιστα ἢ στρατεία λήξῃ, εὖ-
 θύς ἀποπέμψῃ αὐτόν. Ελέγετο δὲ ὁ σό-
 λος εἶναι εἰς Πεισίδας.

Εστρατεύετο μὲν δὴ, οὕτως ἐξαπατη-
 θεὶς, οὐχ ὑπὸ τῷ Προξένου· (ὃ γὰρ ἦδει
 τὴν ἐπὶ βασιλέα ὁρμὴν, ὅδ' ἄλλος οὐδεὶς
 τῶν Ἑλλήνων, πλὴν Κλεάρχου) ἐπεὶ
 μέντοι εἰς Κιλικίαν ἦλθον, σαφές πᾶσιν
 ἐδόκει εἶναι, ὅτι ὁ σόλος εἴη ἐπὶ βασιλέα.
 Φοβόμενοι δὲ τὴν ὁδόν, καὶ ἄκοντες ὁμῶς
 οἱ πολλοὶ δι' αἰχὺνὴν καὶ ἀλλήλων καὶ Κύ-
 ρου συνηκολύθησαν· ὧν εἷς καὶ Ξενοφῶν ἦν.

10 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

Επεὶ δὲ ἀπορία ἦν, ἐλυπεῖτο μὲν σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ ἐκ ἐδύνατο καθεύδειν· μικρὸν δὲ ὕπνου λαχὼν, εἶδεν ὄναρ. Ἐδοξεν αὐτῷ, βροντῆς γενομένης, σκηπλὸς πεσεῖν εἰς τὴν πατρώαν οἰκίαν, καὶ ἐκ τέτς λάμπεσθαι πᾶσαν. Περίφοβος δὲ εὐθύς ἀνηγέρθη, καὶ τὸ ὄναρ πῇ μὲν ἔκρινεν ἀγαθόν· (ὅτι ἐν πόνοις ὦν καὶ κινδύνοις φῶς μέγα ἐκ Διὸς ἰδεῖν ἔδοξε) πῇ δὲ καὶ ἐφοβεῖτο, (ὅτι ἀπὸ Διὸς μὲν βασιλέως τὸ ὄναρ ἐδόκει αὐτῷ εἶναι, κύκλῳ δὲ ἐδόκει λάμπεσθαι τὸ πῦρ,) μὴ ἔδυνατο ἐκ τῆς χώρας ἐξελθεῖν τῆς βασιλέως, ἀλλ' εἴργοιτο πάντοθεν ὑπὸ τινων ἀποριῶν.

Ὅποῖον τι μὲν δὴ ἐστὶ τὸ τοιοῦτον ὄναρ ἰδεῖν, ἔξεστι σκοπεῖν ἐκ τῶν συμβάντων μετὰ τὸ ὄναρ. Γίγνεται γὰρ τάδε εὐθύς· Ἐπειδὴ ἀνηγέρθη, πρῶτον μὲν ἔννοια αὐτῷ ἐμπίπλει, Τί κατάκειμαι; ἡ δὲ νύξ προβάλλει· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ εἰκὸς τῆς παλειμίους ἥξειν. Εἰ δὲ γενησόμεθα ἐπὶ βα-

CYRI EXPED. III. 11

etiam inviti tamen, tum prae mutuâ tum prae Cyri reverentiâ, unâ sequebantur: quorum unus erat Xenophon. Cùm autem *haec* rerum esset difficultas, agebatur quidem *ille* cum caeteris, nec dormire poterat: attamen paulùm somno sopitus, somnium vidit. Videbatur ei, tonitru moto, fulmen domum in paternam cadere, ac universam indè coruscare. Metu vehementi perculsus e somno confestim excitatus est, atque somnium *illud* partim faustum judicabat; (quòd cùm in laboribus et periculis versaretur, lucem magnam a Jove *ortam* videre visus esset) partim (quòd somnium *hoc* a Jove rege *profectum* ipsi videretur, et quòd visus esset ignis undique lucere) metuebat, ne ex regione regis evadere non posset, sed undique difficultatibus quibusdam inhiaberetur.

Caeterùm quale fuit hujusmodi somnii visum, animadvertere licet ex iis, quae post somnium evenerunt. Nam statim haec acciderunt: Posteaquam e somno excitatus esset, primùm *haec* ipsi in mentem incidit cogitatio, Quid ja-

12 CYRI EXPED. III.

ceo? nox progreditur; et luce primâ
 hostes adventuros verisimile est. Quòd
 si regis in potestatem devenerimus, quid
 prohibet quo minùs, molestissima quae-
 que cùm adspexerimus, et gravissima
 quaeque fuerimus passi, contumeliis ad-
 fecti necemur? Quo pacto nosmet tuea-
 mur, *ad id* se nemo parat neque ulli cu-
 rae est, sed *ita* jacemus quasi nobis oti-
 um agere liceat. Ac ego quidem quânam
 ex urbe ducem haec facturum expecto?
 quam aetatem mihi ipsi adfuturam oppe-
 rior? nec enim maturiorem ad aetatem
 perveniam, hostibus si me hodie dedide-
 ro. Surgit deinde, et Proxeni primùm
 cohortium praefectos convocat. Cùm
 autem convenissent, “Ego, praefecti co-
 “hortium, inquit, neque dormire pos-
 “sum, (quemadmodùm nec vos, opinor,
 “*poteſtis*) neque jacere ampliùs, dum
 “quibus in rebus versamur, video. Ho-
 “stes certè quidem, *uti* constat, non pri-
 “ùs bellum nobis palàm denuntiârunt,
 “quàm res suas benè comparatas esse
 “putarent: at nostrùm nemo curam vi-
 “cissim adhibet, ut quàm praeclarissimè

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ. 13

σιλῇ, τί ἐμποδῶν μὴ ἔχῃ πάντα μὲν τὰ
 χαλεπώτατα ἐπιδόντας, πάντα δὲ τὰ
 δεινότατα παθόντας, ὑβριζομένους ἀποθα-
 νεῖν; Ὅπως δὲ ἀμυνόμεθα, ὅδεῖς παρα-
 σκευάζεται οὐδ' ἐπιμελεῖται, ἀλλὰ κα-
 τακείμεθα, ὥσπερ ἑξὸν ἡσυχίαν ἔχειν.
 Εγὼ οὖν τὸν ἐκ ποίας πόλεως στρατηγὸν
 προσδοκῶ ταῦτα πράττειν; ποίαν δ' ἡλι-
 κίαν ἐμαυτῷ ἐλθεῖν ἀναμένω; οὐ γάρ ἐ-
 γὼγ' ἔτι πρεσβύτερος ἔσομαι, εἰάν τήμερον
 προδῶ ἐμαυτὸν τοῖς πολεμίοις. Ἐκ τούτου
 ἀνίσταται, καὶ συγκαλεῖ τὸς Προξένους πρῶ-
 τον λοχαγούς. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλε-
 ξεν, “ Εγὼ, ὦ ἄνδρες λοχαγοί, οὔτε κα-
 “ θεύδειν δύναμαι, (ὥσπερ, οἶμαι, ὅδ' ὑ-
 “ μεῖς) οὔτε κατακείσθαι ἔτι, ὄρων ἐν οἱ-
 “ οῖς ἐσμέν. Οἱ μὲν γὰρ δὴ πολέμιοι δη-
 “ λον ὅτι καὶ πρότερον πρὸς ἡμᾶς τὸν πό-
 “ λεμον ἐξέφηναν, πρὶν ἐνόμισαν τὰ ἑαυ-
 “ τῶν καλῶς παρεσκευάσαι· ἡμῶν δ' ὅ-
 “ δεῖς ὅδε ἀντεπιμελεῖται, ὥπως ὥς κά-

14 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

“ λιστα ἀγωνιόμεθα. Καὶ μὴν εἰ ὑψηλό-
 “ μεθα, καὶ ἐπὶ βασιλεῖ γενησόμεθα, τί
 “ οἴομεθα πείσεσθαι; ὅς κ' ἡ τῷ ὁμομητρίᾳ
 “ κ' ὁμοπατρίῳ ἀδελφοῦ, καὶ τεθνηκότος
 “ ἡδὲ, ἀποτεμὼν τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν
 “ χεῖρα ἀνεσάυρωσεν· ἡμᾶς δὲ, οἷς κηδε-
 “ μὼν μὲν ἔδει πάρεσιν, ἐστρατεύσαμεν
 “ δι' ἐπ' αὐτὸν ὡς δοῦλον ἀντὶ βασιλέως
 “ ποιήσοντες, κ' ἀποκτενέοντες, εἰ δυναί-
 “ μεθα, τί ἂν οἴομεθα παθεῖν; Ἀρ' οὐκ
 “ ἂν ἐπὶ πᾶν ἔλθοι, ὡς ἡμᾶς τὰ αἰχίσια
 “ αἰκισάμενος, πᾶσιν ἀνθρώποις φόβον
 “ παράχῃ τοῦ στρατεύσαι ποτὲ ἐφ' ἑαυ-
 “ τόν; Ἀλλ' ὅπως τοι μὴ ἐπ' ἐκείνῳ γε-
 “ νησόμεθα, πάντα ποιητέον. Εγὼ μὲν
 “ οὖν, ἔστ' ἂν μὲν αἱ σπονδαὶ ἦσαν, οὐ
 “ ποτε ἐπαυόμην ἡμᾶς μὲν οἰκτείρων,
 “ βασιλέα δὲ κ' ἡ τῷ σὺν αὐτῷ μακαρίζων,
 “ διαθεώμενος αὐτῶν ὅσῃ μὲν χώραν καὶ
 “ οἶαν ἔχοιεν, ὡς δὲ ἄφθονα τὰ ἐπιήδεια,
 “ ὅσας δὲ θεράποντας, ὅσα δὲ κτήνη, χρυ-

“ certamen ineamus. Atqui *animos* si
 “ submittemus, et in regis potestatem
 “ veniemus, quid nos passuros existima-
 “ mus? *quippe* ille fratris eâdem matre
 “ nati, patre geniti eodem, *ejusque* jam
 “ mortui, et caput abscissum et manum
 “ palo suffixit: nos verò, quibus adest
 “ nemo, curam qui nos tuendi gerat,
 “ *qui* adversus ipsum arma cepimus *ea*
 “ *consilio*, ut pro rege servum faceremus
 “ atque occideremus, si penes nos esset,
 “ quid passuros existimamus? Annon
 “ omni adgrediatur viâ, ut posteaquam
 “ nos indignissimis tractaverit modis, ho-
 “ minibus terrorem omnibus incutiat,
 “ ne adversus ipsum unquam arma ca-
 “ piant? At verò illius ne in potesta-
 “ tem veniamus, quidvis faciendum.
 “ Ego quidem certè, quamdiu manebant
 “ foedera, nos miserari nunquam cessa-
 “ vi, regem verò eosque, qui cum ipso
 “ erant, felices praedicare, cùm consi-
 “ derarem quantam et qualem ipsi regi-
 “ onem haberent, quàm abundantes
 “ commeatus, quot famulos, quot ju-

16 CYRI EXPED. III.

“ menta, *quantum* auri, *quantum* vesti-
 “ um: at contrà cùm militum *nostrò-*
 “ *rum* conditionem animo agitarem, nul-
 “ lius *videlicet* boni copiam nobis esse,
 “ nisi emeremus, quocum autem merca-
 “ remur *aliquid*, paucos jam amplius
 “ habere scirem; alià verò ratione quàm
 “ mercando commeatum ne pararemus,
 “ foedera jam *tum* nos impedire: haec
 “ igitur nonnunquam mecum ipse repu-
 “ tans magis *tum* foedera, quàm modò
 “ bellum, metuebam. Verùm postea-
 “ quam illi foedera violârunt, et illo-
 “ rum insolentia et suspicio nostra mi-
 “ hi finem habere videtur. Nam ea jam
 “ bona, tanquam praemia *isti cessura*
 “ *parti*, utracunque *tandem* nostrum
 “ virtute praestiterit, in medio posita
 “ sunt: *ipsi* dii certaminis sunt praesi-
 “ des, qui cum nobis, ceu par est, sta-
 “ bunt. Nam isti pejerârunt; nos, cùm
 “ multa bona videremus, constanter ab
 “ eis abstinuimus; proptereà quòd per
 “ deos jurâssemus: adeò ut *nobis*, mihi
 “ *quidem uti* videtur, multò majori cum
 “ spiritu, quàm istis, in certamen liceat

“ σὸν δέ, ἐαθῆτα δέ· τὰ δ’ αὖ τῶν στρα-
 “ τιωτῶν ὁπότε ἐνθυμοίμην, ὅτι τῶν μὲν
 “ ἀγαθῶν πάντων ἔδενός ἡμῖν μετεΐη, εἰ
 “ μὴ πριαίμεθα, ὅτε δὲ ὠνησόμεθα ἥδην
 “ ἔτι ὀλίγους ἔχοντας, ἄλλως δέ πως πο-
 “ ρίξεσθαι τὰ ἐπιτήδεια ἢ ὠνεμένους, ὅρ-
 “ κους ἥδη κατέχοντας ἡμᾶς· ταῦτ’ οὖν
 “ λογιζόμενος ἐνίοτε, τὰς σπονδὰς μᾶλ-
 “ λον ἐφοβέμην, ἢ νῦν τὸν πόλεμον. Ε-
 “ πεί μέντοι ἐκεῖνοι ἔλυσαν τὰς σπονδὰς,
 “ λελύσθαι μοι δοκεῖ καὶ ἡ ἐκεῖνων ὕβρις,
 “ καὶ ἡ ἡμετέρα ὑποψία. Ἐν μέσῳ γάρ
 “ ἥδη κείται ταῦτα τὰ ἀγαθὰ, ἄθλα,
 “ ὁπότεροι ἂν ἡμῶν ἄνδρες ἀμείνονες ᾖσιν·
 “ ἀγνοθέται δ’ οἱ θεοὶ εἶσιν, οἱ σὺν ἡμῖν,
 “ ὥς τὸ εἶκος, ἔσονται. Οὗτοι μὲν γὰρ
 “ αὐτὰς ἐπιωρχήκασιν· ἡμεῖς δέ, πολλὰ
 “ ὀρῶντες ἀγαθὰ, σερρώως αὐτῶν ἀπειχό-
 “ μεθα, διὰ τὰς τῶν θεῶν ὀρκους· ὥστε
 “ ἐξεῖναι μοι δοκεῖ ἵεναι ἐπὶ τὸν ἀγῶνα
 “ πολὺ σὺν φρονήματι μείζονι, ἢ τέτοις.

18 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

“ Ετι δὲ ἔχομεν σώματα ἱκανώτερα τῶ-
 “ των καὶ ψύχῃ, καὶ θάλπῃ, καὶ πόνοὺς
 “ φέρειν· ἔχομέν τε καὶ ψυχὰς σὺν τοῖς
 “ θεοῖς ἀμείνονας· οἱ δὲ ἄνδρες καὶ τρω-
 “ τοὶ καὶ θνητοὶ μᾶλλον ἡμῶν, ἢν οἱ θε-
 “ οὶ, ὥσπερ τοπρόθεν, νίκην ἡμῖν διδῶ-
 “ σιν. Αλλ’ ἴσως γὰρ καὶ ἄλλοι ταῦτα
 “ ἐνθυμοῦνται. Πρὸς τῶν θεῶν, μὴ ἀνα-
 “ μένωμεν ἄλλους ἐφ’ ἡμᾶς ἐλθεῖν, πα-
 “ ρακαλοῦντας ἐπὶ τὰ κάλλιστα ἔργα,
 “ ἀλλ’ ἡμεῖς ἄρξωμεν τῷ ἐξορμῆσαι καὶ
 “ τοὺς ἄλλους ἐπὶ τὴν ἀρετὴν. Φάνητε
 “ τῶν λοχαγῶν ἀριστοί, καὶ τῶν στρατη-
 “ γῶν ἀξιοστρατηγότεροι. Καγὼ δὲ, εἰ
 “ μὲν ὑμεῖς ἐθέλετε ἐξορμαῖν ἐπὶ ταῦτα,
 “ ἔπεσθαι ὑμῖν βέλομαι· εἰ δὲ ὑμεῖς τάτ-
 “ τετέ με ἡγεῖσθαι, οὐδὲν προφασίζομαι
 “ τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ καὶ ἀκμάζειν ἡγῶ-
 “ μαι ἐρύκειν ἀπ’ ἐμαυτῷ τὰ κακά.” Ὁ
 μὲν ταῦτα ἔλεξεν·

Οἱ δὲ λοχαγοὶ ἀκέσαντες ταῦτα, ἡ-

“ descendere. Praetereà nobis sunt cor-
 “ pora, quae magis, quàm illorum *cor-*
 “ *pora*, ad frigora, calores, labores per-
 “ ferendos sunt idonea: nobis itidem
 “ sunt animi deorum beneficio praestan-
 “ tiores: viri ipsi magis quàm nos vul-
 “ neribus *sunt* et caedi obnoxii, si *qui-*
 “ *dem* dii victoriam nobis, ut antehac,
 “ dederint. Verùm haec fortassis etiam
 “ alii secum in animis versant. Per de-
 “ os, non expectemus, donec ad nos a-
 “ lii veniant, qui *nos* ad facinora prae-
 “ clarissima cohortentur; sed ipsi priùs
 “ etiam alios ad virtutem excitemus.
 “ Exhibete vos cohortium praefecto-
 “ rum fortissimos, et imperatorum offi-
 “ cio *ipsis* imperatoribus digniores. At-
 “ que ego certè, si vos ad haec erum-
 “ pere velitis, libens vos sequar: ac si
 “ me ducis in munere constituatis, ae-
 “ tatis excusatione nèquaquam utar,
 “ quin *me* vigere puto ad arcenda a me
 “ mala.” Haec ille verba fecit:

Quae cùm praefecti cohortium au-

diffent, ducis illum munere fungi juss-
 runt universi. Verùm Apollonides qui-
 dam erat, qui Boeotios loquendo imita-
 batur: aiebat hic nugari *eum*; qui aliâ
 quâdam, quàm regem *sibi* conciliando,
 id si fieri posset, ratione, diceret *ipsos* sa-
 lutem consequi posse; simul difficultates
 exponere incipiebat. At verò Xeno-
 phon, ejus sermone interrupto, hunc in
 modum loquutus est: “ Vir admiratio-
 “ ne dignissime, tu certè neque quod
 “ vides intelligis, neque quod audis me-
 “ moriâ tenes. In eodem fanè, quo hi,
 “ *loco* eras, cùm rex, posteaquam Cy-
 “ rûs mortuus esset, hanc ob causam e-
 “ latus, ad nos mitteret atque arma tra-
 “ dere juberet: verùm cùm nos non
 “ *modo non* traderemus, sed *etiam* ar-
 “ mati proficisceremur ac juxta ipsum
 “ tabernacula collocaremus, quid non
 “ per legatos *ad nos* missos fecit, cùm
 “ et foedus peteret, et suppeditaret
 “ commeatum, donec tandem foedus a
 “ nobis impetraret? Posteaquam verò
 “ duces ac praefecti cohortium, quem-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ. 21

γείσθαι ἐκέλευον ἅπαντες. Πλὴν Απολ-
 λωνίδης τις ἦν, βοιωτιάζων τῇ φωνῇ· οὗ-
 τος δ' εἶπεν ὅτι φλυαροίη, ὅσις λέγοι ἄλ-
 λως πως σωτηρίας ἂν τυχεῖν, ἢ βασιλέα
 πείσας, εἰ δύναιτο· καὶ ἅμα ἤρχετο λέγειν
 τὰς ἀπορίας. Ὁ μὲντοι Ξενοφῶν μεταξὺ
 ὑπολαβὼν, ἔλεξεν ὧδε· “ ὦ θαυμασιώτατε
 “ ἄνθρωπε, σύ γε ὅδ' ὁρῶν γινώσκεις, ὅδ' ἀ-
 “ κέων μέμνησαι. Ἐν ταυτῷ γε μένοι ἦσθα
 “ τῆτοις, ὅτε βασιλεὺς, ἐπεὶ Κῦρος ἀ-
 “ πέθανε, μέγα φρονήσας ἐπὶ τῷ, πέμ-
 “ πων ἐκέλευε παραδιδόναι τὰ ὅπλα· ἐ-
 “ πειδὴ δὲ ἡμεῖς οὐ παραδόντες, ἀλλ' ἐ-
 “ ξωπλισμένοι ἐλθόντες παρεσκηνήσαμεν
 “ αὐτῷ, τί οὐκ ἐποίησε πρέσβεις πέμ-
 “ πων, καὶ σπονδὰς αὐτῶν, καὶ παρέχων
 “ τὰ ἐπιτήδεια, ἕς τ' ἂν σπονδῶν ἔτυ-
 “ χεν; Ἐπεὶ δὲ αὖ οἱ στρατηγοὶ καὶ λο-
 “ χαγοὶ, ὥσπερ δὴ καὶ σὺ κελεύεις, εἰς
 “ λόγους αὐτοῖς ἀνευ ὅπλων ἦλθον, πι-
 “ στεύσαντες ταῖς σπονδαῖς, οὐ νῦν ἐκείνοι

22 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

“ παϊόμενοι, κεντρώμενοι, ὑβριζόμενοι, ἔχ’
 “ ἀποθανεῖν οἱ τλήμονες δύνανται; καὶ
 “ μάλ’, οἶμαι, ἐρῶντες τούτου. “ Αὐτὸ
 “ πάντα εἰδὼς, τὴς μὲν ἀμύνεσθαι κελεύ-
 “ οντας φλυαρεῖν φῆς, πείθειν δὲ πάλιν
 “ κελεύεις ἰόντας; Εμοὶ δὲ, ὦ ἄνδρες, δο-
 “ κεῖ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον μήτε προσίε-
 “ σθαι εἰς ταυτὸ ἡμῖν αὐτοῖς, ἀφελομέ-
 “ νους τε τὴν λοχαγίαν, σκεύη ἀναθέν-
 “ τας, ὡς τοιᾶντ’ ἔχουσιν. Οὗτος γὰρ
 “ καὶ τὴν πατρίδα καὶ αἰχλύνει, καὶ πᾶ-
 “ σαν τὴν Ἑλλάδα, ὅτι Ἕλληνας ὦν, τοι-
 “ ὄστος ἐστίν.

Ἐντεῦθεν ὑπολαβὼν Ἀγασίας Στυμ-
 φάλιος, εἶπεν· Ἀλλὰ τί τ’ ἔγωγε οὔτε τῆς
 Βοιωτίας προσήκει ἔδεν, οὔτε τῆς Ἑλλά-
 δος παντάπασιν· ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον,
 ὥσπερ Λυδὸν, ἀμφοτέρω τὰ ὦτα τετρυ-
 πημένον. Καὶ εἶχεν οὕτως. Τοῦτον μὲν
 ἔν’ ἀπήλασαν· οἱ δ’ ἄλλοι παρὰ τὰς τά-
 ξεις ἰόντες, ὅπου μὲν στρατηγὸς σῶος εἴη,

“ admodum tu quoque jam *fieri* jubes,
 “ foederibus freti in colloquium eorum
 “ sine armis venerunt, annon illi plagas,
 “ vulnera, injurias contumeliosè factas
 “ modò passî, nè mortem quidem oppe-
 “ tere miseri possunt? id *licet* etiam, o-
 “ pinor, admodum expetant. Quae cùm
 “ omnia tu nôris, illos *tamen*, qui ad de-
 “ fensionem *milites* hortantur, nugari
 “ dicis, ac rursùm *nos ad hostes eo con-*
 “ *silio* proficisci jubes, ut *regem* nobis
 “ conciliemus? Ego verò, milites, exi-
 “ stimo *nos* hunc hominem neque in e-
 “ undem atque nosmet locum admittere
 “ debere, et ademptâ cohortis praefec-
 “ tura, vasa ubi *ei* imposuerimus, ut ta-
 “ lem *eum* tractare. Nam et patriam de-
 “ decorat is, et universam Graeciam,
 “ cùm *natione* Graecus, ità se gerat.”

Agasias deinde Stymphalius, sermo-
 ne suscepto; At huic fanè, inquit, ni-
 hil omnino neque cum Boeotiâ, neque
 cum Graeciâ commune est: nam ejus e-
 go, tanquam Lydi, utramque aurem
 perforatam vidi. Et sic *quidem se res ha-*

bebat. Hunc igitur abegerunt: caeteri per ordines incedentes, ubicunque dux salvus esset, ducem evocabant; ubi periisset, eum qui pro duce esset: ubi praefectus cohortis salvus esset, cohortis praefectum. Cumque omnes convenissent, ante ordines armatos confederunt: et erant duces ac praefecti cohortium, qui convenerant, circiter centum. Cùm haec agerentur, media ferè nox erat. Ibi tum Hieronymus Eleus, inter Proxeni cohortium praefectos natu maximus, in hunc modum dicere coepit: Visum est nobis, duces ac praefecti cohortium, praesentem *rerum nostrarum* statum intuentibus, ut et ipsi conveniremus, et vos advocaremus, quò consilium, si quid possimus, bonum ineamus. Tu verò etiam Xenophon, ait, *ea* dicitor, quae et nobis *dixisti*. Tum Xenophon haec verba fecit:

“ Haec certè quidem universi novimus, regem *scilicet* et Tissaphernem
 “ ex nobis eos, quos potuerunt, comprehendisse; caeterisque *adeo* haud
 “ dubiè insidiantur, ut, si *quidem* pos-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ. 25

τὸν στρατηγὸν παρεκάλουν· ὁπόθεν δὲ οἰ-
χοίτο, τὸν ὑποστράτηγον· ὅπου δὲ λοχα-
γὸς σῶος εἴη, τὸν λοχαγόν. Ἐπεὶ δὲ πάν-
τες συνῆλθον, εἰς τὸ πρόσθεν τῶν ὀπλῶν
ἐκαθίζοντο· καὶ ἐγένοντο οἱ συνελθόντες
στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ ἀμφὶ τὸς ἑκατόν.
Ὅτε δὲ ταῦτα ἦν, σχεδὸν ἦσαν μέσαι νύκ-
τες. Ἐνταῦθα Ἱερώνυμος Ηλείος, πρεσ-
βύτατος ὢν τῶν Προξένου λοχαγῶν, ἤρ-
χετο λέγειν ὧδε· Ἡμῖν, ὦ ἄνδρες στρατη-
γοὶ καὶ λοχαγοὶ, ὁρῶσι τὰ παρόντα ἔδο-
ξε καὶ αὐτοῖς συνελθεῖν, καὶ ὑμᾶς παρακα-
λέσαι, ὅπως βουλευσαίμεθα, εἴ τι δυναί-
μεθα, ἀγαθόν. Λέξον δι', ἔφη, καὶ σὺ ὦ
Ξενοφῶν, ἅπερ καὶ πρὸς ἡμᾶς. Ἐκ τήτου
λέγει τάδε Ξενοφῶν·

“ Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἅπαντες ἐπιστά-
“ μεθα, ὅτι βασιλεὺς καὶ Τιωμαφέρνης,
“ οὓς μὲν ἐδυνήθησαν, συνειλήφασιν ἡ-
“ μῶν· τοῖς δι' ἄλλοις δὴλον ὅτι ἐπιβου-
“ λεύουσιν, ὥς, ἢν δύνωνται, ἀπολέσωσιν.

26 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

“ Ἡμῖν δέ γ’ οἶμαι πάντα ποιητέα, ὥς
 “ μήποτ’ ἐπὶ τοῖς βαρβάροις γενώμεθα,
 “ ἀλλὰ μᾶλλον, ἣν δυνώμεθα, ἐκεῖνοι ἐφ’
 “ ἡμῖν. Εὖ τοίνυν ἐπίσασθε ὅτι ὑμεῖς
 “ τοσοῦτοι ὄντες, ὅσοι νῦν συνεληλύθατε,
 “ μέγιστον ἔχετε καιρόν. Οἱ γὰρ σραλιῶ-
 “ ται οὗτοι πάντες πρὸς ὑμᾶς ἀποδλέπ-
 “ σι· καὶ μὲν ὑμᾶς ὀρώσιν ἀθυμοῦντας,
 “ πάντες κακοὶ ἔσονται· ἣν δὲ ὑμεῖς αὐ-
 “ τοί τε παρασκευαζόμενοι φανεροὶ ᾗτε
 “ ἐπὶ τῆς πολεμίου, καὶ τῆς ἄλλης πα-
 “ ρακαλῆτε, εὖ ἴσε ὅτι ἔφονται ὑμῖν, καὶ
 “ πειράσονται μιμεῖσθαι. Ἰσως δέ τοι καὶ
 “ δίκαιόν ἐστιν ὑμᾶς διαφέρειν τι τούτων.
 “ Ὑμεῖς γὰρ ἐς ἐσραληγοὶ, ὑμεῖς ταξίαρ-
 “ χοι καὶ λοχαγοί· καὶ ὅτε εἰρήνη ᾗν,
 “ ὑμεῖς καὶ χρήμασι καὶ τιμαῖς τούτων
 “ ἐπλεονεκτεῖτε· καὶ νῦν τοίην, ἐπεὶ
 “ πόλεμός ἐστιν, ἀξίῃν δεῖ ὑμᾶς αὐτῆς ἀ-
 “ μείνους τε τῷ πλήθους εἶναι, καὶ προ-
 “ βουλεύειν τῶν καὶ προπονεῖν, ἣν που

“ sint, *eos* interimant. Nobis verò omnia
 “ facienda puto, ut nunquam barbaro-
 “ rum in potestatem veniamus, sed illi
 “ potius, *id* si *efficere* possimus, nostrâ
 “ sint in potestate. Quamobrem certò
 “ sciatis *velim*, vos quotquot estis, qui
 “ jam convenistis, commodissimam ha-
 “ bere occasionem. Nam milites isti
 “ omnes vos respiciunt: et si vos demis-
 “ sis animis esse viderint, omnes erunt
 “ ignavi; sin et vos ipsi palam in hostes
 “ accingamini, et caeteros hortemini,
 “ scitote vos sequuturos, et daturos o-
 “ peram ut vos imitentur. Et aequum
 “ sanè est hisce vos nonnihil praestare,
 “ Vos enim duces estis, vos ordinum ac
 “ cohortium praefecti: atque vos, cùm
 “ pax *agitata* erat, et fortunis et hono-
 “ ribus potiores his fuistis: itaque nunc,
 “ bellum ubi *exortum* est, vos ipsos ar-
 “ bitrari debetis *militum* vulgo prae-
 “ stantiores, et pro iis consilia capere et
 “ labores subire, sicubi usus postulet.
 “ Et jam primùm arbitror magnam vos
 “ exercitui utilitatem adlaturos, si cu-

28 CYRI EXPED. III.

“ raveritis ut pro iis qui perierunt du-
 “ ces ac praefecti cohortium quampri-
 “ mum substituantur. Nam absque im-
 “ peratoribus nihil neque praeclarum
 “ neque utile geri possit, ut summatim
 “ dicam, usquam; et bellicis certè in
 “ rebus, in primis. Etenim ordinis con-
 “ servatio salutem dare videtur, ordinis
 “ perturbatio jam multos perdidit. Ubi
 “ verò *tot* constitueritis imperatores,
 “ quot oportet, admodum vos opportu-
 “ nè *hoc* facturos arbitror, si caeteros
 “ etiam collegeritis milites et confirma-
 “ veritis. Jam enim vos etiam haud du-
 “ biè animadvertitis, quàm dimissis ani-
 “ mis ad arma venerint, anxieque *adeo*
 “ ad excubias: adeò ut, si ità se sanè
 “ habeant, haud sciam quâ in re eorum
 “ uti quisquam possit operâ, sive noctu
 “ quid seu die *feri* oporteat. Quòd si
 “ quis eorum flexerit animos, ut non
 “ solùm cogitent quid passuri sint, ve-
 “ rùm etiam quid facturi, multò alacri-

“ δέη. Καὶ νῦν πρῶτον μὲν οἶμαι ἂν ὑ-
 “ μᾶς μέγα ὀνῆσαι τὸ σράτευμα, εἰ ἐπι-
 “ μεληθείητε ὅπως ἀντὶ τῶν ἀπολωλό-
 “ των ὡς τάχιστα στρατηγοὶ καὶ λοχαγοὶ
 “ κατασταθῶσιν. Ἀνευ γὰρ ἀρχόντων οὐ-
 “ δὲν ἂν οὔτε καλὸν ἔτε ἀγαθὸν γένοιτο,
 “ ὥς μὲν συνελόντι εἰπεῖν, ἔδαμοῦ· ἐν δὲ
 “ δὴ τοῖς πολεμικοῖς, παντάπασιν. Ἡ
 “ μὲν γὰρ εὐταξία σώζειν δοκεῖ, ἡ δὲ ἀ-
 “ ταξία πολλοὺς ἤδη ἀπολώλεκεν. Ε-
 “ πειδὰν δὲ καταστήσησθε τὰς ἀρχοντας,
 “ ὅσους δεῖ, καὶ ἦν τὰς ἄλλους στρατιώ-
 “ τας συλλέγητε καὶ παραθαρρύνητε, οἶ-
 “ μαι ὑμᾶς πάνυ ἂν ἐν καιρῷ ποιῆσαι.
 “ Νῦν μὲν γὰρ ἴσως καὶ ὑμεῖς αἰσθάνεσθε,
 “ ὥς ἀθύμως μὲν ἦλθον ἐπὶ τὰ ὄπλα, ἀ-
 “ θύμως δὲ πρὸς τὰς φυλακάς· ὥστε οὐ-
 “ τω γε ἐχόντων, οὐκ οἶδα ὅ,τι ἂν τις
 “ χρήσαιο αὐτοῖς, εἴ τε νυκτὸς δέοι τι,
 “ εἴ τε καὶ ἡμέρας. Ἦν δέ τις αὐτῶν τρέ-
 “ ψη τὰς γνώμας, ὥς μὴ τῷτο μόνον ἐν-

30 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

“ νοῶνται, τί πείσονται, ἀλλὰ καὶ τί
 “ ποιήσουσι, πολὺ εὐθυμότεροι ἔσονται.
 “ Εἰπίσασθε γὰρ δήπου ὅτι οὔτε πληθὺς
 “ ἔστιν, οὔτε ἰχὺς ἢ ἐν τῷ πολέμῳ τὰς νί-
 “ κας ποιεῖσα· ἀλλ’ ὁπότεροι ἂν σὺν τοῖς
 “ θεοῖς ταῖς ψυχαῖς ἐρῶμενέστεροι ἴωσιν
 “ ἐπὶ τῆς πολεμίας, τέτους ὡς ἐπιτοπο-
 “ λὺ οἱ ἐναντίοι οὐ δέχονται. Εὐλεθύμη-
 “ μαι δι’ ἐγώ γε, ὦ ἄνδρες, καὶ τοῦτο, ὅτι
 “ ὅποσοι μὲν μασεύουσι ζῆν ἐκ παντὸς
 “ τρόπου ἐν τοῖς πολεμικοῖς, ὅτοι κακῶς
 “ τε καὶ αἰχρῶς ὡς ἐπιτοπολὺ ἀποθνή-
 “ σκουσιν· ὅποσοι δὲ τὸν μὲν θάνατον ἐγ-
 “ νωσαν πᾶσι κοινὸν εἶναι καὶ ἀναγκαῖον
 “ ἀνθρώποις, περὶ δὲ τοῦ καλῶς ἀποθνή-
 “ σκειν ἀγωνίζονται, τέτους ὁρῶ μᾶλλον
 “ πῶς εἰς τὸ γῆρας ἀφικνεμένους, καὶ ἕως
 “ ἂν ζῶσιν, εὐδαιμονέστερον διάγοντας. “ Α
 “ καὶ ἡμᾶς δεῖ νῦν καταμαθόντας (ἐν τοι-
 “ ᾧ γὰρ καιρῷ ἐσμέν) αὐτὰς τε ἀγα-
 “ θὰς ἄνδρας εἶναι, καὶ τῆς ἄλλης παρακα-
 “ λειν.” Ὁ μὲν ταῦτ’ εἰπὼν, ἐπαύσατο·

“ores erunt. Scitis enim, opinor, ne-
 “que multitudinem esse, neque robur
 “quod in bello victorias parit: sed eo-
 “rum, qui diis juvantibus in hostes fir-
 “mioribus invadunt animis, plerumque
 “impetum non excipiunt adversarii.
 “Hoc equidem, viri, etiam in animo
 “versare soleo, quicumque quovis mo-
 “do in militiâ vivere quaerunt, eos ig-
 “nave turpiterque ut plurimum mori:
 “qui verò mortem hominibus commu-
 “nem omnibus ac necessariam statuere,
 “deque eo *in primis* certant, ut prae-
 “clare mortem obeant, eos video magis
 “ad senectutem pervenire, ac, quamdiu
 “vivunt, majore frui felicitate. Quae
 “nos etiam ubi animadverterimus oportet
 “(nam ita nobis *jam* tempus est, *id*
 “*ut exigat*) cum ipsos viros esse fortes,
 “tum alios cohortari.” Haec ille lo-
 quutus, finem fecit:

Ac post eum Cherisophus, Equidem antehac, inquit, ita solum te no-ram, Xenophon, quod Atheniensem esse audieram: nunc et orationem et facta tua laudo, ac tales quam plurimos esse velim, nam ex bono esset publico. Nunc igitur, viri, ne cessemus, ait; sed confestim *hinc* digressi imperatores, quibus opus est, deligite; ac ubi delegeritis, media in castra venite, et delectos adducite; deinde milites caeteros illuc advocabimus: adsit etiam nobis Tolmides praeco. Haec ubi dixisset, surrexit, ut ne qua interponeretur mora, sed *quamprimum* perficerentur quae fieri oportuit. Deinde lecti sunt imperatores, pro Clearcho, Timasion Dardanius; pro Socrate, Xanthicles Achaeus; pro Agia Arcade, Cleanor Orchomenius; pro Menone, Philesius Achaeus; pro Proxeno, Xenophon Atheniensis.

Μετὰ τῷτον δ' εἶπε Χειρίσοφος, Ἀλλὰ πρόσθεν μὲν, ὦ Ξενοφῶν, τοσῷτον μόνον σὲ ἐγίγνωσκον, ὅσον ἤκον Ἀθηναῖον εἶναι· νῦν δὲ καὶ ἐπαινῶ σε ἐφ' οἷς λέγεις τε καὶ πράττεις, καὶ βελοίμην ἂν ὅτι πλείστους εἶναι τοιούτους· κοινὸν γὰρ ἂν εἴη τὸ ἀγαθόν. Καὶ νῦν, ἔφη, μὴ μέλλωμεν, ὦ ἄνδρες, ἀλλ' ἀπελθόντες ἥδη αἰρεῖσθε οἱ δεόμενοι ἄρχοντας, καὶ ἐλόμενοι ἤκετε εἰς τὸ μέσον τῷ στρατοπέδου, καὶ τῶς αἰρεθέντας ἄγετε· ἔπειτα ἐκεῖ συγκαλῶμεν τῶς ἄλλους στρατιώτας· παρέσω δ' ἡμῖν, ἔφη, καὶ Τολμίδης ὁ κήρυξ. Καὶ ἅμα ταῦτα εἰπὼν ἀνέστη, ὥς μὴ μέλλοιτο, ἀλλὰ περαινόιτο τὰ δέοντα. Ἐκ τούτου ἡρέθησαν ἄρχοντες, ἀντὶ μὲν Κλεάρχου Τιμασίῳν Δαρδανεύς, ἀντὶ δὲ Σωκράτης Ξανθικλῆς Ἀχαιὸς, ἀντὶ δὲ Αγίου Ἀρκάδος Κλεάνωρ Ὀρχομένιος, ἀντὶ δὲ Μένωνος Φιλήσιος Ἀχαιὸς, ἀντὶ δὲ Προξένου Ξενοφῶν Ἀθηναῖος.

34 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

Επεὶ δὲ ἤρηντο, ἡμέρα τε χερόν ὑπέ-
 φαινε, καὶ εἰς τὸ μέσον ἦκον οἱ ἄρχοντες,
 ἔδοξεν αὐτοῖς, προφύλακας καλασθήσας,
 συγκαλεῖν τὰς στρατιώτας. Επεὶ δὲ καὶ οἱ
 ἄλλοι στρατιῶται συνῆλθον, ἀνέστη πρῶ-
 τον μὲν Χειρίσοφος ὁ Λακεδαιμόνιος, καὶ ἔ-
 λεξεν ὧδε· “Ὡς ἄνδρες στρατιῶται, χαλε-
 “ πὰ μὲν τὰ παρόντα, ὁπότε ἀνδρῶν στρα-
 “ τηγῶν τοιούτων φερόμεθα, καὶ λοχαγῶν
 “ καὶ στρατιωτῶν πρὸς οἷ ἔτι, καὶ οἱ ἀμ-
 “ φι Αἰριαῖον, οἱ πρόδουν σύμμαχοι ὄντες,
 “ προδεδώκασιν ἡμᾶς. “Ὁμως δὲ δεῖ ἐκ
 “ τῶν παρόντων ἀνδρας ἀγαθὸς τε ἐλθεῖν,
 “ καὶ μὴ ὑφίεσθαι, ἀλλὰ πειρᾶσθαι ὅ-
 “ πως, ἣν μὲν δυνώμεθα, καλῶς ἠκούοντες
 “ σωζώμεθα· εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ καλῶς γε
 “ ἀποθνήσκωμεν, ὑποχείριτοι δὲ μήποτε
 “ γενώμεθα ζῶντες τοῖς πολεμίοις. Οἶ-
 “ μαι γὰρ ἂν ἡμᾶς τοιαῦτα παθεῖν, οἷα
 “ τὰς ἐχθρὰς οἱ θεοὶ ποιήσεται.”

Επὶ τούτῳ Κλεάνωρ Ορχομένιος ἀνέ-

Cum autem legerentur *illi*, ac dies prope *jam* illucesceret, imperatoresque in medium prodirent, visum est ipsis, collocatis *ante castra* excubiis, milites convocare. Et ubi caeteri etiam convenissent milites, surrexit primū Chersophus Lacedaemonius, et hunc in modum verba fecit: “Difficilis est, milites, rerum praesentium status, cū ejusmodi ducibus et cohortium praefectis et militibus orbiati simus: praeterea, Ariæi copiae, quae nobis antea societate conjunctae erant, nos deseruerunt. Attamen e praesenti rerum statu viros fortes prodire nos oportet, nec remissis esse animis, sed cūti ut, si quidem poterimus, praeclare vincendo salutem consequamur: sin autem, saltem praeclare mortem obeamus, ac nunquam hostium in manus vivi incidamus. Etenim ea nos perpeffuros arbitror, quae in hostes dii vertant.”

Post hunc Cleanor Orchomenius

36 CYRI EXPED. III.

surrexit, atque in hunc modum verba
 fecit: " Videtis certè, viri, perjurium
 " regis et impietatem; videtis etiam Tif-
 " saphernis perfidiam, qui cùm se vici-
 " num esse Graeciae diceret, in primis
 " quæ *adeo id* velle, ut nos *in Graeciam*
 " incolumes deduceret; atque insuper
 " ipse dato nobis jurejurando, ipse da-
 " tâ dextrâ, ipse fraude adhibitâ, duces
 " comprehendit: et ne Jovem quidem
 " Hospitalem reveritus est, sed Clear-
 " cho etiam cùm fuerit in mensâ parti-
 " ceps, viros his ipsis *artibus* deceptos
 " perdidit. Quin Ariaeus, quem nos
 " regem constituere voluimus, fidesquæ
 " *adeo* hinc indè data erat, de nobis
 " mutuò non deferendis, etiam hic ne-
 " que deos veritus, neque Cyrum mor-
 " tuum reveritus, a Cyro quamvis, dum
 " viveret, maximis fuisset honoribus or-
 " natus, ad *homines* illi infestissimos jam
 " defecit, ac nos Cyri amicos injuriis
 " adficere conatur. Verùm hos dii ul-
 " ciscantur: nos autem, haec cùm vi-
 " deamus, *cavere* oportet, ne ab iis am-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ. 37

ση, καὶ ἔλεξεν ὧδε· “ ΑΛΛ’ ὀρᾶτε μὲν, ὦ
 “ ἄνδρες, τὴν βασιλέως ἐπιτορκίαν καὶ ἀσέ-
 “ βειαν· ὀρᾶτε δὲ τὴν Τιοσαφέρους ἀπι-
 “ ςίαν, ὅστις λέγων ὡς γείτων τε εἶη
 “ τῆς Ἑλλάδος, καὶ περὶ πλείστου ἂν ποιή-
 “ σαιτο σῶσαι ἡμᾶς· καὶ ἐπὶ τέτοις αὐτὸς
 “ ὁμόσας ἡμῖν, αὐτὸς δεξιάς δὲς, αὐτὸς
 “ ἔξαπατήσας, συνέλαβε τῆς στρατηγῆς·
 “ καὶ ὅδε Δία Ξένιον ἠδέσθη, ἀλλὰ Κλε-
 “ ἀρχῶ καὶ ὁμοτράπεζος γενόμενος, αὐτοῖς
 “ τέτοις ἔξαπατήσας τῆς ἀνδρας ἀπολώ-
 “ λεκεν. Αἰριαῖος δὲ, ὃν ἡμεῖς ἠθέλομεν
 “ βασιλέα καθιστάειν, καὶ ἐδώκαμεν καὶ ἐ-
 “ λάβομεν πιστὰ, μὴ προδώσειν ἀλλήλους,
 “ καὶ οὗτος ἔτε τῆς θεῆς δείσας, ἔτε Κυ-
 “ ρον τὸν τεθνηκότα αἰδεσθεῖς, τιμώμενος
 “ μάλιστα ὑπὸ Κύρου ζῶντος, νῦν πρὸς τῆς
 “ ἐκείνους ἐχθίστους ἀποσὰς, ἡμᾶς τῆς Κύ-
 “ ρος φίλης κακῶς ποιεῖν πειράται. Αλ-
 “ λὰ τέτους μὲν οἱ θεοὶ ἀποτίσαντο· ἡ-
 “ μᾶς δὲ δεῖ ταῦτα ὀρῶντας, μήποτε ἐ-

38 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

“ ξαπατηθῆναι ἔτι ὑπὸ τούτων, ἀλλὰ
 “ μαχομένους ὥς ἂν δυνώμεθα κράτις,
 “ τοῦτο, ὅ, τι ἂν δοκῇ τοῖς θεοῖς, πά-
 “ ρειν.”

Ἐκ τούτου Ξενοφῶν ἀνίσταται, ἐσαλ-
 μένος εἰς πόλεμον ὥς ἐδύνατο κάλλιφα-
 νομίζων, εἴ τε νίκην διδοῖεν οἱ θεοί, τὸν
 κάλλιστον κόσμον τῷ νικᾷν πρέπειν· εἴ τε
 τελευτᾷν δέοι, ὀρθῶς ἔχειν, τῶν καλλί-
 στων ἑαυτὸν ἀξιῶσαντα, ἐν τέτοις τῆς τε-
 λευτῆς τυγχάνειν· τοῦ δὲ λόγου ἤρχετο
 ὧδε· “ Τὴν μὲν τῶν βαρβάρων ἐπιτοκίαν
 “ τε καὶ ἀπιστίαν λέγει Κλεάνωρ, ἐπί-
 “ σασθε δὲ, οἶμαι, καὶ ὑμεῖς. Εἰ μὲν ἔν βε-
 “ λευόμεθα πάλιν αὐτοῖς διὰ φιλίας ἰέναι,
 “ ἀνάγκη ἡμᾶς πολλὴν ἀθυμίαν ἔχειν,
 “ ὁρῶντας τὰς στρατηγὰς, οἱ διὰ πίστεως
 “ αὐτοῖς ἑαυτὰς ἐνεχείρισαν, οἷα πεπόν-
 “ θασιν· εἰ μὲντοι διανοόμεθα σὺν τοῖς ὁ-
 “ πλοῖς ὧν τε πεπονήκασι δίκην ἐπιθεῖναι
 “ αὐτοῖς, καὶ τὸ λοιπὸν διὰ παντὸς πο-

“ plius decipiamur, sed ubi quàm qui-
 “ *dem* poterimus fortissimè dimicaveri-
 “ mus, quidquid diis visum fuerit, id
 “ ferre.”

Dein surgit Xenophon, ad pugnam
 quàm potuit elegantissimè ornatus: ex-
 stimabat enim, sive dii victoriam darent,
 ornatum pulcherrimum victoriae conve-
 nire; sive moriendum esset, par esse uti,
 se elegantissimo cultu dignatus, eodem
indutus extremum diem morte confice-
 ret: is in hunc modum dicere orsus est:
 “ Cleanor barbarorum et perjuria et
 “ perfidiam exposuit, atque vos, opi-
 “ nor, nòstis. Quòd si ergo rursùm a-
 “ micitiâ eorum *nobis* utendum statui-
 “ mus, necesse est magnam nos habere
 “ sollicitudinem, cùm videamus qualia
 “ duces, qui se ipsis in manus *data ac-*
 “ *ceptaque* fide tradiderunt, passi sunt:
 “ at verò si poenas eorum quae perpe-
 “ trârunt, ipsis irrogare armis instructi
 “ cogitamus, et in posterum omni ge-
 “ nere belli eos persequi, multae, diis

40 CYRI EXPED. III.

“juvantibus, ac praeclarae nobis spes
 “salutis *oblatae* sunt.” Hoc eo loquen-
 te, quidam sternuit: quo audito milites
 uno omnes impetu deum adorârunt: et
 Xenophon ait, “Quando, viri, nobis de
 “salute loquentibus augurium Jovis
 “Servatoris exstitit, huic deo votum
 “nuncupemus censeo, sacra nos datam
 “ob salutem facturos, quamprimùm in
 “regionem pacatam pervenerimus:
 “praetereà diis caeteris vota simul fa-
 “ciamus, sacrificaturos nos pro copiâ
 “*nostra*. Atque haec cuicunque pla-
 “cuerint, manum, inquit, tollat.” Ac
 fustulerunt *quidem* omnes. Deinde vo-
 ta nuncupârunt et paeana cecinêre. Pe-
 ractis ritè omnibus, ad deorum quae
 pertinebant cultum, rursùs ità coepit
 dicere:

“Aiebam *modo* multas aq̃ praeclaras
 “spes salutis nobis *oblatae* esse. Pri-
 “mùm enim fidem, *quam* per deos ju-
 “rati *dedimus*, ratam fecimus; at ho-
 “stes pejurârunt, et foedera fidemque

“ λέμου αὐτοῖς ἵεναι, σὺν τοῖς θεοῖς, πολ-
 “ λαὶ ἡμῖν καὶ καλαὶ ἐλπίδες εἰσὶ σωτη-
 “ ρίας.” Τὸτο δὲ λέγοντος αὐτοῦ, πλάρ-
 νυταί τις· ἀκούσαντες δὲ οἱ στρατιῶται,
 πάντες μιᾷ ὁρμῇ προσεκύνησαν τὸν Θεόν·
 καὶ Ξενοφῶν εἶπε, “ Δοκεῖ μοι, ὦ ἄνδρες,
 “ ἐπεὶ περὶ σωτηρίας ἡμῶν λεγόντων οἶω-
 “ νος τῷ Διὸς τοῦ Σωτῆρος ἐφάνη, εὕξα-
 “ σθαι τῷ θεῷ τέτρω θύσειν σωτήρια, ὅπως
 “ ἂν πρῶτον εἰς φιλίαν χώραν ἀφικώμε-
 “ θα· συνεπεύξασθαι δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς
 “ θύσειν κατὰ δύναμιν. Καὶ ὅτῳ δοκεῖ
 “ ταῦτ’, ἔφη, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα.”
 Καὶ ἀνέτειναν ἅπαντες. Ἐκ τέτῃς εὕξαν-
 το καὶ ἐπαιάνισαν. Ἐπεὶ δὲ τὰ τῶν θε-
 ῶν καλῶς εἶχεν, ἤρχετο πάλιν ὧδε·

“ Εὐτύχανον λέγων ὅτι πολλαὶ καὶ
 “ καλαὶ ἐλπίδες ἡμῖν εἶεν σωτηρίας. Πρῶ-
 “ τον μὲν γὰρ ἡμεῖς μὲν ἐμπεδοῦμεν τοὺς
 “ τῶν θεῶν ὄρκους, οἱ δὲ πολέμιοι ἐπιωρκή-
 “ κασί τε, καὶ τὰς σπονδάς καὶ τὰς ὄρ-

42 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

“ κῆς λελύκασιν. Οὕτω δ’ ἐχόντων, εἰ-
 “ κὸς τοῖς μὲν πολεμίοις ἐναντίος εἶναι τῆς
 “ θεοῦς, ἡμῖν δὲ συμμάχους, οἵπερ ἱκανοί
 “ εἰσι καὶ τῆς μεγάλους ταχὺ μικρὰς ποι-
 “ εῖν, καὶ τῆς μικρὰς, καὶ ἐν δεινοῖς ὥσι,
 “ σῶζειν εὐπετῶς, ὅταν βούλωνται. Ε-
 “ πεῖτα δέ, (ἀναμνήσω γὰρ ὑμᾶς καὶ τῆς
 “ τῶν προγόνων τῶν ἡμετέρων κινδύνους·
 “ ἵν’ εἰδῆτε ὡς ἀγαθοῖς τε ὑμῖν προσήκει
 “ εἶναι, σῶζονται τε σὺν τοῖς θεοῖς καὶ ἐκ
 “ πάνυ δεινῶν οἱ ἀγαθοί) ἐλθόντων μὲν
 “ γὰρ Περσῶν καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς παμ-
 “ πληθεὶ στόλῳ ὡς ἀφανιέντων τὰς Αθή-
 “ ρας, ὑποσηῆναι αὐτοῖς Αθηναῖοι τολμή-
 “ σαντες, ἐνίκησαν αὐτούς. Καὶ εὐξάμε-
 “ νοι τῇ Ἀρτέμιδι, ὅπόσους ἂν κατακά-
 “ νοιεν τῶν πολεμίων, τασαύτας χιμαί-
 “ ρας καταθύσειν τῇ θεῷ, ἐπεὶ ἔκ εἱλον
 “ ἱκανὰς εὐρεῖν, ἔδοξεν αὐτοῖς κατ’ ἐνιαυ-
 “ τὸν πεντακοσίας θύειν· καὶ ἔτι καὶ νῦν
 “ ἀποθύουσιν. Ἐπεῖτα ὅτε Μέρξης ὕψερρον

“ jurejurando adligatam solverunt.
 “ Quae cum ita se habeant, consenta-
 “ neum est hostibus *nostris* infensos, no-
 “ bis auxiliares esse deos, qui quidem
 “ magnos citò parvos facere, parvosque,
 “ etiam si eos circumstant pericula, fa-
 “ cile, cum velint, conservare possunt.
 “ Deinde, (vobis enim majorum etiam
 “ nostrorum pericula in memoriam re-
 “ vocabo; ut sciatis et vestrum esse stre-
 “ nuè vos gerere, et strenuos *viros* de-
 “ orum ope gravissimis etiam ex peri-
 “ culis incolumes evadere) cum Persae
 “ eorumque socii permagno cum exer-
 “ citu *eo* venirent *consilio*, ut Athenas
 “ delerent, ausi Athenienses ipsis resi-
 “ stere, eos vicerunt. Cumque votum
 “ Dianae fecissent, quot hostes occide-
 “ rint, tot se *illi* deae capras mactatu-
 “ ros, quia satis multas invenire non po-
 “ terant, visum est iis quotannis quin-
 “ gentas mactare: atque hoc etiam tem-
 “ pore *nonnullas* immolant. Post dein-
 “ de cum Xerxes coacto illo innumera-

44 CYRI EXPED. III.

“bili exercitu in Graeciam profectus
 “esset, tum quoque majores nostri ho-
 “rum majores terrâ marique vicerunt.
 “Quarum quidem *victoriarum* est cer-
 “ta videre indicia, *quae tum posita sunt*
 “tropaea; maximum verò testimonium
 “est libertas civitatum, in quibus nati
 “estis et educati: nèque enim homi-
 “nem ullum *tanquam* dominum, sed
 “deos adoratis. Hujusmodi majoribus
 “*prognati* estis. Nec id sanè dixerim,
 “vos eis dedecori esse: enimverò nec-
 “dum multi dies *abiere*, cùm hos illo-
 “rum posteros instructâ acie adgressi,
 “deorum ope multò, quàm vos essetis,
 “plures superâstis. Atque id quidem
 “temporis *inito* pro Cyri regno *certa-*
 “*mine* viri fortes eratis: nunc autem,
 “cùm de salute vestrà certamen sit *pro-*
 “*positum*, multò certè et meliores vos
 “et alacriores esse par est; imò verò
 “adversùs hostes etiam fidentiores jam
 “esse decet. Illo enim tempore, cùm

“ ἀγείρας τὴν ἀναρίθμητον στρατιὰν ἦλθεν
 “ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τότε ἐνίκων οἱ ἡ-
 “ μέτεροι πρόγονοι τὰς τῶν προγόνων,
 “ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. Ὡς
 “ ἐστὶ μὲν τεκμήρια ὁρᾶν τὰ τρόπαια, μέ-
 “ γιστον δὲ μαρτύριον ἡ ἐλευθερία τῶν πό-
 “ λεων, ἐν αἷς ὑμεῖς ἐγένεσθε καὶ ἐτράφη-
 “ τε· ὁδὲνα γὰρ ἀνθρώπον δεσπότην, ἀλ-
 “ λὰ τὰς θεὰς προσκυνεῖτε. Τοιούτων μὲν
 “ ἔστε προγόνων. Οὐ μὲν δὴ τῷτό γε ἐρῶ,
 “ ὥς ὑμεῖς καταίχυνετε αὐτάς· ἀλλ’ οὐ-
 “ πω πολλάι ἡμέραι, ἀφ’ οὗ ἀντιταξά-
 “ μενοι τέτοις τοῖς ἐκείνων ἐκγόνοις, πολ-
 “ λαπλασίους ὑμῶν αὐτῶν ἐνικάτε σὺν
 “ τοῖς θεοῖς. Καὶ τότε μὲν δὴ περὶ τῆς
 “ Κύρου βασιλείας ἄνδρες ἦτε ἀγαθοί· νῦν
 “ οἶ, ὅπότε περὶ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας
 “ ὁ ἀγὼν ἐστὶ, πολὺ δὴ πρὸς ὑμᾶς προσήκει
 “ καὶ ἀμείνονας καὶ προθυμοτέρους εἶναι·
 “ ἀλλὰ μὴν καὶ θαρρῶταλέωτέρους νῦν πρέ-
 “ πει εἶναι πρὸς τὰς πολεμίους. Τότε

46 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

“ μὲν γὰρ ἄπειροι ὄντες αὐτῶν, τό, τε
 “ πλῆθος ἄμετρον ὁρῶντες, ὁμῶς ἐτολμή-
 “ σατε σὺν τῷ πατρίῳ φρονήματι ἰέναι
 “ εἰς αὐτὴς· νῦν δὲ, ὁπότε καὶ πείραν ἦ-
 “ δη ἔχετε αὐτῶν, ὅτι θέλουσι καὶ πολ-
 “ λαπλάσιοι ὄντες μὴ δέχεσθαι ὑμᾶς, τί
 “ ὑμῖν ἔτι προσήκει τήτους φοβεῖσθαι;
 “ Μηδὲ μέντοι τοῦτο μείον δόξητε ἔχειν,
 “ εἰ οἱ Κυρεῖοι, πρόθεν σὺν ὑμῖν τατλό-
 “ μενοι, νῦν ἀφεσκήκασιν· ἔτι γὰρ οὗτοι
 “ καχίονές εἰσι τῶν ὑφ’ ἡμῶν ἠτλημένων·
 “ ἔφευγον οὖν πρὸς ἐκείνους, καταλιπόν-
 “ τες ὑμᾶς. Τὸς δὲ ἐθέλοντας φυγῆς ἄρ-
 “ χειν, πολὺ κρεῖττον σὺν τοῖς πολεμίοις
 “ τατλομένους, ἢ ἐν τῇ ὑμετέρα τάξει,
 “ ὄραν. Εἰ δέ τις αὖ ὑμῶν ἀθυμεῖ, ὅτι
 “ ὑμῖν μὲν ἔκ εἰσιν ἵππεῖς, τοῖς δὲ πολε-
 “ μίοις πολλοὶ πάρεσιν, ἐνθυμήθητε ὅτι
 “ οἱ μύριοι ἵππεῖς ἔδεν ἄλλο, ἢ μύριοι ἀν-
 “ θρώποι εἰσίν· ὑπὸ μὲν γὰρ ἵππῃ ἐν μά-
 “ χῃ οὐδεὶς πώποτε οὔτε δηχθεὶς οὔτε

“ nullum *virtutis* eorum periculum fe-
 “ cissetis, ac immensam *eorum* multitudi-
 “ nem vidissetis, nihilominus patrio spi-
 “ ritu pergere adversus eos *aufi* estis:
 “ nunc cum experimento etiam depre-
 “ henditis, ipsos, tametsi numero vos
 “ longè superent, impetum vestrum su-
 “ stinere nolle, cur vos deceat eos ad-
 “ huc metuere? Enimverò nec *ideo* vos
 “ deteriore loco esse putetis, quòd Cy-
 “ riani, prius a vestris partibus stantes,
 “ jam defecerint: nam illi etiam his ig-
 “ naviores sunt, quos ipsi vicinus: ho-
 “ bis igitur relictis, ad hos fugerunt.
 “ At eos, qui facere fugae initium ve-
 “ lint, multò melius *est* in hostium or-
 “ dinibus, quàm acie nostrâ, videre.
 “ Quòd si quis vestrum animum demit-
 “ tat, *propterea* quòd nobis non sint e-
 “ quites, hostibus multi adsint, cogitetis
 “ *velim* equites decem mille nihil esse
 “ aliud, nisi decem mille homines; nam
 “ ab equo nemo unquam vel morfu

“ faucius vel calce caesus in praelio pe-
 “ riit: at viri sunt, qui, in pugnis quod
 “ fiat, *id omne* gerant. Atqui nos mul-
 “ tò, quàm equites, tutiore utimur ve-
 “ hiculo: nam illi in equis pendent,
 “ non tantum nos metuentes, sed illud
 “ etiam, ne decident: nos terrae innixi
 “ multò vehementiùs feriemus, si quis
 “ accedat, ac multo etiam magis id,
 “ quod voluerimus, adtingemus. Unâ
 “ tantum re nobis praestant equites: ip-
 “ sis tutiùs *licet*, quàm nobis, fugere.
 “ Quòd si ad pugnas firmis quidem ani-
 “ mis estis, sed illud vobis grave est,
 “ quod non ampliùs vobis dux viae erit
 “ Tissaphernes, neque rex forum re-
 “ rum venalium praebiturus est, confi-
 “ derate utrùm satius sit, Tissaphernem
 “ ducem habere, qui nobis palàm infi-
 “ diatur, an eos, quos ipsi delectos duces
 “ esse iusserimus; qui se intelligent, si
 “ quid in nos delinquant, in animos ip-

“ λακτιοθεῖς ἀπέθανεν· οἱ δὲ ἄνδρες εἰσὶν
 “ οἱ ποιοῦντές ὅ,τι ἂν ἐν ταῖς μάχαις
 “ γίγνηται. Οὐκοῦν τῶν γε ἱππέων πο-
 “ λὺ ἡμεῖς ἐπ’ ἀσφαλεσέρου ὀχήματος
 “ ἐσμέν· οἱ μὲν γὰρ ἐφ’ ἱππων κρέμανται,
 “ φοβόμενοι ἔχ ἡμᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ
 “ καταπεσεῖν· ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τῆς γῆς βε-
 “ βηκότες, πολὺ μὲν ἰχυρότερον παῖσο-
 “ μεν, ἢν τις προσίη, πολὺ δὲ ἔτι μᾶλ-
 “ λον ὅτου ἂν ἐθέλωμεν τευζόμεθα. Ἐνὶ
 “ μόνῳ προέχουσιν ἡμᾶς οἱ ἱππεῖς· φεύ-
 “ γειν αὐτοῖς ἀσφαλέστερόν ἐστιν, ἢ ἡμῖν.
 “ Εἰ δὲ δὴ τὰς μὲν μάχας θαρρῆϊτε, ὅτι
 “ δὲ οὐκέτι ἡμῖν Τισσαφέρνης ἡγήσεται,
 “ οὐδὲ βασιλεὺς ἀγορὰν παρέξει, τοῦτο
 “ ἄχθεσθε, σκέψασθε πότερον κρεῖττον,
 “ Τισσαφέρνην ἡγεμόνα ἔχειν, ὃς ἐπὶ βου-
 “ λεύων ἡμῖν φανερός ἐστιν, ἢ οὓς ἂν ἡμεῖς
 “ ἄνδρας λαβόντες ἡγεῖσθαι κελεύωμεν·
 “ οἱ εἴσονται ὅτι, ἢν τι περὶ ἡμᾶς ἀμαρ-
 “ τάνωσι, περὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς καὶ

50 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

“ τὰ σώματα ἀμαρτάνουσι. Τὰ δ’ ἐ-
 “ πιτήδεα πότερον ὠνεῖσθαι κρεῖττον ἐκ
 “ τῆς ἀγορᾶς, ἧς οὗτοι παρεῖχον, μικρὰ
 “ μέτρα πολλοῦ ἀργυρίου, μηδὲ τὸτο ἔ-
 “ τι ἔχοντας αὐτοὺς λαμβάνειν· ἢ, ἥνπερ
 “ κρατῶμεν, μέτρῳ χρωμένους ὁπόσῳ ἂν
 “ ἕκαστος βέληται. Εἰ δὲ ταῦτα μὲν γιγ-
 “ νώσκετε ὅτι οὕτω κρεῖττον, τὸς δὲ πο-
 “ ταμὸς ἀπορον νομίζετε εἶναι, καὶ με-
 “ γάλως ἡγεῖσθε ἔξαπατηθῆναι διαβάν-
 “ τες, σκέψασθε εἰ ἄρα τοῦτο καὶ μω-
 “ ρόταλον πεποιήκασιν οἱ βάρβαροι. Πάν-
 “ τες μὲν γὰρ οἱ ποταμοὶ, ἢν πρόσω τῶν
 “ πηγῶν ἀποροι ὥσι, προῖδσι πρὸς τὰς
 “ πηγὰς διαβατοὶ γίνονται, ἔδὲ τὸ γό-
 “ νυ βρέχοντες. Εἰ δὲ μήθ’ οἱ ποταμοὶ
 “ διήσουσιν, ἡγεμών τε μηδεὶς φανεῖται,
 “ ἔσθ’ ὥς ἡμῖν γε ἀθυμητέον. Επιστάμε-
 “ θα γὰρ Μυσῆς, οὗς ἐκ ἂν ἡμῶν φαίη-
 “ μεν βελτίους εἶναι, οἳ βασιλέως ἀκόντος
 “ ἐν τῇ βασιλέως χώρᾳ πολλάς τε καὶ

" forum ac corpora delinquere. *Confide-*
 " *rate* etiam utrùm commeatum emere
 " satius sit ex foro, quod hi suppedita-
 " bant, parvas *nimirum* mensuras mul-
 " to argento, cùm *praesertim* unde hoc
 " sumamus jam amplius non habeamus;
 " an, victoriâ si quidem potiamur, uti
 " mensurâ, quantâ quisque velit. Quòd
 " si intelligitis haec melius ità se habi-
 " tura, verùm esse flumina *quiddam*,
 " trajici quod nequeat, existimatis, at-
 " que ea vos trajecisse magnae vobis ef-
 " fe fraudi ducitis, considerate annon
 " illud *ipsam* stultissimè barbari fecer-
 " rint. Omnes enim fluvii, etiamsi pro-
 " cul a fontibus *suis* transiri nequeant,
 " *tamen* ab iis, qui ad fontes *ipsos* pro-
 " grediuntur, *sic* transiri possunt, ut ne
 " genu quidem madefaciant. *Fam* ve-
 " rò si neque flumina *nos* transmissura
 " sunt, et dux nullus compareat, tamen
 " ne sic quidem animum despondere de-
 " bemus. Scimus enim Mysos, quos di-
 " cere nobis praestantiores non possu-
 " mus, invito rege in ipsius ditione mul-

“tas et amplas et opulentas urbes inco-
 “lere; Pisidas itidem *urbes ipſidem inco-*
 “*lere* ſcimus: Lycaonas ipſi etiam vidi-
 “mus, cùm in campis loca munita oc-
 “cupârint, illius agri fructus percipe-
 “re. Atque equidem dixerim nondum
 “debere nos prae nobis ferre domum
 “proficiſcendi impetum, ſed *res noſtras*
 “componere, quaſi hîc alicubi domici-
 “lia collocare velimus. Scio enim re-
 “gem Myſis duces multos datûrum ef-
 “ſe, multos obſides ſine fraude ſe *eos*
 “dimiſſurum: imò etiam viam ipſis mu-
 “niret, etiamſi *vel* in quadrigis diſce-
 “dere vellent. Nobis quoque haec *ip-*
 “*ſa, ſat* ſcio, libentiſſimè præſtaret, ſi
 “nos videret *ita* noſmet parare, *quaſi*
 “manſuri *hic* eſſemus. Verùm enim ve-
 “rò metuo ne, ſi ſemel laboris exper-
 “tes agere, et copioſè victitare diſca-
 “mus, atque etiam Perſarum et Medo-
 “rum pulchris proceriſque mulieribus
 “ac virginibus familiariter uti, quem-
 “admodum *ſolent* lotophagi, ſuſcipien-
 “di in patriam itineris oblivifcamur.

“ μεγάλας καὶ εὐδαίμονας πόλεις οἰκῶσιν·
 “ ἐπισάμεθα δὲ Πεισίδας ὡσαύτως· Λυ-
 “ κάονας δὲ καὶ αὐτοὶ εἶδομεν ὅτι, ἐν τοῖς
 “ πεδίοις τὰ ἐρυμνὰ καταλαβόντες, τὴν
 “ τέτου χώραν καρποῦνται. Καὶ ἡμᾶς
 “ δι’ ἂν φαίην ἐγωγε χρῆναι μήπω φανε-
 “ ρὲς εἶναι οἴκαδε ὠρμημένους, ἀλλὰ κα-
 “ τασκευάζεσθαι, ὥς αὐτῷ που οἰκήσον-
 “ τας. Οἶδα γὰρ ὅτι καὶ Μυσοῖς βασι-
 “ λεὺς πολλοὺς μὲν ἡγεμόνας ἂν δοίη,
 “ πολλὰς δι’ ἂν ὁμήρους τοῦ ἀδόλως ἐκ-
 “ πέμψειν· καὶ ὁδοποιήσῃ γ’ ἂν αὐτὸς,
 “ καὶ εἰ σὺν τεθρίπποις βέλοιντο ἀπιέναι.
 “ Καὶ ἡμῖν γ’ ἂν οἶδ’ ὅτι τρισάσμενος
 “ ταῦτα ἐποίει, εἰ ἑώρα ἡμᾶς μένειν
 “ παρασκευαζομένους. Ἀλλὰ γὰρ δέδοι-
 “ κα μὴ, ἂν ἅπαξ μάθωμεν ἀργοὶ ζῆν, καὶ
 “ ἐν ἀφθόνοις βιοτεύειν, καὶ Μήδων δὲ καὶ
 “ Περσῶν καλαῖς καὶ μεγάλαις γυναῖξι
 “ καὶ παρθένοις ὁμιλεῖν, μὴ, ὥσπερ οἱ λω-
 “ τφάγοι, ἐπιλαθώμεθα τῆς οἴκαδε ὁδοῦ.

54 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

“ Δοκεῖ οὖν μοι εἰκὸς καὶ δίκαιον εἶναι,
 “ πρῶτον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πρὸς τὰς
 “ οἰκείας πειρᾶσθαι ἀφικνεῖσθαι· καὶ ἐ-
 “ πιδεῖξαι τοῖς Ἕλλησιν ὅτι ἐκόντες πέ-
 “ νονται, ἔξον αὐτοῖς, τὰς νῦν οἴκοι ἀ-
 “ κλήρους πολιτεύοντας ἐνθάδε κομισαμέ-
 “ νους, πλουσίους ὁρᾶν. Ἀλλὰ γὰρ, ὦ
 “ ἄνδρες, πάντα ταῦτ’ ἀγαθὰ δηλονότι
 “ τῶν κρατέντων ἐσὶ. Τῆτο δὴ δεῖ λέ-
 “ γειν, πῶς ἂν πορευοίμεθα τε ὡς ἀσφα-
 “ λέστα, καὶ, εἰ μάχεσθαι δεοί, ὡς
 “ κράτις μαχοίμεθα. Πρῶτα μὲν τοί-
 “ νυν, ἔφη, δοκεῖ μοι κατακαῦσαι τὰς
 “ ἀμάξας, ἃς ἔχομεν· ἵνα μὴ τὰ ζεύγη
 “ ἡμῶν στρατηγῇ, ἀλλὰ πορευώμεθα ὅ-
 “ ποι ἂν τῇ στρατιᾷ συμφέρῃ· ἔπειτα καὶ
 “ τὰς σκηναὶς συγκατακαῦσαι. Αὗται
 “ γὰρ αὖ ὄχλον μὲν παρέχουσιν ἄγειν,
 “ συκωφελῶσι δὲ ὕδεν οὔτε εἰς τὸ μάχε-
 “ σθαι, οὔτ’ εἰς τὸ τὰ ἐπιτήδεια ἔχειν.
 “ Ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων σκευῶν καὶ περιττοῖς

“ Quamobrem consentaneum et ae-
 “ quum mihi esse videtur, primùm ut
 “ in Graeciam et ad propinquos redire
 “ conemur; ac Graecis ostendamus suâ
 “ *ipfos* sponte pauperes esse, cùm liceat
 “ iis, huc si deduxerint eos qui domi
 “ jam vitam agunt inopem, opulentos
 “ videre. Sed enim, viri, haec omnia
 “ bona sunt eorum utique qui vincunt.
 “ De eo jam dicendum, quo pacto quàm
 “ tutissimè profecturi simus, ac, si prae-
 “ lio decertandum sit, quàm optimè prae-
 “ lium ineamus. Itaque primùm plau-
 “ stra, quae habemus, comburenda cen-
 “ seo; *ne sarcinaria* nobis imperent ve-
 “ hricula, sed quocunque exercitui con-
 “ ducat, pergamus: deinde etiam taber-
 “ nacula unà comburenda. Nam horum
 “ item vectura negotium nobis faceffit,
 “ neque quidquam vel ad pugnam, vel
 “ ad commeatum comparandum adju-
 “ menti adferunt. Praetereà in vasis re-
 “ liquis quae supervacanea sunt amo-

56 CYRI EXPED. III.

“veamus, exceptis iis, quae ad belli,
 “vel cibi, vel potûs usus habemus: ut
 “quàm plurimi nostrûm inter armatos
 “sint, quàm paucissimi impedimenta ve-
 “hant. Nôstis enim omnia, victi quibus
 “potiantur, aliena *fieri*: atque adeò si
 “vicerimus, hostes ipsos in illorum ha-
 “bere loco debemus, nostra qui vehant
 “impedimenta. Reliquum *est* ut de eo
 “dicam, quod maximum esse arbitror:
 “Videtis certè etiam hostes non ante
 “bello nos ausos fuisse laceßere, quàm
 “duces nostros comprehendissent; quip-
 “pe qui existimabant, quamdiu duces
 “nobis essent, ac nos *iis* pareremus, *fore*
 “*ut hostibus* bello superandis sufficere-
 “mus: verùm ubi duces ceperint, nos
 “eorum qui praeessent orbitate ordinif-
 “que perturbatione perituros arbitra-
 “bantur. Quamobrem praefectos jam
 “*designatos* oportet iis, quos antehac
 “*habuimus*, multò esse diligentiores, et
 “milites ordinis multò observantiores, ac
 “praefectis magis modò, quàm antehac,

“ ἀπαλλάζωμεν, πλὴν ὅσα πολέμου ἔνε-
 “ κεν, ἢ σίτων, ἢ ποτῶν ἔχομεν· ἴν’ ὥς
 “ πλεῖστοι μὲν ἡμῶν ἐν τοῖς ὅπλοις ὦσιν,
 “ ὥς ἐλάχιστοι δὲ σκευοφορῶσι. Κρατῆ-
 “ μένων μὲν γὰρ ἐπίσαδε ὅτι πάντα
 “ ἀλλότρια· ἦν δὲ κρατῶμεν, καὶ τῆς πο-
 “ λεμίους δεῖ σκευοφόρους ἡμετέρους νομί-
 “ ζειν. Λοιπὸν μοι εἰπεῖν, ὅπερ καὶ μέ-
 “ γιστον νομίζω εἶναι· Ὁρᾶτε γὰρ καὶ τῆς
 “ πολεμίους, ὅτι ὃ πρόσθεν ἐξενεγκεῖν ἐ-
 “ τόλμησαν πρὸς ἡμᾶς πόλεμον, πρὶν
 “ τῆς στρατηγούς ἡμῶν συνέλαβον, νομί-
 “ ζοντες, ὄντων μὲν τῶν ἀρχόντων, καὶ
 “ ἡμῶν πειδομένων, ἱκανὸς εἶναι ἡμᾶς
 “ περιγενέσθαι τῷ πολέμῳ· λαβόντας δὲ
 “ τῆς ἀρχοντας, ἀναρχία ἂν καὶ ἀτα-
 “ ξία ἐνόμιζον ἡμᾶς ἀπολέσθαι. Δεῖ δὲ
 “ πολὺ μὲν τῆς ἀρχοντας ἐπιμελεσέεους
 “ γενέσθαι τῆς νῦν τῶν πρόσθεν, πολὺ δὲ
 “ τῆς ἀρχομείους εὐτακτοτέρους, καὶ πει-
 “ δομένους μᾶλλον τοῖς ἀρχουσι νῦν, ἢ

58 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

“ καὶ πρόσθεν. Ἦν δέ τις ἀπειθῇ, ἦν ψη-
 “ φίσῃσθε τὸν αἰὲς ὑμῶν ἐντυγχάνοντα
 “ σὺν τῷ ἄρχοντι κολάζειν, ὅπως οἱ πο-
 “ λέμιοι πλείστον ἐφευσμένοι ἔσονται. τῇ-
 “ δε γὰρ τῇ ἡμέρᾳ μυρίους ὀφονται ἀνθ’
 “ ἑνὸς Κλεάρχους, τὰς ὕδενι ἐπιτρέπον-
 “ τας κακῶ εἶναι. Ἀλλὰ γὰρ καὶ περαί-
 “ νειν ἤδη ὥρα· ἴσως γὰρ οἱ πολέμιοι αὐ-
 “ τήκα παρέσονται. Ὅ,τι μὲν οὖν τέτων
 “ δοκεῖ καλῶς ἔχειν, ἐπικυρώσατε ὥς
 “ τάχιστα, ἵν’ ἐργῶ περαίνῃτε. Εἰ δέ τις
 “ τί εἶδε τῶν ἄλλων βέλτιον ἢ ταύτῃ,
 “ τολμάτω καὶ ὁ ἰδιώτης διδάσκειν· πάν-
 “ τες γὰρ κοινῆς σωτηρίας δεόμεθα.”

Μετὰ δὲ ταῦτα Χειρίσοφος εἶπεν,
 Ἀλλ’ εἰ μὲν τινος ἄλλης δεῖ πρὸς τούτοις,
 οἷς λέγει Ξενοφῶν, καὶ αὐτίκα ἕξῃ ποι-
 εῖν· ἃ δὲ νῦν εἴρηκε, δοκεῖ μοι ὥς τάχιστα
 ψηφίσασθαι ἄριστον εἶναι· καὶ ὅτῳ δοκεῖ
 ταῦτα, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. Ἀνέ-
 τειναν ἅπαντες. Ἀναστὰς δὲ πάλιν εἶπε

“ dicto *audientes*. Quòd si quis dicto
 “ non fuerit audiens, decreto a vobis
 “ facto ut quivis *vestrùm*, qui fortè un-
 “ quam adfuerit, *de eo* poenas unà cum
 “ praefecto sumat, sic *denum* hostes ma-
 “ ximè frustra erunt: nam hoc ipso die
 “ Clearchos sexcentos pro uno conspi-
 “ cient, nemini ut ignavus sit concessu-
 “ ros. Sed jam tempus *est*, ut ad finem
 “ *haec* perducamus: nam fortassis ho-
 “ stes mox aderunt. Et quidquid ho-
 “ rum quidem rectè se habere videtur,
 “ quamprimùm ratum facite, ut re ipsà
 “ perficiatis. Quòd si quis aliorum me-
 “ liorem hâc aliquam rationem per-
 “ spexit, etiam si privatus sit *gregarius*
 “ *ve miles*, *eam nos* docere audeat; om-
 “ nes enim communis egemus salutis.”

Post haec Cherisophus, Enimvero,
 inquit, si quid aliud necessarium sit prae-
 ter ea, quae dixit Xenophon, statim fie-
 ri possit: quae verò jam protulit, quam-
 primùm decernamus optimum esse cen-
 seo; atque adeò cui probantur haec,
 manum is tollat, Sustulerunt omnes. Et

Xenophon cū iterum surrexisset, “Au-
“ dite, inquit, viri, quae mihi expec-
“ tanda videntur. Perspicuum est eun-
“ dum nobis esse *ad ea loca*, ubi com-
“ meatum habituri simus. Ego verò
“ pulchros audio vicos esse, qui non
“ plus viginti stadia hinc absunt. Qua-
“ re nihil mirer, si hostes, quemadmo-
“ dū timidi canes et insectantur prae-
“ tereuntes et mordent, si possint, per-
“ sequentes fugiunt; si etiam isti nos
“ discedentes subsequantur. Itaque tu-
“ tius fortassis iter fecerimus, si in qua-
“ dratum agmen armatos disponamus,
“ ut impedimenta et frequens turba lo-
“ co sit tutiore. Quare si jam constitu-
“ tum fuerit, quem agmini quadrato
“ praeesse, primamque aciem compone-
“ re, et quos ab utroque esse latere,
“ quosque a tergo curare oporteat, non
“ necesse fuerit *tum* nos deliberare,
“ cum hostes venerint, sed instructis
“ statim uti *militibus* nobis licebit. Si
“ *quid* igitur alius quisquam rectius per-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ. 61

Ξενοφῶν· “ Ω ἄνδρες, ἀκύνετε ὦν προς-
 “ δοκᾶν δοκεῖ μοι. Δῆλον ὅτι πορεύεσθαι
 “ ἡμᾶς δεῖ, ὅπου ἔχομεν τὰ ἐπιτήδεια.
 “ Ἀκύνω δὲ κώμας εἶναι καλὰς, ὃ πλεῖον
 “ εἴκοσι σταδίων ἀπεχέσας. Οὐκ ἂν οὖν
 “ θαυμάζοιμι, εἰ οἱ πολέμιοι, ὥσπερ οἱ
 “ δειλοὶ κύνες, τὴς μὲν παριόντας διώκ-
 “ σι τε καὶ δάκνουσιν, ἣν δύνωνται, τὴς
 “ δὲ διώκοντας φεύγουσιν· εἰ καὶ αὐτοὶ ἡ-
 “ μῖν ἀπιοῦσιν ἐπακολουθοῖεν. Ἰσως οὖν
 “ ἀσφαλέστερον ἡμῖν πορεύεσθαι πλαίσιον
 “ ποιησαμένους τῶν ὀπλων, ἵνα τὰ σκευό-
 “ φόρα καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἐν ἀσφαλεσέ-
 “ ρῳ ᾗ. Εἰ οὖν νῦν ἀποδειχθείη, τίνα
 “ χρὴ ἡγεῖσθαι τοῦ πλαισίου, καὶ τὰ
 “ πρόσθεν κοσμεῖν, καὶ τίνας ἐπὶ τῶν
 “ πλευρῶν ἐκατέρων εἶναι, καὶ τίνας ὀπι-
 “ σθοφυλακεῖν, οὐκ ἂν, ὅποτε οἱ πολέ-
 “ μιοι ἔλθοιεν, βεβλέυσθαι ἡμᾶς δεοί, ἀλ-
 “ λὰ χρώμεθ’ ἂν εὐθύς τοῖς τεταγμένοις.
 “ Εἰ μὲν οὖν ἄλλος τις βέλτιον ὁρᾷ, ἄλ-

62 ΚΤΡΟΤ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

“ λως ἐχέτω· εἰ δὲ μὴ, Χειρίσοφος μὲν
 “ ἠγῶιτο, ἐπειδὴ καὶ Λακεδαιμόνιος ἐστὶ
 “ τῶν δὲ πλευρῶν ἑκατέρων δύο τῶν
 “ προεβυτάτων στρατηγῶ ἐπιμελοίσθην·
 “ ὀπισθοφυλακῶμεν δὲ ἡμεῖς οἱ νεώτατοι,
 “ ἐγὼ τε καὶ Τημασίων, τὸ νῦν εἶναι.
 “ Τὸ δὲ λοιπὸν, πειρώμενοι ταύτης τῆς
 “ τάξεως, βουλευσόμεθα ὅ,τι ἂν αἰεὶ κρᾶ-
 “ τισον δοκοίη εἶναι. Εἰ δὲ τις ἄλλο βέλ-
 “ τιον ὄρᾳ, λέξάτω.” Ἐπεὶ δὲ ὁδεῖς ἀν-
 “ τέλεγεν, εἶπεν, “ Ὅτω δοκεῖ ταῦτα, ἀ-
 “ νατεινάτω τὴν χεῖρα.” Ἐδοξε ταῦτα.
 “ Νῦν, ἔφη, ἀπρόντας παθεῖν δεῖ τὰ δε-
 “ δογμένα· καὶ ὅστις τε ὑμῶν τῆς οἰκεί-
 “ ουσ ἐπιθυμεῖ ἰδεῖν, μεμνήσθω ἀνὴρ ἀ-
 “ γαθὸς εἶναι· (ὃ γὰρ ἐστὶν ἄλλως τέττου
 “ τυχεῖν) ὅστις τε (ἥν ἐπιθυμεῖ, πειρά-
 “ σθω νικᾶν· τῶν μὲν γὰρ νικῶντων, τὸ
 “ κατακαίνειν· τῶν δὲ ἡττωμένων, τὸ ἀ-
 “ ποδρῆσαι ἐςί. Καὶ εἴ τις γε χρημά-
 “ τω ἐπιθυμεῖ, κρατεῖν πειράσθω· τῶν

" spicit, aliter res institutor; si non,
 " Cherisophus *fronti* praesit, quando-
 " quidem Lacedaemonius est; utrius-
 " que lateris duo e natu maximis duces
 " curam habeant; tergum nos aetate
 " minores custodiamus, ego *scilicet* et
 " Timasion, in praesens *quidem*. In re-
 " liquum, hujus ubi ordinis periculum
 " fecerimus, quidquid semper optimum
 " factu videatur, id consilii capiemus.
 " Quod si quis rectius aliud perspicit,
 " exponat." Cum nemo contradiceret,
 ait, " Cui probantur haec, manum tol-
 " lat." Decreta haec erant. " Jam, in-
 " quit, ubi discessum est, praestemus o-
 " portet quae decreta sunt: ac quicun-
 " que vestrum suos videre desiderat,
 " meminerit virum *se* fortem *praebeat*
 " *necesse* esse; (hoc enim aliter consequi
 " non licet) quique vitam frui cupit, det
 " operam ut vincat: nam vincantium
 " est, interficere; victorum, mori. Et
 " si quis opum cupiditate ducitur, *id*
 " conetur ut superior evadat: quippe

64 CYRI EXPED. III.

“ eorum est, qui vincunt, et sua tueri,
 “ et ea, quae victi possident, capere.”

His dictis surrexerunt, et cùm abiissent, plaustra tentoriaque combusserunt: ex supervacaneis verò *vasis*, quorum indigeret aliquis, *ea* inter se communicarunt, caetera in ignem abjiciebant. Haec cùm fecissent, prandebant. Iis autem prudentibus Mithradates cum equitibus triginta circiter venit, et cùm duces in locum unde posset exaudiri vocasset, in hunc modum loquutus est: Ego, Graeci, et Cyro, uti nōstis ipsi, fidelis eram, et vobis nunc benevolus *sum*; adeoque hīc magno cum metu versor. Itaque si quid vos consilii salutaris inire videro, ad vos cum ministris omnibus veniam. Quare, ait, vobis quid in animo sit, mihi tanquam amico benevoloque, et vobiscum unā itineris faciendi cupido, exponite. Ducibus *de re* consultantibus itā respondendum esse visum

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ. 65

“ γὰρ νικῶντων ἐςὶ καὶ τὰ ἑαυτῶν σώ-
 “ ζειν, καὶ τὰ τῶν ἡτλωμένων λαμβά-
 “ νειν.”

Τῶν λεχθέντων ἀνέστησαν, καὶ ἀπελ-
 θόντες κατέκαον τὰς ἀμάξας καὶ τὰς σκη-
 νάς· τῶν δὲ περιτλῶν, οὗτου μὲν δέοιτό τις,
 μετεδίδουσιν ἀλλήλοις, τὰ δὲ ἄλλα εἰς τὸ
 πῦρ ἐρρίπλουν. Ταῦτα ποιήσαντες ἡρισ-
 ποῖντο. Αἰριστοποισμένων δὲ αὐτῶν ἔρχε-
 ται Μιθραδάτης σὺν ἰππεύσιν ὡς τριάκον-
 τα, καὶ καλεσάμενος τὸς στρατηγὸς εἰς ἐ-
 πήκοον, λέγει ὧδε· Εγὼ, ὦ ἄνδρες Ἕλ-
 ληνες, καὶ Κύρῳ πιστὸς ἦν, ὡς ὑμεῖς ἐπί-
 σασθε, καὶ νῦν ὑμῖν εὖνους· καὶ ἐνθάδε εἰ-
 μὶ σὺν πολλῷ φόβῳ διάγων. Εἰ οὖν ὁρώην
 ὑμᾶς σωτήριόν τι βουλευομένους, ἔλθοιμι
 ἂν πρὸς ὑμᾶς, καὶ τοὺς θεράποντας πάν-
 τας ἄγων. Λέξατε οὖν, ἔφη, πρὸς με, τί
 ἐν νῶ ἔχετε, ὡς πρὸς φίλον τε καὶ εὖνουν,
 καὶ βουλόμενον κοινῇ σὺν ὑμῖν τὸν σῶλον
 ποιῆσθαι. Βουλευομένοις τοῖς στρατηγοῖς

66 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

ἔδοξεν ἀποκρίνασθαι τὰδε· (κὶ ἔλεγε Χει-
ρίσοφος) Ἡμῖν δοκεῖ, ἣν μὲν τις ἐὰν ἡμᾶς
ἀπιέναι οἴκαδε, διαπορεύεσθαι τὴν χώραν
ὥς ἂν δυνώμεθα ἀσινέστατα· ἣν δέ τις ἡμᾶς
τῆς ὁδοῦ ἀποκωλύῃ, διαπολεμεῖν τέττω,
ὥς ἂν δυνώμεθα κράτιστα. Ἐκ τήτου ἐ-
πειρᾶτο Μιθραδάτης διδάσκειν ὡς ἄπορον
εἶη, βασιλέως ἄκοντος, σωθῆναι. Ἐνθα δὴ
ἐγγινώσκετο ὅτι ὑποπίλος εἶη· κὶ γὰρ τῶν
Τριαφέρνους τίς οἰκείων παρηκολούθει
πίστεως ἕνεκα. Καὶ ἐκ τήτου ἐδόκει τοῖς
στρατηγοῖς, βέλτιον εἶναι δόγμα ποιήσα-
σαι, τὸν πόλεμον ἀκήρυκτον εἶναι, ἔς τε
ἐν τῇ πολεμίᾳ εἶεν· διέφθειρον γὰρ προσ-
όντες τῆς στρατιώτας, καὶ ἕνα γε λοχα-
γὸν διέφθειραν, Νίκαρχον Ἀρκαδά· κὶ ὥ-
χετο ἀπὸ νυκτὸς σὺν ἀνθρώποις ὡς εἴ-
κοσι.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀριστήσαντες, κὶ δια-
βάντες τὸν Ζάβατον ποταμὸν, ἐπορεύοντο
τεταγμένοι, τὰ ὑποζύγια καὶ τὸν ὄχλον

est; (ac *pro caeteris quidem* loquutus est Cherisophus) Nobis stat per *hanc* regionem quàm *quidem* poterimus innocentissimè proficisci, si nemo impediat quominus domum discedamus; sin quis nos itinere prohibeat, contra eum quàm fortissimè poterimus, bello decertare. Tum verò Mithradates ostendere nitebatur haud posse fieri ut, invito rege, incolumes evaderent. Ibi tum intellectum est fidem ei non habendam: nam et e Tissaphernis quidam familiaribus *eum* fidei causâ comitabatur. Quare visum est ducibus fatius esse decretum fieri, ut bellum citra praecones gereretur, quamdiu sint in hostico: corrumpebant enim accedendo milites, atque unum sanè cohortis praefectum corruperant, Nicarchum Arcadem; isque adeò noctu cum viginti ferè hominibus discessit.

Post haec cùm pransi essent, atque Zabatum fluvium trajecissent, instructi pergunt, jumentis ac turbâ *inermi* in

68 CYRI EXPED. III.

medio collocatâ. Cumque non longè progressi essent, in conspectum prodit iterum Mithradates; cum ducentis circiter equitibus, et sagittariis funditoribusque ferè quadringentis, levibus admodum et expeditis; et ad Graecos quidem *versus*, quasi amicus, tendebat. Cum propiùs abesset, subito ipsorum tum equites tum pedites partim sagittas emittebant, partim fundis utebantur *nostrosque* vulnerabant. Graeci autem qui in extremo erant agmine injurias accipiebant, nihil *injuriae* vicissim faciebant: nam et Cretenses minùs longè quàm Persae sagittas emittebant, simulque, quòd leviter essent armati, intra gravis armorum milites se subducebant; et jaculatores minùs longè jacula mittebant quàm ut funditores adtingerent. Tum verò Xenophonti visum est persequendum esse *hostem*; atque adeò ex gravis armorum militibus et peltastis ii, qui cum ipso fortè erant extremo in agmine, persequébantur; at nullum *tamen*, cùm persequerentur, ex hostibus ceperunt. Neque enim Graecis erant equites, ne-

ἐν μέσῳ ἔχοντες. Οὐ πολὺ δὲ προεληλυ-
θότων αὐτῶν, ἐπιφαίνεται πάλιν ὁ Μι-
θραδάτης, ἰππέας ἔχων ὡς διακοσίους, καὶ
τοξότας καὶ σφειδονήτας ὡς τετρακοσίους,
μάλα ἐλαφρὺς καὶ εὐζώνους· καὶ προσήει-
μὲν, ὡς φίλος ὢν, πρὸς τὰς Ἑλληνας.
Ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἐγένετο, ἕξαπίνης οἱ μὲν
αὐτῶν ἐτόξευον καὶ ἰππεῖς καὶ πεζοὶ, οἱ
δὲ ἐσφειδόνων καὶ ἐτίτρωσκον. Οἱ δὲ ὀ-
πισθοφύλακες τῶν Ἑλλήνων ἔπαχον μὲν
κακῶς, ἀντεποίην δὲ ὕδεν· οἱ τε γὰρ Κρη-
τες βραχύτερα τῶν Περσῶν ἐτόξευον, καὶ
ἅμα φίλοι ὄντες εἴσω τῶν ὀπλῶν κατεκέ-
κλιτο· οἱ τε ἀκοντισταὶ βραχύτερα ἠκόν-
τιζον ἢ ὡς ἐξικνεῖσθαι τῶν σφειδονητῶν.
Ἐκ τούτου Ξενοφῶντι ἐδόκει διωκτέον εἶ-
ναι· καὶ ἐδίωκον τῶν τε ὀπλιτῶν καὶ τῶν
πελιδῶν οἱ ἔτυχον σὺν αὐτῷ ὀπισθοφυ-
λακῶντες· διώκοντες δὲ ὕδενά κατελάμβανον
τῶν πολεμίων. Οὔτε γὰρ ἰππεῖς ἦ-
σαν τοῖς Ἑλλησιν, οὔτε οἱ πεζοὶ τὰς πέ-

70 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

ζῆς ἐκ πολλῷ φεύγοντας ἐδύναντο κατα-
λαμβάνειν ἐν ὀλίγῳ χωρίῳ· πολὺ γὰρ
ἔχ' οἶόν τε ἦν ἀπὸ τῷ ἄλλου στρατεύμα-
τος διώκειν. Οἱ δὲ βάρβαροι ἱππεῖς καὶ
φεύγοντες ἅμα ἐτίτρωσκον, εἰς τοῦπισθεν
τοξεύοντες ἀπὸ τῶν ἱππῶν· ὅποσον δὲ
προδιώζειαν οἱ Ἕλληνες, τοσῷτο πάλιν ἐ-
παναχωρεῖν μαχομένους ἔδει. Ὡστε τῆς
ἡμέρας ὅλης διήλθον ἔκ πλεον πέντε καὶ εἴ-
κοσι σταδίων, ἀλλὰ δαίλης ἀφίκοντο εἰς τὰς
κώμας. Ἐνθα δὴ πάλιν ἀθυμία ἦν. Καὶ
Χειρίσοφος καὶ οἱ πρεσβύτατοι τῶν στρα-
τηγῶν Ξενοφῶντα ἠτιῶντο, ὅτι ἐδίωκεν
ἀπὸ τῆς φάλαγγος, καὶ αὐτός τε ἐκινδύ-
νευε, καὶ τῆς πολεμίους ὕδεν μᾶλλον ἐδύνα-
το βλάπτειν.

Ακύντας δὲ ὁ Ξενοφῶν ἔλεγεν ὅτι ὀρθῶς
ἠτιῶντο, καὶ αὐτὸ τὸ ἔργον αὐτοῖς μαρ-
τυροίη. “ Ἀλλ’ ἐγὼ ἠναγκάσθην διώκειν,
“ ἐπεὶ ἐώρων ἡμᾶς ἐν τῷ μένειν κακῶς
“ μὲν πάσχοντας, ἀντιποιεῖν δὲ ὕδεν δυ-

que pedites fugientem ex longo *intervallo* peditatum exiguo in spatio capere potuerunt: nam longè a copiis caeteris persequi non licebat. Equites verò barbari etiam cùm fugerent vulnerabant *insequentes*, quippe qui ab equis a tergo sagittas emitterent: quantumque spatii persequendo Graeci progressi sunt, tantum *eos* pugnando retrocedere necesse erat. Itaque toto die non plus viginti quinque stadia confecerunt; sub vesperam autem ad vicos pervenere. Hic verò rursus *orta* est anxietas. Ac Cherisophus et ii qui inter duces natu maximi *erant* Xenophontem incusabant, quòd ab acie *longius hostem* persequutus esset, ipseque periculum obiret, cùm *tamen* hostes nihil magis laedere posset.

Haec cùm audiret Xenophon, rectè se eos incusare aiebat, remque *adeo* ipsam testem iis adesse. “ Verùm ego necessestate, *inquit*, adductus sum ut hostes persequerer, quippe quia videbam nos detrimentum accipere, dum subisteremus, cùm nihil *ipsi* vicissim ba-

72 CYRI EXPED. III.

“ *stibus* detrimenti inferre possemus.
 “ At postquam insequuti sumus, *com-*
 “ *pertum*, ait, vera *esse quae* dicitis: nam
 “ hostibus nihil plus *quam antea* noce-
 “ re potuimus, et difficulter admodum
 “ retrocedebamus. Quare diis gratia
 “ *sit*, quòd non cum magnâ *suorum* vi,
 “ sed cum paucis venerint: adeò ut non
 “ magnoperè quidem *nos* laederent, qui-
 “ bus verò indigemus declararent. Jam
 “ enim sagittis fundisque *nos tanto ex*
 “ *intervallo* petunt hostes, ut neque
 “ Cretenses vicissim *eos* sagittis petere
 “ possint, neque *eos* adtingere *alii*, qui
 “ manu tela torquebant: cumque *eos*
 “ insequamur, fieri non potest ut longo
 “ ab exercitu spatio insequamur, sed
 “ exiguo *tantum*: ubi ne si quidem ce-
 “ ler fuerit pedes, peditem persequen-
 “ do adsequi sagittâ arcu emissâ pote-
 “ rit. Nos itaque, si hos prohibere vo-
 “ lumus, ne nobis iter facientibus in-
 “ commodum adferant, quamprimùm
 “ et funditores et equites habere neces-
 “ se est. Ac nostro *quidem* in exercitu
 “ Rhodios esse audio, quorum pleros-

“ ναμένους. Επειδὴ δὲ ἐδιώκομεν, ἀληθῆ,
 “ ἔφη, ὑμεῖς λέγετε· κακῶς μὲν γὰρ ἔ-
 “ δὲν ποιεῖν μᾶλλον ἐδυνάμεθα τῆς πολε-
 “ μίους, ἀνεχωρῶμεν δὲ πάνυ χαλεπῶς.
 “ Τοῖς οὖν θεοῖς χάρις, ὅτι ἔσυν πολλῇ
 “ ῥώμῃ, ἀλλὰ σὺν ὀλίγοις ἦλθον· ὥστε
 “ βλάψαι μὲν μὴ μεγάλα, δηλῶσαι δὲ
 “ ὧν δεόμεθα. Νῦν γὰρ οἱ μὲν πολέμιοι
 “ τοξεύουσι καὶ σφενδονῶσιν ὅσον οὔτε οἱ
 “ Κρηῖτες ἀντιτοξεύειν δύνανται, οὔτε οἱ
 “ ἐκ χειρὸς βάλλοντες ἐξικνεῖσθαι· ὅταν
 “ δὲ αὐτῆς διώκωμεν, πολὺ μὲν ἔχουσιν
 “ τε χωρίον ἀπὸ τῆς στρατεύματος διώ-
 “ κειν, ὀλίγον δέ· ἐνθα ἔδ’ εἰ ταχὺς εἴη
 “ πεζός, πεζὸν ἂν διώκων καταλάβοι ἐκ
 “ τόξου ῥύματος. Ἡμεῖς μὲν ἔν, εἰ μέλ-
 “ λουμεν τέτους εἰργεῖν, ὥστε μὴ δύνα-
 “ σθαι βλάπτειν ἡμᾶς πορευομένους, σφεν-
 “ δονητῶν τε τὴν ταχίστην δεῖ καὶ ἵπ-
 “ πέων. Ακούω οἷ’ εἶναι ἐν τῷ στρατεύ-
 “ ματι ἡμῶν Ροδίους, ὧν τῆς πολλὰς φα-

74 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

“ σὺν ἐπίσασθαι σφενδονᾶν, καὶ τὸ βέλος
 “ αὐτῶν καὶ διπλάσιον φέρεσθαι τῶν Περ-
 “ σικῶν σφενδονῶν. Εκείναι γάρ, διὰ τὸ
 “ χειροπλήθεσι τοῖς λίθοις σφενδονᾶν, ἐ-
 “ πὶ βραχὺ ἐξικνῶνται· οἱ δὲ γε Ρόδιοι καὶ
 “ ταῖς μολιδίσις ἐπίσανται χρῆσθαι.
 “ Ἦν ὅν αὐτῶν ἐπισκεψάμεθα τίνες πέ-
 “ πανται σφενδόνας, καὶ τούτων τῷ μὲν
 “ αὐτῶν ἀργύριον δῶμεν, τῷ δὲ ἄλλας
 “ πλέκειν ἐθέλοντι ἄλλο ἀργύριον τελῶ-
 “ μεν, καὶ τῷ σφενδονᾶν ἐντεταγμένῳ ἐ-
 “ θέλοντι ἄλλην τινὰ ἀτέλειαν εὐρίσκειν
 “ μεν, ἴσως τινὲς φανοῦνται ἱκανοὶ ἡμᾶς
 “ ὠφελεῖν. Ὅρῳ δὲ καὶ ἵππους ἐν τῷ στρα-
 “ τεύματι, τὰς μὲν τινὰς παρ’ ἐμοῖ, τὰς
 “ δὲ τῷ Κλεάρχῳ καταλελειμμένους·
 “ πολλὰς δὲ καὶ ἄλλους αἰχμαλώτους
 “ σκευοφορεῖντας. Ἄν ὅν τέτους πάντας
 “ ἐκλέξαντες, σκευοφόρα μὲν ἀντιδῶμεν,
 “ τὰς δὲ ἵππους εἰς ἵππείας κατασκευά-
 “ σωμεν, ἴσως καὶ αὐτοὶ τὰς φεύγοντας ἀ-

CYRI EXPED. III 75

" que fundae usum habere cognitum
 " aiunt, eorumque telum duplo longius
 " ferri, quàm quod e Persicis fundis ex-
 " cuti soleat. Nam hae, propterea quòd
 " lapides ejaculentur eos, qui manus
 " implent, ad breve *spatium* pertingunt:
 " at Rhodii glandibus etiam plumbeis
 " uti nòrunt. Quòd si ergo dispexeri-
 " mus quinam eorum fundas habeant,
 " atque pro his partim argentum iis de-
 " derimus, partim iis, alias qui texere
 " velint, argentum itidem pendamus,
 " iisque, qui funditorum in ordinem
 " recipi velint, aliam quandam immuni-
 " tatem invenerimus, fortasse nonnulli
 " comparebunt, qui nobis usui esse po-
 " terunt. Praeterea video equos in ex-
 " ercitu, partim apud me, partim a Cle-
 " archo relictos; alios item multos bel-
 " lo captos, qui impedimenta vehunt.
 " Horum igitur omnium delectu habi-
 " to, si pro eis jumenta substituerimus
 " impedimentis vehendis *idonea*, equos-
 " que equitibus adornandos curaveri-
 " mus, fortassis et illi fugientibus *hosti-*

76 CYRI EXPED. III.

"*bus* aliquid molestiae exhibebunt."

Probata est haec sententia: nocteque illâ funditores circiter ducenti facti sunt, ac postridiè equi equitesque ad quinquaginta probati sunt, eisque paratae stolaes et loricae; praefectus etiam equitum creatus est Lycius Polystrati *filius*, Atheniensis.

Cùm autem hoc die, *quo substiterant loco*, mansissent, postridiè, cùm maturius surrexissent, profecti sunt: erat enim vallis *quaedam* iis transeunda, ad quam ne hostes adorirentur ipsos inter transi-
tum, metuebant. Cùm *jam* transiissent illis se conspiciendum iterum praebet Mithradates, cum mille equitibus, sagittariis ac funditoribus ad quater mille: tot enim a Tissapherne petierat, et acceperat; pollicitus, se, istos si consequeretur, in ejus potestatem Graecos traditurum: quippe *hos* contempsit, quòd priore incursu paucis instructus nihil detrimenti accepisset, ac graviter se laesisse *Graecos* arbitraretur. Itaque cùm

“ νιάσασιν.” Εδοξε ταῦτα· καὶ ταύτης τῆς νυκτὸς σφενδονῆται μὲν εἰς διακοσίους ἐγένοντο, ἵπποι δὲ καὶ ἱππεῖς ἐδοκιμάσθησαν τῇ ὑφεραΐᾳ εἰς πεντήκοντα, καὶ σολάδες καὶ θώρακες αὐτοῖς ἐπορίσθησαν· καὶ ἵππαρχος ἐπεσάθη Λύκιος ὁ Πολυστρατὴς, Αθηναῖος.

Μείναντες δὲ ταύτην τὴν ἡμέραν, τῇ ἄλλῃ ἐπορεύοντο πρωϊαίτερον ἀναστάντες· χαράδραν γὰρ αὐτὲς ἔδει διαβῆναι, ἐφ’ ἣ ἐφοβῶντο μὴ ἐπιθῶντο αὐτοῖς διαβαίνουσιν οἱ πολέμιοι. Διαβεβηκόσι δὲ αὐτοῖς ἐπιφαίνεται ὁ Μιθραδάτης πάλιν, ἔχων ἱππέας χιλίους, τοξότας δὲ καὶ σφενδονήτας εἰς τετρακιχιλίους· τοσούτους γὰρ ἤτησε Τισαφέρην, καὶ ἔλαβεν· ὑποχόμενος, ἦν τέτους λάβη, παραδώσειν αὐτῷ τὰς Ἑλλήνας· καταφρονήσας, ὅτι ἐν τῇ ἐμπροσθεν προσβολῇ ὀλίγους ἔχων, ἔπαθε μὲν ὕδεν, πολλὰ δὲ κακὰ ἐνόμισε ποιῆσαι. Ἐπεὶ δὲ οἱ Ἕλληνες διαβεβηκότες ἀπεῖ-

78 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

χον τῆς χαράδρας ὅσον ὀκτῶ σταδίαις, διέβαινε καὶ ὁ Μιθραδάτης, ἔχων τὴν δύναμιν. Παρήγγελτο δὲ, τῶν τε πελταστῶν οὓς ἔδει διώκειν, καὶ τῶν ὀπλιτῶν, καὶ τοῖς ἵππευσιν εἴρητο θαρρῦσι διώκειν, ὡς ἐφευμένης ἱκανῆς δυνάμεως. Ἐπεὶ δὲ ὁ Μιθραδάτης κατειλήφει, καὶ ἦδη σφενδόναι καὶ τοξεύματα ἐξικνουῦντο, ἐσήμηνε τοῖς Ἕλλησι τῇ σάλπιγγι, καὶ εὐθὺς ἔθεον ὁμόσε οἷς εἴρητο, καὶ οἱ ἵππεῖς ἤλαυνον· οἱ δὲ οὐκ ἐδέξαντο, ἀλλ' ἐφευγον ἐπὶ τὴν χαράδραν. Ἐν ταύτῃ τῇ διώξει τοῖς βαρβάροις τῶν τε πεζῶν ἀπέθανον πολλοί, καὶ τῶν ἵππέων ἐν τῇ χαράδρᾳ ζωὴ ἐλήφθησαν ὡς ὀκτωκαίδεκα· τὰς δὲ ἀποθανόντας αὐτοκέλευσοι οἱ Ἕλληνες ἡκίσαντο, ὡς ὅτι φοβερώτερον τοῖς πολέμιοις εἶη ὁρᾶν.

Καὶ οἱ μὲν πολέμιοι οὕτω πράξαντες ἀπῆλθον· οἱ δ' Ἕλληνες ἀσφαλῶς πορευόμενοι τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας, ἀφίκοντο ἐπὶ

Graeci transgressi a valle stadia circiter octo distarent, Mithradates etiam *suis* cum copiis transivit. Erat autem praeceptum, ex peltastis quosnam *hostem* persequi oporteret, quosque ex gravis armaturae militibus; mandatum etiam equitibus, fidentibus animis insequerentur, utpote subsequuturis satis magnis copiis. Cùm verò Mithradates *eos* adsecutus esset, ac jam fundae telaque *huc et illuc* pertingerent, signum *quidam* Graecis rubâ dedit, atque *adeo* statim in congressum cursu tendunt ii, quibus *hoc* mandatum erat, equitesque provecti sunt: illi verò *horum* non sustinebant impetum, sed ad vallem fugiebant. In hâc persecutione de barbarorum peditibus multi perierunt, ex equitibus etiam in valle vivi capti sunt ad duodeviginti: caesos autem Graeci suâ sponte foedè mutilârunt, ut hostibus spectaculum esset quàm maximè terribile.

Ac hostes quidem re ità gestâ discesserunt: at Graeci tutò per reliquum diei itinere factò, ad Tigrim amnem

80 CYRI EXPED. III.

pervenerunt. Ibi urbs erat ampla, *sed* deserta, cui nomen erat Larissa: eam priscis temporibus habitaverant Medi: muri autem ejus latitudo erat viginti quinque pedum, altitudo centum: ambitus comprehendebat duas parasangas: lateribus fictilibus exstructus erat; fundamentumque suberat lapideum viginti pedum altitudine. Hanc Persarum rex, quo tempore a Medis imperium adipisciebantur Persae, cum obsideret, nullo modo capere poterat: solem verò nubes praetegendo tenebris *eam* obscuravit, donec homines animis defecissent, atque ità capta fuit. Propter urbem ipsam pyramis erat lapidea, unius plethri latitudine, altitudine duorum: in hâc ex barbaris erant multi, qui de vicinis *eo* vicis profugerant.

Inde castris unis, parasangas sex, progressi sunt ad castellum *quoddam* magnum, *sed* desertum, propter urbem

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ. 81

τὸν Τίγρητα ποταμόν. Ενταῦθα πόλις ἦν ἐρήμη, μεγάλη, ὄνομα δ' αὐτῇ ἦν Λά-
ριασα· ὥκυν δ' αὐτὴν τοπαλαιὸν Μῆδοι·
τῷ δὲ τείχους ἦν αὐτῆς τὸ εὖρος πέντε
καὶ εἴκοσι πόδες, ὕψος δ' ἑκατόν· τοῦ δὲ
κύκλου ἡ περίοδος δύο παρασάγγαι· ὥκο-
δόμητο δὲ πλίνθοις κεραμίαις· κρηπὶς δὲ
ὑπὲρ λιθίνη τὸ ὕψος εἴκοσι ποδῶν. Ταύ-
την βασιλεὺς ὁ Περσῶν, ὅτε παρὰ Μῆδων
ἐλίμβανον τὴν ἀρχὴν Πέρσαι, πολιορ-
κῶν, ὕδενι τρόπῳ ἐδύνατο ἐλεῖν· ἥλιον δὲ
νεφέλῃ προκαλύψασα, ἠφάνισε, μέχρις οἱ
ἄνθρωποι ἐξέλιπον, καὶ οὕτως ἐάλω. Παρ'
αὐτὴν τὴν πόλιν ἦν πυραμὶς λιθίνη, τὸ
μὲν εὖρος ἐνὸς πλέθρου, τὸ δὲ ὕψος δύο
πλέθρων· ἐπὶ ταύτης πολλοὶ τῶν βαρ-
βάρων ἦσαν ἐκ τῶν πλησίον χωμῶν ἀπο-
πεφευγότες.

Εντεῦθεν ἐπορεύθησαν σαθμόν ἕνα, πα-
ρασάγγας ἕξ, πρὸς τεῖχος ἐρημον, μέγα,
πρὸς τῇ πόλει κείμενον· ὄνομα δ' ἦν τῇ

82 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

πόλει Μέσπιλα· Μῆδοι αὐτὴν ποιεῖ ὥκην.
 Ἦν δὲ ἡ μὲν κρηπὶς λίθου ξεστοῦ κογχυ-
 λιάτου, τὸ εὖρος πεντήκοντα ποδῶν, καὶ
 τὸ ὕψος πεντήκοντα. Ἐπὶ δὲ ταύτῃ ἐ-
 πωκοδόμητο πλίνθινον τεῖχος, τὸ μὲν εὖ-
 ρος πεντήκοντα ποδῶν, τὸ δὲ ὕψος ἑκατόν·
 τοῦ δὲ κύκλου περίοδος ἕξ παρασάγγαι.
 Ἐνταῦθα ἐλέγετο Μηδία γυνὴ βασιλέως
 φυγεῖν, ὅτε ἀπώλεισαν τὴν ἀρχὴν ὑπὸ
 Περσῶν Μῆδοι. Ταύτην δὲ τὴν πόλιν πο-
 λιρκῶν ὁ Περσῶν βασιλεὺς, οὐκ ἐδύνατο
 οὔτε χρόνῳ ἐλεῖν, οὔτε βίᾳ· Ζεὺς δ' ἐμ-
 βροντήτους ποιεῖ τὰς ἐνοικοῦντας, καὶ ὅ-
 τως ἐάλω.

Ἐντεῦθεν δ' ἐπορεύοντο σαθμὸν ἓνα,
 παρασάγγας τέτταρας. Εἰς τῆτον δὲ τὸν
 σαθμὸν Τιοσαφέρνης ἐπεφάνη, οἷς τε αὐ-
 τὸς ἦλθεν ἱππέας ἔχων, καὶ τὴν Ορόντην
 δύναμιν, τῇ τὴν βασιλέως θυγατέρα ἔχον-
 τος, καὶ οὓς Κῦρος ἔχων ἀνέβη βαρβάρης,
 καὶ οὓς ὁ βασιλέως ἀδελφὸς ἔχων βασιλεῖ

CYRI EXPED. III 83

fitum: urbi nomen erat Mespila; eam Medi quondam habitârant. *Hujus* basis erat de polito lapide conchyliato, latitudine quinquaginta pedum, altitudinēque quinquaginta. Super hâc extructus erat murus lateritius, latitudine pedum quinquaginta, altitudine centum; ambitus sex comprehendebat parasangas. Huc ferebatur Media regis uxor fugisse, quo tempore imperium a Persis *occupatum* amisere Medi. Ipsam hanc urbem Persarum rex cū obsideret, neque temporis diuturnitate, neque vi capere poterat: *tandem* verò Jupiter habitatores *ejus* attonitos reddidit, atque ita capta est.

Inde castris unis, parasangas quatuor progressi sunt. Ad ea castra Tissaphernes *iis* in conspectum se dedit, cum equitibus, quibus ipse venerat *instructus*, et Orontae copiis, qui regis filiam in matrimonio habuit, barbarisque qui Cyro in *Asiam* superiorem adscendenti ade-

84 CYRI EXPED. III.

rant, et cum quibus regis frater opem regi tulerat, ac praeter hos, *cum iis etiam* quoscunque rex ipsi dederat: adeò ut ingens videretur exercitus. Cùm propiùs accessisset, nonnullos *suorum* globos a tergo constituebat, nonnullos ad latus transferebat; neque *tamen in Graecos* impressionem facere audebat, neque praelii periculum adire volebat: *tantùm* fundis *suos* et sagittis uti jubebat. Ubi verò Rhodii hinc inde dispositi fundis uti coeperunt, et sagittarii Seythas imitantes sagittas mittere, nemoque ab hoste aberrabat, (neque enim, si *quis etiam* magnopere cuperet, *id facile facta* erat) et Tissaphernes admodùm celeriter extra jactum telorum se recepit, et caeteri *militum ejus* globi recesserunt: ac reliquum diei progrediebantur illi, hi sequebantur; nec velitationi tunc *coeptae* ampliùs instabant barbari: nam Rhodii longiùs quàm Persae, *quamque* plurimi de sagittariis, tela mittebant. Sunt et Persici arcus magni: adeò ut omnes quae caperentur sagittae Creten-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ. 85

ἐβόηθη, καὶ πρὸς τούτοις, ὅσους βασιλεὺς ἔδωκεν αὐτῷ· ὥστε τὸ στρατεύμα πάμπολυ ἐφάνη. Ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἐγένετο, τὰς μὲν τῶν τάξεων εἶχεν ὅπιοθεν καταστήσας, τὰς δὲ εἰς τὰ πλάγια παραγαγὼν, ἐμβάλλειν μὲν οὐκ ἐτόλμησεν, οὐδ' ἐβόλετο διακινδυνεύειν· σφενδονᾶν δὲ παρήγγελε καὶ τοξεύειν. Ἐπεὶ δὲ διαταχθέντες οἱ Ῥόδιοι ἐσφενδόνησαν, καὶ οἱ Σκυθοτοξοὶ ἐτόξευσαν, καὶ ὁδοὶς ἡμάρτανεν ἀνδρὸς, (οὐδὲ γὰρ, εἰ πάνυ προύθυμειτο, ῥάδιον ἦν) καὶ ὁ Τιοσαφέρνης μάλα ταχέως ἐξωβελῶν ἀπεχώρει, καὶ ἄλλαι τάξεις ἀπεχώρησαν· καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας οἱ μὲν ἐπορεύοντο, οἱ δ' εἶποντο· καὶ ἔκετι ἐπέκειντο οἱ βάρβαροι τῇ τότε ἀκροβολίσει· μακρότερον γὰρ οἱ τε Ῥόδιοι τῶν Περσῶν ἐσφενδόνων, καὶ τῶν πλείστων τοξοτῶν. Μεγάλα δὲ καὶ τὰ τόξα τὰ Περσικά ἐσιν· ὥστε χρήσιμα ἦν, ὅποσα ἀλίσκοιτο τῶν τοξευμάτων τοῖς Κρησὶ καὶ διετέλουν

86 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

χρώμενοι τοῖς τῶν πολεμίων τοξεύμασι,
καὶ ἐμελέτων τοξεύειν ἄνω ἰέντες μακράν.
Εὐρίσκετο δὲ καὶ νεῦρα πολλὰ ἐν ταῖς κώ-
μαις, καὶ μάλισδος ὥστε χρῆσθαι εἰς τὰς
σφενδόνας.

Καὶ ταύτῃ μὲν τῇ ἡμέρᾳ, ἐπεὶ καλε-
στρατοπεδεύοντο οἱ Ἕλληνες κώμαις ἐπι-
τυχόντες, ἀπῆλθον οἱ βάρβαροι, μεῖον ἔ-
χοντες ἐν τῇ τότε ἀκροβολίσει· τὴν δὲ ἐ-
πιούσαν ἡμέραν ἔμειναν οἱ Ἕλληνες, καὶ
ἐπεσιτίσαντο· ἦν γὰρ πολὺς σίτος ἐν ταῖς
κώμαις. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο διὰ τῆ
πεδίου, καὶ Τιασαφέρνης εἶπετο ἀκροβο-
λιζόμενος. Εἰθα δὲ οἱ Ἕλληνες ἐγνώσαν,
ὅτι πλαίσιον ἰσόπλευρον πονηρὰ τάξις εἴη
πολεμίων ἐπομένων. Ἀνάγκη γάρ ἐστιν,
ἢ μὲν συγκύπλῃ τὰ κέρατα τῆ πλαισίῃ,
ἢ ὁδοῦ σκενοτέρας ἔσσης, ἢ ὁρέων ἀναγκαζόν-
των, ἢ γεφύρας, ἐκθλίβεσθαι τοὺς ὀπλί-
τας, καὶ πορεύεσθαι πονήρως, ἅμα μὲν πιε-
ζομένους, ἅμα δὲ καὶ ταραττομένους· ὥς-

sibus usui essent; atque deinceps sagittis hostium perpetuò utebantur, *eaſque* fursum excutiendo ad longè ejaculandum se exercebant. Quin et multi nervi plumbumque in vicis reperiiebantur; quibus ad fundas uterentur.

Atque hoc die, posteaquam Graeci in vicos delati castra locâſſent, barbari discedebant, tunc temporis *factâ* velitatione inferiores: poſtridie verò Graeci *ibidem* manserunt, ac cibaria parabant: *iſtis* enim in vicis magna erat frumenti copia. Poſtridiè per planitiem faciebant iter, ac Tiſſaphernes eos miſſilibus eminùs laceſſens ſequebatur. Ibi tum animadvertère Graeci, agmen quadratum, in latera aequalia diſpoſitum, incommodam hoſtibus ſequentibus eſſe aciem. Neceſſe eſt enim, ſi agminis quadrati cornua coierint, cùm vel anguſtior paulò via eſt, vel montes *itâ facere* cogunt, vel pons *aliquis*, ut gravis armaturae milites loco ſuo in artum compreſſi extrudantur, aegreque procedant, cùm partim premantur, partim etiam pertur-

bentur: adeò ut, ordinibus turbatis, vix ullum *eorum* esse usum necesse sit. Ubi verò cornua rursùs diducantur, divelli eos necesse est, qui tum in artum compressi loco suo extrudebantur, atque medium inter cornua spatium vacuum fieri, animisque angi *milites* haec quibus accidant, hostibus sequentibus. Et cùm pons transeundus esset, vel quid aliud superandum, unusquisque properabat, *caeteris* antevertendi studio abreptus: atque adeò faciliùs ibi tum ab hostibus invadi possent. Haec cùm duces animadvertissent, cohortes sex instituere, *quarum* singulae viros centum *haberent*, iisque ductores praefecerunt; et alios quinquaginta militum praefectos, aliosque enomotarchas. Hi cohortium praefecti in itinere faciendo, cùm quidem coïrent cornua, postremi subsistebant, ut ne quid negotii cornibus facerent: tum autem extra cornua promovebant. Cùm verò quadrati agminis latera diducerentur, medium complebant, si quidem arctius esset quod diductum erat, per cohortes;

τε δυσχρήστους εἶναι ἀνάγκη, ἀτάκτους ὄν-
 τας. "Όταν δ' αὖ διασχῇ τὰ κέρατα, ἀ-
 νάγκη διασπᾶσθαι τὴς τότε ἐκθλιβομέ-
 νης, καὶ κενὸν γίγνεσθαι τὸ μέσον τῶν κε-
 ράτων, καὶ ἀθυμεῖν τὴς ταῦτά πάχον-
 τας, τῶν πολεμίων ἐπομένων. Καὶ ὁπό-
 τε δέοι γέφυραν διαβαίνειν, ἢ ἄλλην τινὰ
 διάβασιν, ἔσπευδεν ἕκαστος, βουλόμενος
 φθάσαι πρῶτος· καὶ εὐεπίθετον ἦν ἐνταῦ-
 θα τοῖς πολεμίοις. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔγνω-
 σαν οἱ στρατηγοὶ, ἐποίησαντο ἕξ λόχους
 ἀνὰ ἑκατὸν ἄνδρας, καὶ λοχαγὸς ἐπέση-
 σαν, καὶ ἄλλους πεντηκοντῆρας, καὶ ἄλ-
 λους ἐνωμοτάρχας. Οὗτοι δὲ πορευόμενοι
 οἱ λοχαγοὶ, ὁπότε μὲν συγκύπλοι τὰ κέ-
 ρατα, ὑπέμενον ὕψεροι, ὥστε μὴ ἐνοχλεῖν
 τοῖς κέρασι· τότε δὲ παρῆγον ἔξωθεν τῶν
 κεράτων. Ὅποτε δὲ διάχοιεν αἱ πλευραὶ
 τῆς πλαισίου, τὸ μέσον ἀνεξεπίμπλασαν,
 εἰ μὲν στενότερον εἴη τὸ διέχον, κατὰ τὴς
 λόχους· εἰ δὲ πλατύτερον, κατὰ πεντη-

90 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

κασῦς· εἰ δὲ πάνυ πλατὺ, κατ' ἐνωμοσί-
ας· ὥστε αἰεὶ ἐκπλεων εἶναι τὸ μέσον. Εἰ
δὲ καὶ διαβαίνειν τινὰ δέοι διάβασιν ἢ γέ-
φυραν, ἔκ ἐταράττοντο, ἀλλ' ἐν τῷ μέρει
οἱ λοχαγοὶ διέβαινον· καὶ εἰ περὶ δέοι τι τῆς
φάλαγγος, ἐπιπαρήσαν ἑτοί. Τύτῳ τῷ
τρόπῳ ἐπορεύθησαν σαθμῆς τέτταρας.

Ἦνίκα δὲ τὸν πέμπτον ἐπορεύοντο σαθ-
μὸν, εἶδον βασιλείον τι, καὶ περὶ αὐτὸ
κώμας πολλὰς· τὴν τε ὁδὸν πρὸς τὸ χω-
ρίον τοῦτο διὰ γηλόφων ὑψηλῶν γιγνομέ-
νην, οἱ καθήκον ἀπὸ τοῦ ὄρους, ὑφ' ᾧ ἦν
κώμη. Καὶ εἶδον μὲν τὰς γηλόφους ἄσμενοι
οἱ Ἕλληνες, ὡς εἶκος, τῶν πολεμίων ὄν-
των ἱππέων. Επεὶ δὲ πορευόμενοι ἐκ τῆς
πεδίου ἀνέβησαν ἐπὶ τὸν πρῶτον γήλοφον,
κατέβαινον ὡς ἐπὶ τὸν ἕτερον ἀναβαῖεν.
Ενταῦθα παραγίνονται οἱ βάρβαροι, καὶ
ἀπὸ τοῦ ὑψηλοῦ ἐπὶ τὸ πρανὲς ἔβαλλον,
ἐσφενδόκων, ἐτόξευον ὑπὸ μασίγων· καὶ
πολλὰς κατετίτρωσκον, καὶ ἐκράτησαν

sin latius, per pentecostuas; sin latissimum, per enomotias: adeò ut medium semper expletum esset. Ac si quid superandum esset vel pons transeundus, non erant perturbati, sed deinceps cohortium praefecti transibant: et sicubi phalange opus esset, aderant isti. Hâc ratione ad quarta castra progressi sunt.

Ad quinta cùm progredierentur castra, regiam quandam conspexerunt, et circum eam multos vicos; viamque ad locum hunc per colles editos ducentem, qui a monte, sub quo vicus erat, eò pertinebant. Ac Graeci quidem colles *istas* libentes videbant, uti consentaneum *erat*, quippe quorum hostes erant equites. Cùm verò pergentes iter e planitie primum in collem adscendissent, *rursum* descendebant ut in alterum adscenderent. Ibi tum aderant barbari, deque excelsa per declivia *montis* jaculabantur, fundas torquebant, sagitras mittebant, sub flagellis; multosque *adeò* vulnerabant, et Graecos leviter armatos superâ-

92 CYRI EXPED. III.

runt, intraque gravis armaturae milites eos concluderunt: adeò ut nulli omnino usui die isto funditores essent et sagittarii, quippe qui in turbâ erant. Cùm autem Graeci *praelio* pressi *hostes* persequi adgrederentur, tardè in verticem perveniebant, ut qui gravi armaturâ *onerarentur*: at hostes celeriter resiliebant. Rursùm, cùm ad aliud agmen tenderent, idem ipsis accidebat: hoc etiam in altero colle ipsis usu veniebat; quare statuerunt de collè tertio milites non movere; verùm a latere dextro quadrati agminis peltastas in montem subducebant. Illi cùm supra hostes, qui *ipsos* sequebantur, evasisent, non jam ampliùs descendentes adoriebantur hostes; proptereà quòd metuerent ne *a suis* abscinderentur, et utrinque ipsis adessent hostes. Ità cùm reliquum diei pergerent, alii viâ *quae* per colles *ducebat*, alii per montem progressi, ad vicos

τῶ
σα
πα
ἐν
οἱ
νέ
ἀκ
πο
πό
τα
λό
το
φρ
ρα
τὸ
ἐπ
πε
ἀπ
γέ
τῇ
τα

τῶν Ἑλλήνων γυμνητῶν, καὶ κατέκλει-
 σαν αὐτὰς εἰς τῶν ὀπλῶν ὥστε παντά-
 πασι ταύτην τὴν ἡμέραν ἄχρηστοι ἦσαν,
 ἐν τῷ ὄχλῳ ὄντες, καὶ οἱ σφενδονῆται καὶ
 οἱ τοξόται. Ἐπεὶ δὲ πιεζόμενοι οἱ Ἕλλη-
 νες ἐπεχείρησαν διώκειν, χολῇ μὲν ἐπὶ τὸ
 ἄκρον ἀφικνοῦνται, ὀπλῖται ὄντες· οἱ δὲ
 πολέμιοι ταχὺ ἀνεπήδων. Πάλιν δὲ, ὁ-
 πότε ἀπίοιεν πρὸς τὸ ἄλλο σφάτευμα,
 ταυτὰ ἐπαχον· καὶ ἐπὶ τῷ δευτέρῳ γη-
 λόφῳ ταυτὰ ἐγίγνετο· ὥστε ἀπὸ τῷ τρί-
 του γηλόφου ἔδοξεν αὐτοῖς μὴ κινεῖν τὰς
 σφραγίδας· πλὴν ἀπὸ τῆς δεξιᾶς πλευ-
 ρᾶς τῷ πλασιῷ ἀνήγαγον πελτασὰς πρὸς
 τὸ ὄρος. Ἐπεὶ δ' οὗτοι ἐγένοντο ὑπὲρ τῶν
 ἐπομένων πολέμιων, ἔκτι ἐπετίθεντο οἱ
 πολέμιοι τοῖς καταβαίνουσι δεδοικότες μὴ
 ἀποτμηθεῖσαν, καὶ ἀμφοτέρωθεν αὐτῶν
 γένοιτο οἱ πολέμιοι. Οὕτω τὸ λοιπὸν
 τῆς ἡμέρας πορευόμενοι, οἱ μὲν τῇ ὁδῷ κα-
 τὰ τὰς γηλόφους, οἱ δὲ κατὰ τὸ ὄρος ἐ-

94 ΚΤΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

πιπαριόντες, ἀφίκοντο εἰς τὰς κώμας,
καὶ ἰατρὰς κατέστησαν ὅκτῳ· πολλοὶ γὰρ
ἦσαν οἱ τετραμένοι.

Ενταῦθα ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς, καὶ τῶν
τείρωμένων ἕνεκα, καὶ ἅμα ἐπιτήδεια πολ-
λὰ εἶχον, ἄλευρα, οἶνον, κριθὰς ἵπποις
συμβεβλημένας πολλάς. Ταῦτα δὲ συ-
νηγμένα ἦν τῷ σατραπεύοντι τῆς χώρας.
Τετάρτῃ δὲ ἡμέρᾳ καταβαίνουσιν εἰς τὸ
πεδῖον. Ἐπεὶ δὲ κατέλαβεν αὐτὰς Τις-
σαφέρνης σὺν τῇ δυνάμει, ἐδίδαξε τὰς Ἑλ-
ληνας τῇ ἀνάγκῃ κατασκηῆσαι οὐ πρῶ-
τον εἶδον κώμην, καὶ μὴ πορεύεσθαι ἐτι-
μαχομένους· πολλοὶ γὰρ ἦσαν ἀπόμαχοι,
τείρωμένοι, καὶ οἱ ἐκείνους φέροντες, καὶ οἱ
τῶν φερόντων τὰ ὅπλα δεξάμενοι. Ἐπεὶ
δὲ κατεσκήνησαν, καὶ ἐπεχείρησαν αὐτοῖς
ἀκροβολίζεσθαι οἱ βάρβαροι πρὸς τὴν κώ-
μην προσιόντες, πολὺ περιῆσαν οἱ Ἕλλη-
νες· πολὺ γὰρ διέφερεν, ἐκ τῆς χώρας ὀρ-
μῶντας ἀλέξασθαι, ἢ πορευομένους ἐπιῆσι

perveniebant, *ibique* medicos octo constituere; nam multi erant vulnerati.

Hic triduum commorati sunt, cum vulneratorum causâ, tum etiam quod commeatûs adfatim haberent, farinam, vinum, hordeum multum equis congestum. Haec autem *omnia* in usum ejus, qui regionis erat satrapa, fuerant comportata. Caeterum die quarto in planitiem descendunt. Cumque Tiffaphernes *suis* cum copiis eos adsecutus esset, docuit Graecos ipsis castra necessario vicum ubi primùm conspexerunt esse ponenda, neque *jam* ampliùs iter faciendum simul et pugnandum: multi enim ad pugnam, vulnera quòd acceperant, inutiles erant, *itidemque* illos qui portabant, quique horum, *vulneratos* qui portabant, arma acceperant. Cum *jam* castra metatî essent, ac barbari ad *ipsum usque* vicum progressi velitationibus eos adgrederentur, longè superiores erant Graeci: nam multum praestabat, facto ex statione impetu vim a se propulsare, quàm inter proficiscendum adversùs ir-

ruentes hostes dimicare. Cùm jam ad-
 vespersceret, hostibus erat abeundi tem-
 pus: non enim unquam barbari castra
 minùs sexaginta stadiis a Graecis *copiis*
 distantia metabantur; quippe metuebant
 ne *Graeci* noctu ipsos invaderent. Et-
 enim Persarum exercitus noctu incom-
 modus est. Nam et equi ipsorum alli-
 gantur, ac plerumque pedicis constricti
 sunt, ne, si soluti sint, fugiant: et si quis
 incidat tumultus, homo Persicus equum
 internat necesse est, necesse est etiam
 frenet, et ubi se loricâ munierit, equum
 conscendat. Haec autem omnia noctu
 facere, quippe cùm tumultus sit *exortus*,
 difficile est. Hâc de causâ longè a Grae-
 cis castra habere remota solebant.

Cùm autem Graeci animadverterent
 velle ipsos discedere, *eorumque consilium*
 divulgatum esse, Graecis se quisque pa-
 raret ità edixit *praeco*, ut hostes *rem* au-
 dirent. Itaque barbari aliquamdiu ab i-
 tinere faciendo sese cohibebant: verùm
 ubi *jam* serum *diei* esset, abiêrunt: non

τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι. Ἡνίκα δ' ἦν ἤδη δαίλη, ὥρα ἦν ἀπιέναι τοῖς πολεμίοις· οὐποτέ γάρ μεῖον ἀπεσφαλοπεδεύοντο οἱ βάρβαροι τῷ Ἑλληνικοῦ ἐξήκοντα σαδίων, φοβέμενοι μὴ τῆς νυχλὸς ἐπιθοῖντο αὐτοῖς. Πονηρὸν γάρ νυχλὸς ἐστὶ σφάτευμα Περσικόν. Οἷτε γάρ ἵπποι αὐτοῖς δέδενηαι, καὶ ὥς ἐπιτοπολὺ πεποδισμένοι εἰσὶ, τοῦ μὴ φεύγειν ἔνεκα, εἰ λυθείησαν· εἴαν τε τις θόρυβος γίγνηται, δεῖ ἐπισάξαι τὸν ἵππον. Πέρσῃ ἀνδρὶ, καὶ χαλινῶσαι δεῖ, καὶ θωρακισθέντα ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν ἵππον. Ταῦτα δὲ πάντα χαλεπὸν νυχλὸς, ἅτε καὶ θορύβος ὄντος, ποιεῖν. Τάτ' ἔνεκα πόρρω ἀπεσκήνεν τῶν Ἑλλήνων.

Επεὶ δὲ ἐγίγνωσκον αὐτὰς οἱ Ἕλληνες βυλομένους ἀπιέναι καὶ διαγγελλομένους, ἐκήρυξε τοῖς Ἕλλησι παρασκευάσασθαι, ἀκρόντων τῶν πολεμίων. Καὶ χρόνον μὲν τινα ἐπέχον τῆς πορείας οἱ βάρβαροι· ἐπειδὴ δὲ ὄψε ἐγίγνετο, ἀπήεσαν· οὐ γὰρ

98 ΚΤΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

ἰδόκει λυσιτελεῖν αὐτοῖς νυκτὸς πορεύε-
 σθαι, καὶ καλᾶγεσθαι ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.
 Επειδὴ δὲ σαφῶς ἀπionτας ἤδη ἑώρων οἱ
 Ἕλληνες, ἐπορεύοντο καὶ αὐτοὶ ἀναζεύ-
 ζαντες, καὶ διήλθον ὅσον ἐξήκοντα σταδίους·
 καὶ γίγνεται τοσοῦτον μεταξὺ τῶν στρα-
 τευμάτων, ὥστε τῇ ὑστεραίᾳ ἔκ ἐφάνησαν
 οἱ πολέμιοι, ἔδὲ τῇ τρίτῃ· τῇ δὲ τετάρ-
 τῃ, νυκτὸς προσελθόντες, καταλαμβάνουσι
 χωρίον ὑπερδέξιον οἱ βάρβαροι, ἣ ἔμελλον
 οἱ Ἕλληνες παριέναι, ἀκρωνυχίαν ὄρους,
 ὑφ' ἣν ἡ κατάβασις ἦν εἰς τὸ πεδῖον. Ε-
 πειδὴ δὲ ἑώρα Χειρίσοφος προκατεῖλημ-
 μένην τὴν ἀκρωνυχίαν, καλεῖ Ξενοφῶνα
 ἀπὸ τῆς ὕρας· καὶ κελεύει λαβόντα τὰς
 πελτασὰς παραγενέσθαι εἰς τὸ πρόσθεν.
 Ὁ δὲ Ξενοφῶν τὰς μὲν πελτασὰς ἔκ ἤγειν·
 (ἐπιφαινόμενον γὰρ ἑώρα Τισσαφέρην,
 καὶ τὸ στρατεῦμα πᾶν) αὐτὸς δὲ προσελά-
 σας ἡρώτα, Τί καλεῖς; Ὁ δὲ λέγει αὐ-
 τῷ, Ἐξεσιν ὄραν· προκατεῖληπται γὰρ

enim ipsis conducere noctu proficisci, et in castra deduci videbatur. *Eos* verò Graeci posteaquam jam manifestò discedentes viderent, etiam ipsi castris motis pergebant, et sexaginta circiter stadia emensi sunt: atque tantum inter exercitus spatii *relictum* est, ut neque die altero adparerent hostes, neque tertio: quarto verò, noctu progressi, locum superiorem occupant barbari, quà Graeci transituri erant, *nimirum* montis verticem, sub quo descensus erat in planitiem. Cherisophus ubi verticem *istum* praeoccupatum vidisset, Xenophontem ab agmine extremo arcessit; *eumque* adsumptis sibi peltastis ad anteriorem *aciei* partem adesse jubet. At peltastas non duxit Xenophon; (nam Tissaphernem, totumque *ejus* exercitum, se ostendere videbat) sed ipse advectus equo *ad Cherisophum*, Quamobrem *me* arcessis? inquit. Huic respondet is, Videre licet: praeoccupatus enim nobis est collis ille,

qui supra descensum eminet, nec trans-
re licet, nisi hos dejiciemus. Verùm cur
peltastas buc non duxisti? Respondet
ille, sibi non visum esse, ut posterius
agmen desertum relinqueret, cùm ho-
stes se in conspectum darent. Sed enim
tempus est, inquit, consultandi, quo pac-
to quis homines a colle repellat. Ibi
tum Xenophon montis verticem copiis
fuis imminere videt, atque ab hoc ad
collem illum, ubi hostes erant, aditum
quendam esse: itaque, Optimum fuerit,
inquit, Cherisophe, quamprimùm nos
ad cacumen illud tendere: nam hoc si
occupaverimus, supra viam manere non
poterunt. At, si ità tibi videtur, ad ex-
ercitum maneto; ipse volo eò tendere:
sin hoc mavis, in montem pergito; atque
ego hìc manebo. Tibi verò, ait Cheri-
sophus, optionem do, utrum mavis, eli-
gendi. Xenophon cùm se natu minorem
diceret, proficiscendi sibi munus eligit:

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ. ΙΟΙ

ἡμῖν ὁ ὑπὲρ τῆς καταβάσεως λόφος, καὶ ἐκ
 ἐστὶ παρελθεῖν, εἰ μὴ τέτῳ ἀποκόψομεν.
 Ἀλλὰ τί οὐκ ἦγες τῆς πελτασάς; Ὁ δὲ
 λέγει, ὅτι ἐκ ἐδόκει αὐτῷ ἔρημα καταλι-
 πεῖν τὰ ὀπίσθεν, ἐπιφαινομένων τῶν πο-
 λεμίων. Ἀλλὰ μὴν ὥρα γ', ἔφη, βελεύ-
 εσθαι, πῶς τις τῆς ἀνδρας ἀπελᾷ τῷ λό-
 φου. Ἐνταῦθα Ξενοφῶν ὄρᾳ τῷ ὄρει τὴν
 κορυφὴν ὑπὲρ τῶν ἑαυτῶν στρατεύματος ἴ-
 σαν, καὶ ἀπὸ ταύτης ἐφοδὸν ἐπὶ τὸν λό-
 φον, ἔνθα ἦσαν οἱ πολέμιοι· καὶ λέγει,
 Κράτισον, ὦ Χειρίσοφε, ἡμῖν ἰεῖσθαι ὡς
 τάχιστα ἐπὶ τὸ ἄκρον· εἰ γὰρ τῷτο λά-
 βωμεν, καὶ δυνήσονται μένειν ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ.
 Ἀλλ', εἰ βέλει, μένε ἐπὶ τῷ στρατεύμα-
 τι· ἐγὼ δὲ ἐθέλω πορεύεσθαι· εἰ δὲ χρή-
 ζεις, πορεύε ἐπὶ τὸ ὄρος, ἐγὼ δὲ μενῶ
 αὐτῷ. Ἀλλὰ δίδωμί σοι, ἔφη ὁ Χειρίσο-
 φος, ὁπότερον βέλει, ἐλέσθαι. Εἰπὼν ὁ
 Ξενοφῶν ὅτι νεώτερός ἐστιν, αἰρεῖται πο-
 ρεύεσθαι· κελεύει δὲ οἱ συμπέμψαι ἀπὸ

τῷ σώματος ἄνδρας· μακρὰν γὰρ ἦν ἀπὸ
 τῆς ἑρᾶς λαβεῖν. Καὶ ὁ Χειρίσοφος συμ-
 πέμπει τὸς ἀπὸ τῷ σώματος πελτασάς·
 ἔλαβε δὲ τὸς κατὰ μέσον τῷ πλαισίῳ.
 Συνέπεσθαι οἱ ἐκέλευσεν αὐτῷ καὶ τὸς
 τριακοσίους ὁ Χειρίσοφος, ὃς αὐτὸς εἶχε
 τῶν ἐπιλέκτων ἐπὶ τῷ σώματι τῷ πλαι-
 σίου.

Εντεῦθεν ἐπορεύοντο ὡς ἐδύναντο τά-
 χιστα. Οἱ οἱ ἐπὶ τῷ λόφου πολέμιοι ὡς
 ἐνόησαν αὐτῶν τὴν πορείαν ἐπὶ τὸ ἄκρον,
 εὐθὺς καὶ αὐτοὶ ὤρμησαν ἀμιλλᾶσθαι ἐπὶ
 τὸ ἄκρον. Καὶ ἐνταῦθα πολλὴ μὲν κραυ-
 γὴ ἦν τῷ Ἑλληνικῷ στρατεύματος, διακέ-
 λευομένων τοῖς ἑαυτῶν· πολλὴ δὲ κραυγὴ
 τῶν ἀμφὶ Τισαφέρην, τοῖς ἑαυτῶν δια-
 κελευομένων. Ξενοφῶν δὲ παρελαύνων ἐ-
 πὶ τῷ ἵππῳ, παρεκελεύετο· Ἄνδρες, νῦν
 εἰς τὴν Ἑλλάδα νομίζετε ἀμιλλᾶσθαι, νῦν
 πρὸς παῖδας καὶ γυναῖκας· νῦν ὀλίγον πο-
 νήσαντες χρόνον, ἀμαχεῖ τὴν λοιπὴν πο-

hortatur tamen ut milites *quosdam* ex fronte secum unà mitteret; nam longum erat, si *quos* ab extremo agmine sumeret. Et Cherisophus unà *cum ipso* peltastas, qui erant primo in agmine, mittit: *eas* etiam sumpsit, qui in medio quadratae erant aciei. Praeterea simul eum Cherisophus sequi iussit trecentos illos, quos ipse de lectorum numero *militum* in fronte quadrati habebat agminis.

Indè quàm poterant celerrimè profecti sunt. Hostes autem, *qui erant* in colle, cùm iter ipsorum ad cacumen *dirigi* animadverterent, mox et ipsi impetum ceperunt in cacumen certatim contendendi. Atque ingens ibi tum clamor Graeci erat exercitus, suos cohortantis; ingens etiam eorum clamor, qui cum Tissapherne erant, ac suos *itidem* cohortabantur. Xenophon autem equo praetervectus, adhortatione *hâc* usus est: Nunc vobis, viri, *de reditu* in Graeciam, nunc *de reditu* ad liberos et uxores *propositum* esse certamen existimate: nunc si exiguum ad tempus laboris tolerantes

fuerimus, reliquum iter absque praelio conficiemus. At Soteridas Sicyonius, Non aequa, inquit, nostrum, Xenophon, est conditio: nam tu quidem equo veheris, ego scutum portans, graviter fatigor. Et is, haec cum audisset, ex equo defiliit, e loco istum pepulit, scutoque adempto, quam celerrime poterat, perrexit. Fortè *tunc* etiam thoracem indutus erat equestrem; adeò ut *onere* premeretur. Attamen priores hortabatur, ut procederent; posteriores, qui vix sequebantur, ut ad eos versus se moverent. Milites caeteri Soteridam caedunt, feriunt, conviciis proscindunt, donec *eum* recepto scuto pergere coegerunt. Ille, conscenso *equo*, quam quidem diu loca erant *equo* pervia, praeibat eques: cum essent invia, equo relicto, pedes festinabat. Ac citius quam hostes in cacumen perveniunt.

Tum verò conversi barbari, quæ quisque poterat, fugiebant; Graeci cacumen tenuerunt. Tissaphernes et A-

ρευσόμεθα. Σωτηρίδας δὲ ὁ Σικυώνιος εἶ-
πεν, Οὐκ ἔξ ἴσθ, ὦ Ξενοφῶν, ἐσμέν· σὺ
μὲν γὰρ ἐφ' ἵππου ὀχῇ, ἐγὼ δὲ χαλεπῶς
κάμνω, τὴν ἀσπίδα φέρων. Καὶ ὅς, ἀκ-
σας ταῦτα, καλαπηδήσας ἀπὸ τῆς ἵππου,
ᾤθειτο αὐτὸν ἐκ τῆς τάξεως, καὶ τὴν ἀ-
σπίδα ἀφελόμενος, ὡς ἐδύνατο τάχιστα ἐ-
πορεύετο. Εὐτύγχανε δὲ καὶ θώρακα ἔχων
τὸν ἵππικόν· ὥστε ἐπιέζετο. Καὶ τοῖς
μὲν ἔμπροσθεν ὑπάγειν παρεκελεύετο, τοῖς
δὲ ὀπίσθεν, παρίεναι, μόγισ ἐπομένοις. Οἱ
δὲ ἄλλοι στρατιῶται παίσει, καὶ βάλλουσι,
καὶ λοιδοροῦσι τὸν Σωτηρίδαν, ἕως ἡνάγκα-
σαν λαβόντα τὴν ἀσπίδα πορεύεσθαι. Ὁ
δὲ ἀναβὰς, ἐπὶ τῆς ἵππου, ἕως μὲν βάσιμα
ἦν, ἤγεν· ἐπεὶ δὲ ἄβατα ἦν, καταλιπὼν
τὸν ἵππον, ἔσπευδε πεζῇ. Καὶ φθάνουσιν
ἐπὶ τῷ ἄκρῳ γενόμενοι τῆς πολέμις.

Εἴθι δὴ οἱ μὲν βάρβαροι στραφέντες ἐ-
φευγον, ἢ ἕκαστος ἐδύνατο· οἱ δὲ Ἕλληνες
εἶχον τὸ ἄκρον. Οἱ δὲ ἀμφὶ Τιοσαφέρνην

106 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

καὶ Ἀριαῖον ἀποτρεπόμενοι ἄλλην ὁδὸν ὤ-
 χοντο· οἱ δὲ ἀμφὶ Χειρίσοφον καταβάν-
 τες εἰς τὸ πεδίον, ἐσρατοπεδεύσαντο ἐν
 κώμῃ μεσῇ πολλῶν ἀγαθῶν. Ἦσαν δὲ καὶ
 ἄλλαι κῶμαι πολλαὶ πλήρεις πολλῶν ἀ-
 γαθῶν, ἐν τῷ τῷ πεδίῳ, παρὰ τὸν Τί-
 γρητα ποταμόν. Ἠνίκα δ' ἦν δεΐλη, ἐξ-
 απίπτης ἐπιφαίνοντο οἱ πολέμιοι ἐν τῷ πε-
 δίῳ, καὶ τῶν Ἑλλήνων κατέκοψάν τινας
 τῶν ἐσκειδασμένων ἐν τῷ πεδίῳ καθ' ἀρπα-
 γήν· καὶ γὰρ νομαὶ πολλαὶ βοσκημάτων
 διαβιζόμεναι εἰς τὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ
 κατελήφθησαν. Ἐνταῦθα Τιοταφέρης
 καὶ οἱ σὺν αὐτῷ καίειν ἐπεχείρησαν τὰς
 κώμας. Καὶ τῶν Ἑλλήνων μάλα ἠθύμη-
 σάν τινες, ἐννοούμενοι μὴ τὰ ἐπιλήθεια, εἰ
 καύσειεν, ὅτι ἔχοιεν ὀπόθεν λαμβάνοιεν.
 Καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ Χειρίσοφον ἀπήεσαν ἐκ
 τῆς βοηθείας· ὁ δὲ Ξενοφῶν, ἐπεὶ κατέ-
 βη, παρελαύνων ἐπὶ τὰς τάξεις, ἠνίκα
 ἀπὸ τῆς βοηθείας ἀπήεσαν οἱ Ἕλληνες,

riacus cum suis se convertentes aliâ abiére viâ: Cherisophus quique circa eum erant in planitiem cùm descendissent castra in vico multis bonis referto locabant. Erant et alii vici plures, multis bonis pleni, istâ in planitie, secundum Tigrim fluvium. Cùm jam advesperasceret, hostes se in planitie subito ostendunt, et e Graecis quosdam ad praedam per planitiem sparsis conciderunt: etenim multa pecorum agmina in ulteriorem fluminis *ripam* trajecta *hic* capta sunt. Ibi tum Tissaphernes quique cum ipso *erant* vicos exurere conabantur. Itaque de Graecis nonnulli valde demissis erant animis, quippe qui *hoc* secum cogitarent *soliciti*, ne commeatus unde fumerent, *hos* si *barbari* incenderent, *alios* non haberent. Et Cherisophus quidem et qui circa ipsum erant ope *suis* latâ redibant: Xenophon autem, posteaquam descendisset, ordines obsequitans, cùm ope latâ Graeci rediissent;

108. CYRI EXPED. III.

Videtis, inquit, viri, concedere *barbaros* regionem jam esse nostram: nam quae *a nobis* impetrabant, quo tempore foedera *nobiscum* sanciebant, ne *scilicet* regis agrum exureremus, *eum* nunc ipsi tanquam alienum exurunt. Quod si commeatus alicubi sibi ipsis reliquerint, videbunt nos etiam eò proficisci. Verum, inquit, Cherisophe, arbitror adversus exurentes *nobis* tendendum esse, tanquam *regionis* nostrae defendendae causâ. Mihi verò non *itâ* videtur, ait Cherisophus: sed *potius* nos etiam, inquit, incendia faciamus, sic enim citius ii desinent.

Cùm autem ad tabernacula discessissent, in commeatu *conquirendo* reliqui erant occupati; at duces cohortiumque praefecti conveniebant. Atque ibi tum multae *eos* urgebant difficultates. Hinc enim montes praealti, indè flumen tantae altitudinis, ut ne hastae quidem, cùm *his* altitudinem *ejus* explorarent, *supra aquam* exstarent. Ad eos in hac rerum difficultate haerentes cùm Rhodius quidam accessisset, Ego vos, viri, in-

ἔλεγεν· Ὁρᾶτε, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ὑφίεν-
 τας τὴν χώραν ἥδη ἡμετέραν εἶναι· ἃ γὰρ,
 ὅτε ἐσπένδοντο, διεπράττοντο, μὴ κάειν
 τὴν βασιλέως χώραν, νῦν αὐτοὶ κάουσιν
 ὡς ἀλλοτρίαν. Ἀλλὰ ἐάν περ κατὰλίπω-
 σί γε αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια, ὅψονται καὶ
 ἡμᾶς ἐνταῦθα πορευομένους. Ἀλλ', ὦ
 Χειρίσοφε, ἔφη, δοκεῖ μοι βοηθεῖν ἐπὶ
 τῆς κάοντας, ὡς ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας. Ὁ
 δὲ Χειρίσοφος εἶπεν, Οὐκ οὐν ἔμοιγε δοκεῖ·
 ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, ἔφη, κάωμεν, καὶ οὕτω
 θᾶττον παύσονται.

Επεὶ οὖν ἐπὶ τὰς σκηναὺς ἀπῆλθον, οἱ
 μὲν ἄλλοι περὶ τὰ ἐπιτήδεια ἦσαν, στρα-
 τηγοὶ δὲ καὶ λοχαγοὶ συνῆλθον. Καὶ ἐν-
 ταῦθα πολλὴ ἀπορία ἦν. Ἐνθεν μὲν γὰρ
 ὄρη ἦν ὑπερύψηλα, ἐνθεν δὲ ποταμὸς το-
 σῆτος τὸ βάθος, ὡς μηδὲ τὰ δόρατα ὑπερ-
 ἔχειν πειρωμένοις τῷ βάθει. Ἀπορῶμενοι
 δὲ αὐτοῖς προσελθὼν τις ἀνὴρ Ῥόδιος, εἶ-
 πεν, Εγὼ θέλω ὑμᾶς, ὦ ἄνδρες, διαβῶ-

110 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ.

σαι κατὰ τετραχιχίλιους ὀπλίτας, ἦν
 μοι ὦν δέομαι ὑπηρετήσητε, καὶ τάλαντον
 μισθὸν πορίσητε. Ερωτώμενος δὲ ὅτε δέη-
 σαιτο, Ασκήων, ἔφη, διχιλίων δέησομαι
 πολλὰ δὲ ὄρω ταῦτα πρόσβαλα, καὶ αἶγας,
 καὶ βόας, καὶ ὄντες, ἃ ἀποδαρέντα καὶ φυση-
 θέντα, ῥαδίως ἂν παρέχοι τὴν διάβασιν.
 Δέησομαι δὲ καὶ τῶν δεσμῶν, οἷς χρῆσθε
 περὶ τὰ ὑποζύγια. Τύτοις δ', ἔφη, ζεύ-
 ξας τὸς ἀσκήους, πρὸς ἀλλήλους ἀρμόσας ἑ-
 καστον ἀσκὸν, λίθους ἀρτήσας, καὶ ἀφείς
 ὥσπερ ἀγκύρας, εἰς τὸ ὕδωρ δὲ ἀγαγών,
 καὶ ἀμφοτέρωθεν δήσας, ἐπὶ βαλῶ ὕλην, καὶ
 γῆν ἐπιφορήσω. "Ὅτι μὲν ἔν ἐ καταδύσε-
 σθε, αὐτίκα μάλα εἴσεσθε· ὁ γὰρ ἀσκὸς
 δύο ἄνδρας ἔχει τῷ μὴ καταδύναι· ὥστε δὲ
 μὴ ὀλισθανεῖν, ἡ ὕλη καὶ ἡ γῆ χήσει.

Ακέσασι ταῦτα τοῖς στρατηγῶσι τὸ
 μὲν ἐνθύμημα χαρίεν ἐδόκει εἶναι, τὸ δὲ
 ἔργον ἀδύνατον· ἦσαν γὰρ οἱ κωλύσοντες
 πέραν πολλοὶ ἱππεῖς, οἱ εὐθύς τοῖς πρῶ-

quit, trajicere, simul *scilicet* quater mille gravis armaturae milites, volo, si mihi suppeditaveritis *ea* quibus mihi opus est, ac talentum pro mercede praebueritis. Interrogatus quâ re egeret, Utribus, ait, bis mille mihi opus erit: video autem hîc multas pecudes, et capras, et boves, et asinos, quibus si coria detrahantur et inflentur, facilè nobis trajecrum praestabunt. Etiam vinculis iis mihi opus erit, quibus circum jumenta utimini. His ubi utres, ait, connexuero, singulis utribus aptè inter se compactis, adpensis lapidibus, iisque ancorarum ritu demissis, deinde *utribus* in aquam ductis, et utrinque ligatis, virgulta injiciam, et terram ingeram. Ac statim quidem intelligetis minimè futurum, ut demergamini: nam utres singuli binos homines sustinebunt, quo minùs demergantur; ut autem non labantur, virgulta et terra impedient.

Ducibus haec qui audiissent visum est scitum esse inventum, facinus ipsum *tale*, quod perfici non posset: nam multi equites trans *flumen* erant *ipso*s impedi-

112 CYRI EXPED. III.

turi, qui primis statim non essent concessuri, ut horum quidquam efficerent. Itaque postridie retrocedebant aversâ a Babylone viâ, ad vicos non exustos, cùm eos unde exierant incendiissent: *quo factum* ut hostes non adequitarent *eos*, sed spectarent, atque admirari viderentur, quò tandem *iter* versuri essent Graeci, et quid in animo haberent. Ibi tum caeteri milites in commeatu comparando erant occupati; duces verò et cohortium praefecti rursùm conveniebant; et cùm captivos coëgissent, quaenam esset quaelibet ab omni undique parte regio percunctabantur. Aiebant illi, *a partibus* ad meridiem spectantibus viam esse, *quae* in Babylonem *duceret* et Mediam, quâ *ipsi* venissent: ad orientem *quae spectat*, in Susa et Ecbatana ferre, ubi rex aestatem et ver exigere dicitur: *quae* ei fluvium qui trājecerit in occidentem *versus pateret*, in Lydiam et Ioniam ferre: *quae denique* per montes et ad septentriones vergat, ad Carduchos ducere. Hos aiebant in montibus habitare, ac

τοῖς ὕδεν ἂν ἐπέτρεπον τέτων ποιεῖν. Εν-
ταῦθα τὴν μὲν ὕσεραίαν ἐπανεχώρουν εἰς
τοῦμπαλιν ἢ πρὸς Βαβυλῶνα, εἰς τὰς ἀ-
καύτους κώμας, κατακαύσαντες ἐνθεν ἐξ-
ήσαν· ὥστε οἱ πολέμιοι ἔ προσήλαυνον,
ἀλλὰ ἐθεῶντο, καὶ ὅμοιοι ἦσαν θαυμάζοντες,
ὅποι ποτὲ τρέφονται οἱ Ἕλληνες, καὶ τὶ
ἐν νῶ ἔχοιεν. Ενταῦθα οἱ μὲν ἄλλοι στρα-
τιῶται ἀμφὶ τὰ ἐπιτήδεια ἦσαν· οἱ δὲ
στρατηγοὶ καὶ οἱ λοχαγοὶ πάλιν συνῆλθον,
καὶ συναγαγόντες τὰς αἰχμαλώτους, ἤλεγ-
χον τὴν κύκλῳ πᾶσαν χώραν τίς ἐκάστη
εἴη. Οἱ δὲ ἔλεγον ὅτι τὰ μὲν πρὸς με-
σημβρίαν, τῆς ἐπὶ Βαβυλῶνα εἴη καὶ Μη-
δίαν, δι' ἧσπερ ἤκοιεν· ἡ δὲ πρὸς ἑω, ἐπὶ
Σῦσά τε καὶ Εὐβάτανα φέροι, ἐνθα θερίζειν
καὶ ἐαρίζειν λέγεται βασιλεύς· ἡ δὲ διαβάν-
τι τὸν ποταμὸν πρὸς ἐσπέραν, ἐπὶ Λυδί-
αν καὶ Ἰωνίαν φέροι· ἡ δὲ διὰ τῶν ὁρέων καὶ
πρὸς ἄρκτον τετραμμένη, ὅτι εἰς Καρδύ-
χους ἄγοι. Τέτους δ' ἔφασαν οἰκεῖν ἀνά

τὰ ὄρη, καὶ πολεμικὸς εἶναι, καὶ βασιλέως
 ἔκ ἀκύνει· ἀλλὰ καὶ ἐμβαλεῖν ποτὲ εἰς
 αὐτὸς βασιλικὴν στρατιάν, δώδεκα μυριά-
 δας· τῶν δὲ ὕδνα ἀπονοσῆσαι διὰ τὴν
 δυσχωρίαν· ὅποτε μέντοι πρὸς τὸν σατρά-
 πην τὸν ἐν τῷ πεδίῳ σπεύσαιντο, καὶ ἐ-
 πιμίγνυσθαι σφῶν τε πρὸς ἐκείνους, καὶ ἐ-
 κείνων πρὸς αὐτὸς.

Ακῶσαντες δὲ ταῦτα οἱ στρατηγοί,
 ἐκάθισαν χωρὶς τῆς ἐκασαχόσε φάσκον-
 τας εἰδέναι, ὕδεν δῆλον ποιήσαντες, ὅποι
 πορεύεσθαι ἐμελλον. Εἰδοκεῖ δὲ ταῖς στρα-
 τηγοῖς ἀναγκαῖον εἶναι, διὰ τῶν ὁρέων
 εἰς Καρδούχους ἐμβάλλειν· τέτους γὰρ
 διελθόντες, ἔφασαν εἰς Ἀρμενίαν ἥξειν,
 ἧς Ορόντας ἦρχε, πολλῆς καὶ εὐδαίμονος.
 Εντεῦθεν δὲ εὐπορον ἔφασαν εἶναι, ὅποι
 τις ἐθέλει πορεύεσθαι. Ἐπὶ τέτοις ἐθύ-
 σαντο, ὅπως, ὅπηνίκα δοκοίη τῆς ὥρας,
 τὴν πορείαν ποιῶντο· (τὴν γὰρ ὑπερβο-
 λὴν τῶν ὁρῶν ἐδεδοίκεισαν μὴ καταληφ-

CYRI EXPED. III. 115

bellicosos esse, neque regis imperio parere: quin copias aliquando regias; quae centies et vicies mille hominibus constarent, in eos invasisse; horumque neminem, propter locorum difficultatem *domum* rediisse: ubi verò foedera cum regionis campestris satrapâ fecerint, et ex ipsis, *quotquot voluerint*, cum illis, et ex illis, *quibus liberet*, cum iis habere commercia.

Haec cùm audiissent duces, seorsum collocârunt eos qui singulas *regionis* partes noscere se aiebant, nullo indicio ab ipsis apertè facto, quò profecturi essent. Caeterùm ducibus *inter se* necesse esse videbatur, per montes in Carduchos invadere: nam posteaquam horum regionem peragrâssent, perventuros dixerant *captivi* in Armeniam, cui Orontas praeerat, *regioni* certè amplae et opulentae. Inde dixerant nullo negotio,[?] quò quis *pro ciliis* proficisci vellet, transiri posse. Post haec rem sacram fecerunt, ut, cùm tempus videretur, iter facerent; (metuebant enim ne juga montium occuparentur)

116 CYRI EXPED. III.

imperârunt etiam *militibus*, ut, postea-
quam coenâssent, omnes rebus suis com-
positis quieti se darent, et cùm quis de-
nuntiet, sequerentur.

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Γ. 117

θείη) καὶ παρήγγειλαν, ἐπειδὴ δειπνή-
σειαν, συνεσκευασμένους πάντας ἀναπαύε-
σθαι, καὶ ἔπεσθαι, ἥνίκ' ἂν τις παραγ-
γείλῃ.

Η 3

KYROT ANABAZ. E. 112

1. The first part of the document is a list of names and addresses, which are arranged in a column. The names are written in a cursive script, and the addresses are written in a more formal, printed style. The list includes names such as "John Smith", "Mary Jones", and "Robert Brown", along with their respective addresses.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

Δ ΚΥΡΟΥ

ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ Δ'

XENOPHONTIS

D E

C Y R I

EXPEDITIONE

LIBER QUARTUS.

H 4

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΣΟΚΡΟΤΟΥ

ΑΝΑΒΑΣΕΩΣ Δ'.

ὍΣΑ μὲν δὴ ἐν τῇ ἀναβάσει ἐγένετο μέχρι τῆς μάχης, καὶ ὅσα μετὰ τὴν μάχην ἐν ταῖς σπονδαῖς, ἃς βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν Κύρῳ ἀναβαίντες Ἕλληνες ἐσπείσαντο, καὶ ὅσα, παραβάντος τὰς σπονδὰς βασιλέως καὶ Τιωσαφέρρους, ἐπολεμήθη πρὸς τὰς Ἑλλήνας, ἐπακολουθῆντος τῷ Περσῶν στρατεύματος, ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ δεδήλωται.

Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο ἐνθα ὁ μὲν Τίγρης ποταμὸς παντάπασιν ἄπορος ἦν διὰ τὸ βάθος καὶ μέγεθος, πάροδος δ' οὐκ ἦν, ἀλλὰ τὰ Καρδύχια ὄρη ἀπότομα ὑπὲρ αὐτοῦ τῷ ποταμοῦ ἐκρέμαλο, ἐδόκει ταῖς στρατηγαῖς διὰ τῶν ὁρέων πορευτέον εἶναι. ἤκουν γὰρ τῶν ἀλισκομένων ὅτι, εἰ διέλθοιεν τὰ Καρ-

XENOPHONTIS

DE

CYRI

EXPEDITIONE

LIBER QUARTUS.

QUAECUNQUE in itinere *superiorem in Asiam facto* usque ad praelii tempus gesta sint, et quae post praelium per inducias, quas rex et qui cum Cyro adscenderant Graeci, inter se fecerant, quaeque adversus Graecos, posteaquam rex et Tissaphernes foedera violassent, hostiliter facta sint, insequenti *ipso* Persarum exercitu, superiore libro expositum est.

Cùm autem *eo* pervenissent, ubi Tigris fluvius propter altitudinem et magnitudinem transiri omnino non potuit, neque transitus erat *alius*, sed montes Carduchii praerupti fluvio imminebant, videbatur ducibus per *hos* montes iter esse faciendum. Nam futurum audiebant de iis quos ceperant ut, si montes

222 CYRI EXPED. IV.

Carduchos peragrarent, Tigris fluvii fontes in Armeniâ, si vellent, transirent: *id* si minùs vellent, *eos* circumirent. Etiam Euphratis fontes non longè a Tigri abesse dicebatur; nonnullisque in locis angustias esse. Ad hunc verò modum iter in Carduchos ingrediuntur, partim quòd iis curae esset ut occultè proficiscerentur, partim ut priusquam ab hostibus occuparentur *montium* juga, *ad* evaderent: cùm postremae agerentur excubiae, *tantumque* noctis reliquum esset, ut planitiem per tenebras peragere possent, tunc cùm surrexissent, utà denuntiatus fuerat, iter ingressi primâ luce ad montem perveniunt. Ibi tum Cherisophus in fronte erat exercitûs, suis sibi copiis adjunctis, omnibusque militibus expeditis: at cum postremo gravis armaturae militum agmine sequebatur Xenophon, cui nulli aderant expediti; nam periculi nihil esse videbatur, ne quis, ipsi dum sursum tendunt, a tergo insequeretur. Ac Cherisophus in

δόχια ὄρη, ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ τὰς πηγὰς τῆς
 Τίγρητος ποταμοῦ, ἣν μὲν βέλωνται, δια-
 γήτουνται· ἣν δὲ μὴ βέλωνται, περιίασιν.
 Καὶ τῆς Εὐφράτης τε τὰς πηγὰς ἐλέγετο
 ὅτι πρόσθεν τῆς Τίγρητος εἶναι· καὶ ἔστιν οὗ-
 τὸ σένον. Τὴν δὲ εἰς τὰς Καρδύχους ἐμ-
 βολὴν ὧδε ποιεῖνται, ἅμα μὲν λαθεῖν πει-
 ρώμενοι, ἅμα δὲ φθάσαι πρὶν τὰς πολεμί-
 ους καταλαβεῖν τὰ ἄκρα· ἥνίκα δ' ἦν ἀμ-
 φι τὴν τελευταίαν φυλακὴν, καὶ ἐλείπετο
 τῆς νυκτὸς ὅσον σκοταῖς διελθεῖν τὸ πε-
 δῖον, τήνικα ἅπαντες, ἀπὸ παραγ-
 γέλσεως πορευόμενοι ἀφικνεῖσθαι ἅμα τῇ ἡ-
 μέρᾳ πρὸς τὸ ὄρος. Εἰθα δὲ Χειρίσοφος
 μὲν ἠγεῖτο τῆς στρατεύματος, λαβὼν τὸ
 ἄμφ' αὐτὸν, καὶ τὰς γυμνήτας πάντας·
 Ξενοφῶν δὲ σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξι ὀπλί-
 ταις εἶπετο, ἔδενα ἔχων γυμνήτα· ἔδει
 γὰρ ἐδόκει κίνδυνος εἶναι, μὴ τις ἄνω πο-
 ρευομένων ἐκ τῆς ὀπισθεν ἐπίσποιτο. Καὶ
 ἐπὶ μὲν τὸ ἄκρον ἀναβαίνει Χειρίσοφος,

124 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

πρὶν τινα αἰσθῆσαι τῶν πολεμίων· ἔπει-
τα δὲ ὑψηεῖτο· ἐφείπετο δὲ αἰεὶ τὸ ὑ-
περβάλλον τῷ στρατεύματος, εἰς τὰς κώ-
μας τὰς ἐν τοῖς ἄγκυσι τε καὶ μυχαῖς τῶν
ὄρεων.

Εἰθα δὴ οἱ μὲν Καρδοῦχοι ἐκλιπόντες
τὰς οἰκίας, ἔχοντες καὶ γυναῖκας, καὶ παῖ-
δας, ἔφευγον ἐπὶ τὰ ὄρη· τὰ δὲ ἐπιτή-
δεια πολλὰ ἦν λαμβάνειν· ἦσαν δὲ καὶ
χαλκώμασι παμπόλλοις κατεσκευασμέ-
ναι αἱ οἰκίαι, ὧν ὕδεν ἔφερον οἱ Ἕλληνες,
ἔδὲ τῆς ἀνθρώπους ἐδίωκον, ὑποφειδόμενοι,
εἴ πως ἂν ἐθελήσειαν οἱ Καρδοῦχοι διιέναι
αὐτοὺς ὡς διὰ φιλίας τῆς χώρας, ἐπεὶ περ
βασιλεῖ πολεμιοὶ ἦσαν. Τὰ μέντοι ἐπι-
τήδεια, ὅτω τις ἐπιβυχάνοι, ἐλάμβανον·
ἀνάγκη γὰρ ἦν. Οἱ δὲ Καρδοῦχοι ἔτε κα-
λάντων ὑπήκον, οὔτε ἄλλο φιλικὸν ὕδεν
ἐποίον. Ὅτε δὲ οἱ τελευταῖοι τῶν Ἑλ-
λήνων κατέβαινον εἰς τὰς κώμας ἀπὸ τοῦ
ἄκρου ἤδη σκοταῖοι, (διὰ γὰρ τὸ σενὴν εἶ-

CYRI EXPED. IV. 125

verticem prius adscendit, quàm hostium
quisquam animadverteret: deinde praei-
bat; cùm exercitûs *pars ea* semper sub-
sequeretur, quae *verticem* superârat, ad
vicos in convallibus et recessibus monti-
um sitos.

Tum verò Carduchi, relictis aedibus,
cum uxoribus ac liberis in montes fu-
giebant: magnam *hic* commeatûs copi-
am capere licebat; aedes etiam vasis ae-
neis permultis erant instructae, quorum
nullum auferebant Graeci, nec homines
persequebantur; quippe *his eo consilio*
parcebant *ut experirentur*, an ipsos Car-
duchi tanquam per pacatam regionem
transmittere voluerint, quippe quia re-
gi erant infesti. Verùm commeatus, in
quos quisquam inciderit, sumebant: ne-
cessitas enim *itâ poscebat*. At Carduchi
nec vocantibus morem gerebant, nec
ullum aliud amicitiae faciebant officium.
Cùm autem Graecorum ultimi tenebris
jam obortis de vertice *montis* in vicos
descenderent, (nam proptereâ quòd an-

126 CYRI EXPED. IV.

gusta esset via, diem totum adscendendo et in vicos descendendo contriverant) tum verò collecti quidam ex Carduchis ultimos *istos* invasere, et nonnullos interfecere, lapidibus etiam ac sagittis *alios* sauciaverunt, numero quamvis essent exigui: nam Graecorum exercitus ex improvise in eos inciderat. Quod si tum plures collecti fuissent, in periculum interitus magna pars exercitus venisset. Atque hanc quidem noctem ita in vicis commorati sunt: at Carduchi undique in montibus ignes accendebant, seque mutuò adspectabant.

Ubi illuxit, Graecorum ducibus et cohortium praefectis visum est, *sic* iter facere, ut ex jumentis necessaria tantum et robustissima secum sumerent, caetera relinquerent, atque mancipia, quaecunque recens capta erant in exercitu, omnia dimittere. Nam multa quòd essent jumenta et mancipia tardam redde-

ναι τὴν ὁδόν, ὅλην τὴν ἡμέραν ἡ ἀνάβασις
 αὐτοῖς ἐγένετο καὶ κατὰ βασις εἰς τὰς κώ-
 μαις) τότε δὴ συλλεγέμεναι τινὲς τῶν Καρ-
 δοῦχων τοῖς τελευταίοις ἐπετίθεντο, καὶ ἀ-
 πέκτεινον τινὰς, καὶ λίθοις καὶ τοξεύμασι
 κατέτρωσαν, ὀλίγοι τινὲς ὄντες· ἐξ ἀπρο-
 δοκῆτος γὰρ αὐτοῖς ἐπέπεσε τὸ Ἑλληνι-
 κόν. Εἰ μέντοι τότε πλείους συνελέγησαν,
 ἐκινδύνευσεν ἂν διαφθαρῆναι πολλὰ τοῦ
 στρατεύματος. Καὶ ταύτην μὲν τὴν νύκ-
 τα ὅπως ἐν ταῖς κώμας νυκλίσθησαν οἱ
 δὲ Καρδοῦχοι κύκλῳ πυρὰ ἕκαμον ἐπὶ τῶν
 ὀρέων, καὶ συνεώρων ἀλλήλους.

Ἄμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ συνελθῶσι τοῖς στρα-
 τηγοῖς καὶ λοχαγοῖς τῶν Ἑλλήνων ἔδοξε
 τῶν τε ὑποζυγίων τὰ ἀναγκαῖα καὶ τὰ
 δυνατώτατα πορεύεσθαι ἔχοντας, κατα-
 λιπόντας τὰ ἄλλα, καὶ ὅποσα ἦν νεωστὶ
 αἰχμάλωτα ἀνδράποδα ἐν τῇ στρατιᾷ,
 πάντα ἀφεῖναι. Σχολαίαν γὰρ ἐποιῶντο
 τὴν πορείαν πολλὰ ὄντα τὰ ὑποζύγια καὶ

τὰ αἰχμάλωτα· καὶ πολλοὶ δὴ αὐτῶν, οἱ ἐπὶ τέτοις ὄντες, ἀπόμαχοι ἦσαν, διπλάσιά τε τὰ ἐπιτήδεια ἔδει πορίζεσθαι καὶ φέρεσθαι, πολλῶν τῶν ἀνθρώπων ὄντων. Δόξαν δὲ ταῦτα, ἐκήρυξαν οὕτω ποιεῖν.

Ἐπειδὴ δὲ ἀρυσήσαντες ἐπορεύοντο, ὑποσάντες ἐν σενῶ οἱ στρατηγοί, εἴ τι εὐρίσκοιεν τῶν εἰρημένων μὴ ἀφιέμενον, ἀφῆρθοντο· οἱ δὲ ἐπείθοντο, πλὴν εἴ τις τί ἐκλεψεν, ἢ παιδὸς ἐπιθυμήσας, ἢ γυναικὸς τῶν εὐπρεπῶν. Καὶ ταύτην μὲν τὴν ἡμέραν ὅτως ἐπορεύθησαν, τὰ μὲν τι μαχόμενοι, τὰ δὲ καὶ ἀναπαυόμενοι. Εἰς δὲ τὴν ὑσεραϊάν χειμῶν γίνεται πολὺς, ἀναγκαῖον δὲ ἦν πορεύεσθαι· ὃ γὰρ ἦν ἱκανὰ τὰ ἐπιτήδεια. Καὶ ἠγεῖτο μὲν Χειρίσοφος, ὠπισθοφυλάκει δὲ Ξενοφῶν. Καὶ οἱ πολέμιοι ἰχυρῶς ἐπετίθεντο, καὶ σενῶν ὄντων τῶν χωρίων, ἐγγὺς προσιόντες ἐτόξευον καὶ ἐσφενδόνων· ὥστε ἠναγκάζοντο οἱ

bant profectiorem: quin etiam ex ipsis multi, his praefecti, ad pugnandum *propterea* inutiles erant; ac duplo major commeatus parandus erat et portandus, cum magnus esset hominum numerus. His decretis, per praeconem edixerunt, ita esse faciendum.

Posteaquam pransi *jam* iter facere coepissent, arcto *quodam* in loco cum substitissent duces, si quid reperirent ex iis quae dicta sunt, quod non dimitteretur, auferebant: illi autem parebant, praeterquam si quis furtim aliquid retineret, vel pueri cupiditate, vel formosae mulieris, accensus. Atque ita quidem die isto iter faciebant, partim pugnantes, partim etiam quiescentes. Posterò vero die magna coorta est tempestas, sed *tamen* necessario pergendum erat; quippe quia commeatus *iis* non satis magna erat copia. Ac Cherisophus quidem erat in fronte, et agmen ultimum ducebat Xenophon. Hostes autem acriter *Graecos* invadebant, et quia loca erant angusta, propius accedebant et sagittis

fundisque petebant; adeò ut Graeci, dum *hostem* persequerentur et rursùs retrocederent, tardè progredi cogerentur: saepè Xenophon etiam denuntiabat sub-
sistendum esse, quoties hostes acriter in-
starent. Ibi Cherisophus, *qui* aliàs qui-
dem, cùm denuntiabatur, subsistebat,
tum non subsistebat, sed ducebat celeri-
ter, *suosque* sequi jubebat: adeò ut per-
spicuum esset, aliquam rem molestam
supervenisse: at otium non erat, ut quis
ad ipsum pergeret, ac quae festinationis
esset causa videret: quare fugae simile
fuit iis iter, qui in extremo erant agmi-
ne. Ibi moritur etiam vir fortis Cleo-
nymus Lacedaemonius, confixus sagittâ
per scutum et stoladem in *ipsas* costas
missâ, itemque Basias Arcas, transfixâ
penitùs per caput *sagittâ*. Cùm autem
ad locum castris locandis idoneum per-
venissent, Xenophon, ut se habebat, ad
Cherisophum profectus eum incusabat,
quòd non substitisset, sed *itâ duceret ut*
cogerentur in ipsâ fugâ dimicare. Jam
quoque, *ait*, duo praeclari fortesque vi-
ri occubuerunt, eosque nec tollere nec

Ἕλληνες, ἐπιδιώκοντες καὶ πάλιν ἀναχά-
 ζοντες, χολῇ πορεύεσθαι· καὶ θαμινὰ πα-
 ρήγσειεν ὁ Ξενοφῶν ὑπομένειν, ὅτε οἱ πο-
 λέμιοι ἰχυρῶς ἐπικέοιντο. Ἐνθα ὁ Χειρί-
 σοφος, ἄλλοτε μὲν ὅτε παρεγγυῶτο, ὑπέ-
 μενε, τότε δὲ ἔχ ὑπέμενεν, ἀλλ' ἦγε τα-
 χέως, καὶ παρηγγύα ἔπεσθαι ὥστε δῆλον
 ἦν, ὅτι πράγμα τι εἴη· χολῇ δὲ ἔκ ἦν ἰ-
 δεῖν παρελθόντι τὸ αἴτιον τῆς σπουδῆς·
 ὥστε ἡ πορεία ὁμοία φυγῆς ἐγίνετο τοῖς
 ὀπισθοφύλαξι. Καὶ ἐνταῦθα ἀποθνήσκει
 ἀνὴρ ἀγαθὸς Λακωνικὸς Κλεώνυμος, το-
 ξευθεὶς διὰ τῆς ἀσπίδος καὶ τῆς σολάδος
 εἰς τὰς πλευράς, καὶ Βασίᾱς Ἀρκᾱς, διαμ-
 περὲς εἰς τὴν κεφαλὴν. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο
 ἐπὶ σταθμὸν εὐθύς, ὥσπερ εἶχεν, ὁ Ξενο-
 φῶν ἐλθὼν πρὸς τὸν Χειρίσοφον, ἠτιάτο
 αὐτὸν, ὅτι ἔχ ὑπέμεινεν, ἀλλ' ἤναγκά-
 ζοντο φεύγοντες ἅμα μάχεσθαι. Καὶ νῦν
 δύο καλῶ τε καὶ ἀγαθῶ ἀνδρὲς τεθνάτην, καὶ
 οὔτε ἀνελέσθαι οὔτε θάψαι αὐτὰ ἐδυνά-

132 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

μεθα. Αποκρίνεται πρὸς ταῦτα ὁ Χείρι-
σοφος· Βλέπον, ἔφη, εἰς τὰ ὄρη, καὶ ἶδε
ὡς ἄβατα πάντα ἐσὶ. Μία δὲ αὕτη ὁδὸς,
ἣν ὄρας, ὀρθία· καὶ ἐπὶ ταύτην ὄραν ἀνθρώ-
πων ἔξεσὶ τοι ὄχλον τοσοῦτον, οἱ κατει-
ληφότες φυλάττισι τὴν ἔκβασιν. Ταῦτα
ἐγὼ ἔσπευδον, καὶ διὰ τῆτό σε ἔχ ὑπέμε-
νον, εἴ πως δυναίμην φθάσαι, πρὶν καλει-
λῆσθαι τὴν ὑπερβολήν· οἱ δὲ ἡγεμόνες, ὅς
ἔχομεν, ἔφασιν εἶναι ἄλλην ὁδόν. Ὁ δὲ
Ξενοφῶν λέγει, Ἀλλ' ἐγὼ ἔχω δύο ἀνδρας.
Επεὶ γὰρ ἡμῖν πράγματα παρῆχον, ἐ-
νηδρεύσαμεν, (ὅπερ ἡμᾶς καὶ ἀναπνεύσαι ἐ-
ποίησε) καὶ ἀπεκτείνουμεν μὲν τινὰς αὐτῶν,
καὶ ζῶντας πρὸθυμήθημεν λαβεῖν, αὐτῷ
τέτου ἕνεκεν, ὅπως ἡγεμόσιν εἰδόσι τὴν
χώραν χρησώμεθα.

Καὶ εὐθὺς ἀγαγόντες τὴν ἀνθρώπους,
ἤλεγχον διαλαβόντες, εἴ τινα εἰδείεν ἄλ-
λην ὁδόν, ἢ τὴν φανεράν. Ὁ μὲν ἔτι ἕτε-
ρος ἔκ ἔφη, καὶ μάλα πολλῶν φόβων προς-

Iepelire potuimus. Ad haec respondet Cherisophus: Respice, ait, ad montes, ac vide quàm difficiles aditu sint omnes. Una autem haec via *est*, quam vides, ardua: et ad hanc tantam tibi videre licet hominum multitudinem, qui *partem*, quâ foret *alioquin* evadendum, custodiunt. His de causis ego festinavi, et idcirco te non expectavi, *quia id operam dedi ut*, si quâ ratione possem, *eo* prius pervenirem, quàm juga *montium* occuparentur: duces certè, quos habemus, aliam esse viam negant. Ego verò, inquit Xenophon, duos homines habeo. Nam cùm negotia nobis facefferent *hostes*, insidias struximus, (quod quidem nobis etiam respirandi facultatem dedit) ac nonnullos ex eis occidimus, *nonnullos* etiam vivos ut caperemus, hâc ipsâ de causâ, operam dedimus, ut *itinerum* du-cibus, regio quibus *haec* nota esset, u-teremur.

Et cùm homines adduci statim curâs-sent, ex iis separatim sumptis quaere-bant, ecquam viam aliam nôssent, prae-ter conspicuam. Alter quidem *aliam se*

nōsse negabat, etiamsi multi terrores ipsi
 incuterentur: cumque nihil *quod esset* ex
 usu diceret, alterius in conspectu jugu-
 latus est. *Alter* ille superstes aiebat i-
 stum propterea *aliam se* nōsse *viam* ne-
 gāsse, quōd isthic filiam haberet viro
 collocatam; ipse verō ducem se itineris
 futurum dicebat, quo etiam pergere ju-
 menta possent. Interrogatus ecquid es-
 set in eā *viā* loci difficilis transitu, *ver-*
ticem quendam esse aiebat, quem nisi
 quis occupando anteverteret *hostes*, fieri
 non posse ut transiretur. Hic visum est,
 convocatis cohortium praefectis et pel-
 lastis, et *quibusdam* ex gravis armaturae
 militibus, tum praesentem rerum statum
 exponere, tum quaerere, ecquis sit ex
 iis, qui se virum fortem praestare velit,
 ac suscepto negotio sponte proficisci.
Profectionem suscipiunt ex gravis arma-
 turae militibus Aristonymus Methydri-
 ensis Arcas et Agasias Stymphalius Ar-
 cas. Inter se autem contendebant Calli-
 machus Parrhasius Arcas et Agasias
 Stymphalius Arcas: et is ire se velle aie-
 bat, adsumptis iis qui de toto exercitu

αγομένων· ἐπειδὴ δὲ ἔδεν ὠφέλιμον ἔλεγεν,
ὁρῶντος τῷ ἑτέρῳ κατεσφάγη. Ὁ δὲ λοι-
πὸς ἔλεξεν ὅτι ἕτος μὲν διὰ ταῦτα ἔφαίη
εἰδέναι, ὅτι αὐτῷ τυγχάνει θυγάτηρ ἔ-
κεῖ παρ' ἀνδρὶ ἐκδεδομένη· αὐτὸς δ' ἔφη
ἡγήσεσθαι δυνατὴν καὶ ὑποζυγίοις πορεύε-
σθαι ὁδόν. Ερωτώμενος δ' εἰ εἴη τι ἐν
αὐτῇ δύσβατον χωρίον, ἔφη εἶναι ἄκρον,
ὃ εἰ μὴ τις προκαταλήψαιτο, ἀδύνατον εἶ-
σεσθαι παρελθεῖν. Ἐνταῦθα ἐδόκει, συγ-
καλέσαντας λοχαγὸς καὶ πέλτασας, καὶ
τῶν ὀπλιτῶν, λέγειν τε τὰ παρόντα, καὶ
ἐρωτᾶν εἰ τις αὐτῶν ἐστίν, ὅστις ἀνὴρ ἀ-
γαθὸς ἐθέλοι γενέσθαι, καὶ ὑποσὰς ἐθε-
λοντὴς πορεύεσθαι. Ὑφίστανται τῶν μὲν
ὀπλιτῶν Αῤῥιώνυμος Μεθυδριεὺς Ἀρκάς
καὶ Ἀγασίας Στυμφάλιος Ἀρκάς. Ἀντε-
στasiaζον δὲ αὐτοῖς Καλλίμαχος Παρρῶ-
σιος Ἀρκάς καὶ Ἀγασίας Στυμφάλιος Ἀρ-
κάς· καὶ οὗτος ἔφη ἐθέλειν πορεύεσθαι,
προσλαβὼν ἐθελοντὰς ἐκ παντὸς τῷ στρα-

136 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

τεύματος· εὖ γὰρ οἶδα, ἔφη, ὅτι ἔφοντα πολλοὶ τῶν νέων ἐμοῦ ἡγεμένου. Ἐκ τούτων ἐρωτῶσιν, εἴ τις καὶ τῶν γυμνητῶν ἢ ταξιαρχῶν ἐθέλοι συμπορεύεσθαι. Ὑφίστανται Ἀριστεύς Χῖος, ὃς πολλαχῶς πολλῷ ἄξιός τῃ στρατιᾷ εἰς ταῦτα ἐγένετο.

Καὶ ἦν μὲν δαίμων, ἥδη δ' ἐκέλευον αὐτὸς ἐμπαγόντας πορεύεσθαι· καὶ τὸν ἡγεμόνα δῆσαντες παραδιδόασιν αὐτοῖς· καὶ συντίθενται, τὴν μὲν νύκτα, ἣν λάβωσι τὸ ἄκρον, τὸ χωρίον φυλάττειν· ἅμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ σάλπιγγι σημαίνειν· καὶ τὸς μὲν ἄνω ὄντας ἵεναι ἐπὶ τοῖς κατέχοντες τὴν φανεράν· ἔκβασιν· αὐτὸς δὲ συμβουλήσιν ἐκβαίνοντας ὡς ἂν δύνωνται τάχιστα. Ταῦτα συνθέμενοι, οἱ μὲν ἐπορεύοντο, πλῆθος ὡς διχίλιοι· (καὶ ὕδωρ πολὺ ἦν ἐξ οὐρανοῦ) Ξενοφῶν δὲ ἔχων τοὺς ὀπισθοφυλάκας ἡγεῖτο πρὸς τὴν φανεράν· ἔκβασιν, ὅπως ταύτῃ τῇ ὁδῷ οἱ πολέμοι προσέχουσιν τὸν νοῦν, καὶ ὡς μάλιστα λάθοιεν οἱ πα-

ultro se offerrent: nam sat scio, inquit, multos juvenes sequuturos, si ego dux sim. Deinde interrogant, num quis expeditorum militum vel cohortium praefectorum unà *cum his* ire vellet. Operam suam pollicetur Aristetas Chius, qui in rebus ejusmodi saepenumero exercitui fuit maximi pretii.

Et advesperascebat quidem, jamque eos sumpto cibo proficisci jusserunt *prae-*
fecti: ac ducem viae vinculis constrictum eis tradunt; et *rem ita* componunt ut, si jugum caperent, noctu locum custodirent; et quamprimùm illucesceret, signum tubâ darent: ac *deinde* qui superiori essent loco adversus eos tenderent, qui transitum *illum* conspicuum tenerent; ipsi ad opem ferendam concurrerent, *in montem* quàm celerrimè possent adscendendo. His ita compositis, proficiscebantur illi, numero circiter bis mille: (ac aqua *tum* ex coelo multa erat *lapsa*) et Xenophon cum agminis extremi custodibus ad transitum *illum* conspicuum praeibat, ut hostes in hanc *duntaxat* viam animum intenderent, ac quam

138 CYRI EXPED. IV.

maximè laterent ii, qui praeteribant. Posteaquam ad *torrentis* alveum *quen-*
dam agminis extremi custodes aderant, quem ubi transiissent in arduum tenden-
 dum erat, tunc barbari *saxa* rotunda, quae *vel singula* plaustrum onerâssent, et majores minoresque lapides devolve-
 bant; qui delati et ad petras adlisi tan-
 quam è fundâ contorquebantur: atque *aded* viae ne quidem adpropinquare li-
 cebat. Nonnulli ex cohortium praefec-
 tis, hâc si neutiquam possent, aliâ *viâ e-*
vadere tentabant; idque ad obortas us-
 que tenebras agebant. Cùm autem se
 discedentes *ab hostibus* conspici non pos-
 se putarent, tunc ad coenam abeunt: *ex*
 eorum autem *numero ii*, qui extremi ag-
 minis custodiam egissent, ne pransi qui-
 dem fuerant. Verùm hostes noctem to-
 tam lapides devolvere non cessabant; *id*
quod fragore conjectare erat. At *nostri*,
 qui itineris ducem habebant, et *loca* un-
 dique circumierant, praesidiarios *hostium*
 milites ad ignem sedentes offendunt;
 cumque alios occidissent, alios persequen-
 do dejecissent, ibi manebant ipsi, quasi

ρίοντες. Επεὶ δὲ ἦσαν ἐπὶ χαράδραν οἱ
ὀπιθοφύλακες, ἣν ἔδει διαβάλλας πρὸς τὸ
ὄρθιον ἐκβαίνειν, τήνκαῦτα ἐκυλίνδουν οἱ
βάββαροι ὀλοτρόχους ἀμαξιαίους, καὶ μεί-
ζους καὶ ἐλάττους λίθους, οἱ φερόμενοι παίον-
τες πρὸς τὰς πέτρας διεσφενδονῶντο· καὶ
παντάπασιν ἔδὲ πελάσαι οἷόν τ' ἦν τῇ ὁ-
δῷ. Εἰκοι δὲ τῶν λοχαγῶν, εἰ μὴ ταύτην
δύναιντο, ἄλλῃ ἐπειρῶντο· καὶ ταῦτα ἐ-
ποιοῦν, μέχρι σκότος ἐγένετο. Επεὶ δὲ
ᾤοντο ἀφανεῖς εἶναι ἀπίοντες, τότε ἀ-
πῆλθον ἐπὶ τὸ δεῖπνον· ἐτύγχανον δὲ καὶ
ἀνάριστοι ὄντες αὐτῶν οἱ ὀπιθοφυλακήσαν-
τες. Οἱ μέντοι πολέμιοι ἔδ' ἀνεπαύσαν-
το ὅλης τῆς νυκτὸς κυλινδοῦντες τῆς λί-
θους· τεκμήρασαι δ' ἦν τῷ φέφω. Οἱ δὲ
ἔχοντες τὸν ἡγεμόνα, καὶ τὰ κύκλω πε-
ριϋόντες, καταλαμβάνουσι τῆς φύλακας ἀμ-
φὶ πῦρ καθημένους· καὶ τῆς μὲν ἀποκτεί-
ναντες, τῆς δὲ καταδιώξαντες, αὐτοὶ ἐν-
ταῦθα ἔμενον, ὡς κατέχοντες τὸ ἄκρον·

140 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

οὐ δὲ ἔκατειχον, ἀλλὰ μαζὸς ἦν ὑπὲρ
μύτων, παρ' ὃν ἦν ἡ σενὴ αὐτῇ ὁδῷ, ἐφ'
ἣ ἐκάθηντο οἱ φύλακες. Εφοδὸς μέντοι
αὐτόθεν ἐπὶ τῆς πολεμίου ἦν, οἱ ἐπὶ τῇ
φανερᾷ ὁδῷ ἐκάθηντο. Καὶ τὴν μὲν νύκτα
ἐνταῦθα διήγαγον.

Επεὶ δὲ ἡμέρα ὑπέφαιεν, ἐπορεύοντο
σιγῇ συντεταγμένοι ἐπὶ τῆς πολεμίας· καὶ
γὰρ ὁμίχλη ἐγένετο· ὥστε ἔλαθον ἐγγὺς
προσελθόντες. Επεὶ δὲ εἶδον ἀλλήλους, ἡ
τε σάλπιγξ ἐφθέγγατο, καὶ ἀλαλάζαντες
οἱ Ἕλληνες ἱέντο εἰς τῆς ἀνθρώπους· οἱ δ'
ἐκ ἐδέξαντο, ἀλλὰ καταλιπόντες τὴν ὁ-
δὸν, φεύγοντες ὀλίγοι ἀπέθνησκον· εὐζῶνοι
γὰρ ἦσαν. Οἱ δὲ ἀμφὶ Χειρίσοφον, ἀκέ-
σαντες τῆς σάλπιγγος, εὐθὺς ἱέντω ἄνω
κατὰ τὴν φανεράν ὁδόν· ἄλλοι δὲ τῶν στρα-
τηγῶν κατὰ ἀτρεβείς ὁδὸς ἐπορεύοντο ἢ ἐ-
τυχον ἕκαστοι ὄντες, καὶ ἀναβάντες ὡς ἐδί-
ναντο, ἀνίμων ἀλλήλους τοῖς δόρασι· καὶ ἔ-
τρι πρῶτοι συνέμιζαν τοῖς προκαταλαβῆσαι

verticem tenerent: *quem* tamen non tenebant, sed tumulus *quidam* erat supra ipsos, propter quem angusta erat illa via, ad quam *hostium* milites praesidarii sedebant. Aditus verò indè ad hostes erat, qui ad viam conspicuam confederant. Et noctem quidem ibi exigebant: *ambioni*

Cùm autem dies illuxisset, instructi tacitè in hostes pergunt; etenim caligo offusa est; adeò ut oculi essent, cùm *jam* propè *ad eos* accessissent. Posteaquam se mutuò vidissent, et tuba cecinit, et Graeci sublato clamore homines invadunt: at impetum hi non sustinuerunt, sed cùm relictâ viâ fugae se dedissent, pauci *tantum* interfecti sunt; quippe erant expediti. Qui circa Cherisophum erant, tubam ubi audierant, mox sursum viâ conspicuâ tendebant; caeteri duces per vias non tritas, quâ quisque fortè aderat, pergebant, et cùm adscenderent, ut poterant, alii alios hastis sursum adtrahebant: atque hi primi se cum iis, qui locum occupârant, conjunxere.

142 CYRI EXPED. IV.

Xenophon autem, cum dimidiâ extremi agminis parte, *ea viâ* faciebat iter, quâ illi qui ducem habuerant: (nam *ea* jumentis erat commodissima) alteram partem post jumenta disposuerat. Dum procedebant in collem supra viam fortè incidunt, ab hostibus occupatum, quos vel deicerent necesse erat, vel a Graecis caeteris disjungerentur. Et ipsi quidem potuissent *viam* ingredi *eam*, quâ ingressi fuerant alii, sed jumenta fieri non potuit ut aliâ quàm hâc evaderent *viâ*. Ibi tum mutuò se cohortati, cohortibus rectis in collem invadunt, non omni *tamen* ex parte, sed hostibus exitu relicto, si fugere vellent. Et barbari cum eos adscendere, quâ quisque poterat, viderent, neque sagittas mittebant neque jacula intorquebant in eos, qui prope viam accedebant, sed locum fugâ *dilapsi* relinquunt. Quare hunc etiam Graeci praeterierunt; atque iis alium *quendam* ante se collem *ab hostibus* occupatum cernentibus visum est, ad illum

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ. 143

τὸ χωρίον. Ξεκοφῶν δὲ, ἔχων τῶν ὀπι-
 θοφυλάκων τὰς ἡμίσεις, ἐπαρεύετο ἥπερ
 οἱ τὸν ἡγεμόνα ἔχοντες (εὐδοκιάτῃ γὰρ
 ἦν τοῖς ὑποζυγίοις) τὰς δ' ἡμίσεις ὀπιάδην
 τῶν ὑποζυγίων ἔταξε. Πορευόμενοι δ' ἐν-
 τυγχάνουσιν λόφῳ ὑπὲρ τῆς ὁδοῦ, κατε-
 λημμένοι ὑπὸ τῶν πολεμίων, οὓς ἢ ἀπο-
 κόψαι ἦν ἀνάγκη, ἢ διεζευχθαι ἀπὸ τῶν
 ἄλλων Ἑλλήνων. Καὶ αὐτοὶ μὲν αὖ ἐπα-
 ρεύθησαν, ἥπερ οἱ ἄλλοι, τὰ δ' ὑποζύγια
 ἔκ ἦν ἄλλη ἢ ταύτῃ ἐκβῆναι. Εὐθα δὲ
 παρακελευσάμενοι ἀλλήλοις, προσβάλλου-
 σι πρὸς τὸν λόφον ὀρθίοις τοῖς λόχοις, ἔ-
 κύκλω, ἀλλὰ καταλιπόντες ἀφοδὸν τοῖς
 πολεμίοις, εἰ βέλωντο φεύγειν. Καὶ ὁ-
 ρῶντες αὐτὰς ἀναβαίνοντας, ὅπῃ ἐδύναντο
 ἕκαστος, οἱ βάρβαροι, οὔτε ἐτάξουσιν, οὔτε
 ἔβαλλον ἐγγὺς ὁδοῦ προσιόντας, ἀλλὰ φυ-
 γῇ λείπουσιν τὸ χωρίον. Καὶ τῶν τε
 παρεληλύθεισαν οἱ Ἕλληνες καὶ ἕτερον
 ὁρῶσιν ἐμπροσθεν λόφον κατεχόμενον, ἐπὶ

144 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

τῷτον αὖθις ἐδόκει πορεύεσθαι. Εἰνοήσας
 δ' ὁ Ξενοφῶν μὴ, εἰ ἔρημον καταλείποι
 τὸν ἡλωκότα λόφον, καὶ πάλιν λαβόν-
 τες οἱ πολέμιοι ἐπιθοῖντο τοῖς ὑποζύγιοις
 παριοῦσιν, (ἐπὶ πολὺ δὲ ἦν τὰ ὑποζύ-
 για, ἅτε διὰ ξενῆς τῆς ὁδοῦ πορευόμενα)
 καταλείπει ἐπὶ τοῦ λόφου λοχαγὸς
 Κηφισόδωρον Κηφισιφώντος, Αθηναῖον,
 καὶ Αρχαγόραν Αργεῖον φυγάδα· αὐτὸς
 δὲ σὺν τοῖς λοιποῖς ἐπορεύετο ἐπὶ τὸν
 δεύτερον λόφον, καὶ τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ
 τοῦτον αἰροῦσιν. Ἐτι δ' αὐτοῖς τρίτος
 μαζὸς λοιπὸς ἦν πολὺ ὀρθιώτατος, ὃ ὑ-
 πὲρ τῆς ἐπὶ τῷ πυρὶ καταληφθείσης
 φυλακῆς τῆς νυκτὸς ὑπὸ τῶν προελθόν-
 των. Ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦγον οἱ Ἕλληνες,
 λείπουσιν οἱ βάρβαροι ἀμαχητὶ τὸν μα-
 ζόν· ὥστε θαυμαζόν γενέσθαι πᾶσι, καὶ
 ὑπώπλευον δέσαντας αὐτὰς μὴ κυκλωθέν-
 τες πολιορκοῖντο, ἀπολείπειν. Οἱ δὲ ἄρα
 ἀπὸ τῆ ἀκροῦ καθαρῶντες τὰ ὀπισθεν γυγ-

quoque pergendum esse. Xenophon autem cum secum *solicitus* cogitaret ne si collem, quem ceperant, incustoditum relinqueret, iterum *eum* hostes occuparent ac jumenta praetereuntia adorirentur, (in longum utique *explicita* erant jumenta, quippe quae per iter angustum incederent) Cephisodorum Cephisiphontis *filium*, Atheniensem, et Archagoram Argivum exulem, cohortium praefectos, in colle relinquit: ipse cum reliquis in verticem alterum tendit, atque hunc etiam eodem modo capiunt. Ipsi adhuc jugum tertium reliquum erat multò maximè arduum, quod custodiae ab iis, qui *illuc* progressi fuerant, ad ignem noctu deprehensae, imminebat. Cum autem propè Graeci *suos* duxissent, barbari sine praelio jugum relinquunt: adeò ut omnibus admirationi esset, atque suspicabantur eos *locum propterea* deferere, quòd vererentur ne circumventi obsiderentur. Verùm hi de vertice despicientes ea quae a tergo gere-

146 CYRI EXPED. IV.

rentur, omnes in eos, qui extremum agmen tutabantur, tendunt.

Et Xenophon quidem cum junioribus in jugum adscendit, caeterosque ita subsequi iussit, ut ultimi cohortium praefecti *cum ipsis* conjungere se possent: et ubi accessissent, in viâ loco aequabili in armis consisterent, edixit. Atque ibi tum Archagoras Argivus elapsus fugâ venit, ac *se suosque* de primo colle dejectos fuisse narrat, et Cephisodorum, Amphicratem aliosque peremtus, quicumque de petrâ non defiliissent et ad extremi agminis praesidia pervenissent. Haec cum barbari confecissent, ad collem jugo oppositum veniebant: cumque eis Xenophon per interpretem de induciis agebat, ac interfectorum corpora repetebat. Aiebant illi se reddituros *ea*, modò vicos non exurerent. Cum iis Xenophon de his consentiebat. Interea verò dum copiae caeterae praeteribant, atque *inter se* de istis conditionibus diserebant, omnes eo de loco confluxe-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ. 147

νόμενα, πάντες ἐπὶ τῆς ὀπισθοφύλακας ἐχώρουν.

Καὶ Ξενοφῶν μὲν σὺν τοῖς νεωτάτοις ἀνέβαινον ἐπὶ τὸ ἄκρον, τῆς δ' ἄλλης ἐκέλευσεν ὑπάγειν, ὅπως οἱ τελευταῖοι λοχαγοὶ προσμίξειαν· καὶ προσελθόντας κατὰ τὴν ὁδὸν ἐν τῷ ὁμαλῷ θέσθαι τὰ ὅπλα εἶπεν. Καὶ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἦλθεν Ἀρχαγόρας ὁ Ἀργεῖος πεφευγώς, καὶ λέγει ὡς ἀπεκόπησαν ἀπὸ τῆς πρώτης λόφου, καὶ ὅτι τεθνήκσι Κηφισόδωρος καὶ Ἀμφικράτης, καὶ ἄλλοι, ὅσοι μὴ ἀλλόμενοι κατὰ τῆς πέτρας πρὸς τῆς ὀπισθοφύλακας ἀφίκοντο. Ταῦτα δὲ διαπράτταμενοι οἱ βάρβαροι, ἤκον ἐπ' ἀνλίπορον λόφον τῷ μαζῶ· καὶ Ξενοφῶν διελέγετο αὐτοῖς δι' ἐρμηνέως περὶ σπονδῶν, καὶ τῆς νεκρῆς ἀπήτει. Οἱ δ' ἔφασαν ἀποδώσειν, ἐφ' ᾧ μὴ καίειν τὰς κώμας. Συνωμολόγει ταῦτα ὁ Ξενοφῶν. Ἐν ᾧ δὲ τὸ μὲν ἄλλο σράτευμα παρήει, οἱ δὲ ταῦτα διελέγοντο, πάντες οἱ ἐκ τῆς

148 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

του τῷ τόπου συνέρρύησαν. Ενταῦθα ἴσαντο οἱ πολέμιοι, καὶ ἐπεὶ ἤρξαντο καταβαίνειν ἀπὸ τῷ μαζοῦ πρὸς τῆς ἄλλους, ἔνθα τὰ ὄπλα ἔκειντο, ἴεντο δὴ οἱ πολέμιοι πολλῷ πλήθει καὶ θορύβῳ· καὶ ἐπεὶ ἐγένοντο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῷ μαζοῦ, ἀφ' οὗ Ξενοφῶν κατέβαινεν, ἐκυλίνδων πέτρας, καὶ ἑνὸς μὲν κατέαζαν τὸ σκέλος· Ξενοφῶντα δὲ ὁ ὑπάσπιστής, ἔχων τὴν ἀσπίδα, ἀπέλιπεν· Εὐρύλοχος δὲ Λασιεὺς Ἀρκὰς προσέδραμεν αὐτῷ ὀπλίτης, καὶ πρὸ ἀμφοῖν προβέβλημένος ἀπεχώρει, καὶ οἱ ἄλλοι πρὸς τοὺς συντεταγμένους ἀπῆλθον.

Εκ δὲ τούτου πᾶν ὅμῃ ἐγένετο τὸ Ἑλληνικόν, καὶ ἐσκήνησαν αὐτῷ ἐν πολλαῖς καὶ καλαῖς οἰκίαις, καὶ ἐπιτηδείοις διαφιλέσι· καὶ γὰρ οἶνος πολὺς ἦν, ὥστε ἐν λάκκοις κονιατοῖς εἶχον. Ξενοφῶν δὲ καὶ Χειρίσοφος διεπράξαντο, ὥστε λαβόντες τῆς νεκρῆς ἐπιδόναι τὸν ἡγεμόνα· καὶ πάντα

rant. Ibi tum substiterunt hostes, cumque *Graeci* descendere de jugo ad alios coepissent, ubi arma erant disposita, magno sanè numero tumultuque ferebantur hostes; et cùm ad verticem pervenissent jugi, de quo Xenophon descenderat, saxa devolvebant, et unius quidem crus fregerunt: Xenophontem satelles, secum ablato scuto, reliquerat; verùm Eurylochus Lusienſis Arcas, gravis armaturae miles, ad ipsum adcurrit, ac pro utroque *hostibus* objectus pedem referebat, caeteri quoque ad illos, qui stabant instructi, discesserunt.

Tum verò omnes Graecae copiae in unum convenerant, et tentoria ibi posuerunt *usi* multis elegantibusque aedibus, et commeatu largo: etenim vinum *tam* multum erat, ut cisternis opere tectorio inductis continerent. Perfecerunt autem Xenophon et Cherisophus, ut tradito *itineris* duce interfectorum corpora reciperent; atque omnia mortuis *iusta* pro viribus fecerunt, quemadmo-

dum *fieri* viris fortibus in more est. Postridie sine duce proficiscebantur: hostes autem pugnando, et locus sicubi esset angustus, *eum* antecapiendo, transitus impediabant. Cùm ergo primos impedirent, Xenophon a tergo ad montes adscendens, transitus obstructionem primis solvebat, operam dans ut altius iis, qui impediabant, evaderet: cùm verò extremum agmen adorirentur, Cherisophus adscendens, et operam dans ut altius iis, qui impediabant, evaderet, transitus obstructionem iis, qui extremi erant, solvebat. Atque ità semper hi mutuò sibi auxilium ferebant, et naviter admodum alter alterius curam gerebat. Nonnunquam etiam iis, qui adscenderant, barbari rursus descendantibus multum negotii faceffebant: quippe erant expediti, adeò ut cùm vel propè adcurrissent effugerent: neque enim quidquam praeter arcus et fundas gestabant. Erant autem sagittarii peritissimi;

ἐποίησαν τοῖς ἀποθανῶσιν ἐκ τῶν δυνατῶν,
ὥσπερ νομίζεται ἀνδράσιν ἀγαθοῖς. Τῇ δ'
ὑσεραΐᾳ ἄνευ ἡγεμόνος ἐπορεύοντο· μαχόμενοι δ' οἱ πολέμιοι, καὶ ὅπη εἴη σενὸν
χωρίον προκαταλαμβάνοντες, ἐκώλυνον
τὰς παρόδους. Ὅποτε μὲν ἔν τῃς πρώτης
κωλύοιεν, Ξενοφῶν ὅπιοθεν ἐκβαίνων πρὸς
τὰ ὄρη, ἔλυσεν τὴν ἀπόφραξιν τῆς παρόδου
τοῖς πρώτοις, ἀνωτέρω πειρώμενος γίγνε-
σθαι τῶν κωλύνοντων· ὁπότε δὲ τοῖς ὅπι-
σθεν ἐπιθόιντο, Χειρίσοφος ἐκβαίνων, καὶ
πειρώμενος ἀνωτέρω γίγνεσθαι τῶν κωλυ-
όντων, ἔλυσεν τὴν ἀπόφραξιν τῆς παρόδου
τοῖς ὀπιοσθεν. Καὶ αἰεὶ οὗτοι ἐβοήθουν ἀλ-
λήλοις, καὶ ἰσχυρῶς ἀλλήλων ἐπεμελῶντο.
Ἦν δὲ ὁπότε καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀναβάσι πολ-
λὰ πράγματα παρεῖχον οἱ βάρβαροι πάλιν
καταβαίνουσιν· ἐλαφροὶ γὰρ ἦσαν, ὥστε
καὶ ἐγγύθεν φεύγοντες ἀποφεύγειν· ἔδεν
γὰρ ἄλλο εἶχον, ἢ τόξα καὶ σφενδόνας.
Αἱρετοὶ δὲ τοξόται ἦσαν· εἶχον δὲ τόξα.

152 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

ἐγγὺς τριπήχη, τὰ δὲ τοξεύματα πλέον
ἢ διπήχη· εἶλκον δὲ τὰς νευράς, ὅποτε
τοξεύοιεν, πρὸς τὸ κάτω τῷ τόξου, τῷ ἀ-
ριστερῷ ποδὶ προβαίνοντες. Τὰ δὲ τοξεύ-
ματα ἐχώρει διὰ τῶν ἀσπίδων καὶ διὰ τῶν
θωράκων· ἐχρῶντο δὲ αὐτοῖς οἱ Ἕλληνες
ἐπιλαβόμενοι ἀκοντίοις, ἐναγκυλῶντες. Ἐν
τέτοις τοῖς χωρίοις οἱ Κρηῖτες χρησιμώ-
τατοι ἐγένοντο· ἦρχε δὲ αὐτῶν Στρατο-
κλῆς Κρής.

Ταύτην δ' αὖ τὴν ἡμέραν ἠϋλίσθησαν
ἐν ταῖς κώμαις ταῖς ὑπὲρ τῷ πεδίου τῷ
παρὰ τὸν Κεντρίτην ποταμὸν, εὖρος ὡς
δίπλεθρον, ὃς ὀρίζει τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν
τῶν Καρδύχων χώραν· καὶ οἱ Ἕλληνες
ἐνταῦθα ἀνεπαύσαντο· ἀπεῖχε δὲ τῶν
ὀρέων ὁ ποταμὸς ὡς ἑξ ἢ ἐπὶ ἄσαδια τῶν
Καρδύχων. Τότε μὲν ἔν ἠϋλίσθησαν μά-
λα ἠδέως, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἔχοντες, καὶ
πολλὰ τῶν παρεληλυθότων πόνων μνη-
μονεύοντες. Ἐπὶ γὰρ ἡμέρας, ὅσας περ

arcusque habebant ternum ferè cubitorum, sagittas plus quàm bicubitales: nervos, cùm sagittas missuri essent, ad imam arcus *partem* adducebant, sinistram pedem promoventes. Sagittae autem scuta et loricas penetrabant: eis, si *quas* Graeci nacti essent, *tanquam* jaculis utebantur, amenta cùm addidissent. His in locis maximo usui fuère Creteneses; iis autem Stratocles praeerat Cretensis.

Atque isto quidem die in vicis commorati sunt, supra planitiem *sitam* propter Centritem fluvium, latitudine duum ferè plethrùm, qui Armeniam a Carduchorum agro separat: hìc Graeci se quieti dabant: caeterùm a Carduchorum montibus fluvius stadia circiter sex vel septem aberat. Ibi tum quidem non sine magnâ jucunditate commorati sunt, cùm et commeatum haberent, et praeteritorum laborum multum recordarentur. Septem enim dies, quibus per Car-

154 CYRI EXPED. IV.

duchos profecti erant, omnes perpetuis
 exegerant praeliis, *taliaque* perpeffi fu-
 erant mala, qualia ne univerfa quidem
 a rege et Tiffapherne *illata fuere.*
 Quamobrem quasi ab his liberati, jucun-
 dè ad somnum capiendum decubuerunt.
 Dies autem ut illuxit, trans fluvium e-
 quites vident armatos, tanquam si tran-
 situm impedituri essent; supraque equi-
 tes *fluminis* in ripis pedites instructos,
 tanquam si impedituri essent ne in Ar-
 meniam evaderent. Erant hi Orontis et
 Artuchi, Armenii et Mygdonii et Chal-
 daei stipendio conducti. Et Chaldaei
quidem liberi ac bellicosi esse fereban-
 tur: arma iis erant gerrae longae et ha-
 stae. Ripae autem illae, in quibus isti
 erant instructi, tria vel quatuor plethra
 ab amne distabant: via, quae *quidem*
 cerneretur, una erat, eaque sursum du-
 cebat, quasi manu facta: hâc Graeci
 transire conabantur. Cùm autem iis, *id*
 qui conabantur, aquam mamillas supe-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ. 155

ἐπορεύθησαν διὰ τῶν Καρδύχων, πάσας
μαχόμενοι διέέλεσαν, καὶ ἔπαθον κακὰ οἷα
ὕδὲ τὰ σύμπαντα ὑπὸ βασιλέως καὶ Τι-
σαφέρους. Ὡς ἔν ἀπηλλαγμένοι τέτων,
ἠδέως ἐκοιμήθησαν. Ἀμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ὁ-
ρῶσιν ἱππέας πέραν τῆ ποταμῦ ἐξωπλισ-
μένους, ὡς κωλύσοντας διαβαίνειν· πεζῶς δ'
ἐπὶ ταῖς ὄχθαῖς παρατεταγμένους ἄνω τῶν
ἱππέων, ὡς κωλύσοντας εἰς τὴν Ἀρμενίαν
ἐκβαίνειν. Ἦσαν δὲ ἔτσι Οὐρόντι καὶ Ἀρ-
τέχου, Ἀρμένιοι καὶ Μυγδόσιοι καὶ Χαλ-
δαῖοι μισθοφόροι. Ελέγοντο δὲ οἱ Χαλ-
δαῖοι ἐλεύθεροι καὶ ἀλκιμοὶ εἶναι· ὅπλα δ'
εἶχον γέρρα μακρὰ καὶ λόγχας. Αἱ δὲ
ὄχθαι αὗται, ἐφ' ὧν παρατεταγμένοι οὗ-
τοι ἦσαν, τρία ἢ τέτταρα πλέθρα ἀπὸ τῆ
ποταμοῦ ἀπεῖχον· ὁδὸς δὲ μία ἡ ὀρωμέ-
νη ἦν ἀγούσα ἄνω, ὡς περ χειροποίητος·
ταύτῃ ἐπειρῶντο διαβαίνειν οἱ Ἕλληνες.
Ἐπεὶ δὲ πειρωμένοις τό, τε ὕδωρ ὑπὲρ
τῶν μαζῶν ἐφαίνετο, καὶ τραχὺς ἦν ὁ πο-

156 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

ταμὸς μεγάλοις λίθοις καὶ ὀλισθηροῖς, καὶ ὅτε ἐν τῷ ὕδατι τὰ ὅπλα ἦν ἔχειν· εἰ δὲ μὴ, ἤρπαζεν ὁ ποταμός· ἐπὶ τε τῆς κεφαλῆς τὰ ὅπλα εἴ τις φέροι, γυμνοὶ ἐφέροντο πρὸς τὰ τοξεύματα καὶ τὰ ἄλλα βέλη· ἀνεχώρησαν οὖν, καὶ αὐτῷ ἐσραταπεδεύσαντο παρὰ τὸν ποταμόν.

Εἰθα δὲ αὐτοὶ τὴν πρόσθεν νύκτα ἦσαν ἐπὶ τῷ ὄρει, ἐώρων τὸς Καρδύχους πολλὰς συνειλεγμένους σὺν τοῖς ὅπλοις. Ενταῦθα δὴ πολλὴ ἀθυμία ἦν τοῖς Ἕλλησιν, ὁρῶσι μὲν τῷ ποταμοῦ τὴν δυσπορίαν, ὁρῶσι δὲ τὸς διαβαίνειν κωλύσοντας, ὁρῶσι δὲ τοῖς διαβαίνουσιν ἐπικεισομένους τὸς Καρδύχους ὀπισθεν. Ταύτην μὲν ἔν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἔμενον ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ὄντες. Ξενοφῶν δὲ ὄναρ εἶδεν· ἔδοξεν ἐν πέδαις δεδέσθαι, αὐταὶ δὲ αὐτῷ αὐτόμαλοι περιρράγῃναι, ὥστε λυθῆναι, καὶ διαβαίνειν ὅποσον ἐβύλειο. Επεὶ δὲ ὄρθρος ἦν, ἔρχεται πρὸς τὸν Χειρίσοφον, καὶ λέ-

CYRI EXPED. IV. 157

rare compertum esset, ac flumen propter ingentia saxa *eaque* lubrica esset asperum, neque arma in aquâ gestari possent; quòd caeteroquin flumen *eos* abriperet; ac si quis in capite arma gestare vellet, nudos ferri adversùs sagittas aliaque oporteret tela; retrocesserunt, atque *illic* propter amnem castra metati sunt.

Ibi autem in monte, in quo nocte superiore ipsi fuerant, videbant multos Carduchos collectos *eosque* armis instructos. Itaque tum Graecos magna invasit animi demissio, cùm in amne trajiciendo difficultatem cernerent, cernerent *hostes* qui *ipsos* transitu prohibitori essent, cernerent *denique* Carduchos trajicientibus a tergo instaturos. Quamobrem hunc diem ac noctem exigebant magnâ difficultate adfecti. At Xenophon somnium vidit: *isque* aded sibi compedibus constrictus esse visus est, eae verò suâ sponte disruptae *deinde videbantur*, aded ut ipse solutus esset, ac per omnia quae vellet evaderet. Cùm diluculum *jam* adesset, ad Cherisophum venit, ac se in

Ipe esse dicit benè *ipsis* futurum: *simul-*
 que somnium ei narrat. Is et delectatus
eo, et quàm celerrimè, interim dum il-
 lucebat, duces qui aderant omnes
 rem sacram faciebant: et statim ab ini-
 tio pulchre litatum est. Cumque a sa-
 crificiis discessissent duces et cohortium
 praefecti, exercitui denuntiabant pran-
 dendum esse. Ad Xenophontem autem
adhuc prandentem juvenes duo adcur-
 runt: nōrant enim omnes licere, ad ip-
 sum et cū pranderet et cū coenaret,
 accederet aliquis; atque etiam, si dor-
 miret, excitaret diceretque, si quid ha-
 beret de iis quae ad bellum *pertinerent*:
 narrabantque *adeò* tunc *illi*, fortè se,
 dum ad ignem farmenta colligerent, in
 ulteriore *ripâ* in faxis ad amnem ipsum
 pertinentibus vidisse senem, et foemi-
 nam, et puellas *quasdam*, quae in petrâ
 cavernosâ quasi vestimentorum saccos
 deponerent. Ipsi*s* *id* cū vidissent tutò
se trajicere posse visum fuisse: nec enim
 fieri posse, ut hâc parte hostium equita-

ΚΤΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ. 159

γεί ὅτι ἐλπίδας ἔχει καλῶς ἔσεσθαι· καὶ
 διηγεῖται αὐτῷ τὸ ὄναρ. Ὁ δὲ ἤδειό τε,
 καὶ ὡς τάχιστα, ἕως ὑπέφαιναν, ἐθύοντο
 πάντες παρόντες οἱ στρατηγοί· καὶ τὰ ἱε-
 ρὰ καλὰ ἦν εὐθύς ἀπὸ τῆ πρώτου. Καὶ
 ἀπλέοντες ἀπὸ τῶν ἱερῶν οἱ στρατηγοὶ καὶ
 λοχαγοὶ παρήγγελλον τῇ στρατιᾷ ἀριστο-
 ποιεῖσθαι. Αἰσῶντι δὲ τῷ Ξενοφῶντι
 προστρέχετον δύο νεανίσκω· ἠδεσαν γάρ
 πάντες ὅτι ἐξεῖη αὐτῷ καὶ αἰσῶντι καὶ
 δειπνῶντι προσελθεῖν· καὶ, εἰ καθεύδοι, ἐ-
 πεγεύραντα εἰπεῖν, εἴτι τις ἔχοι τῶν
 πρὸς τὸν πόλεμον· καὶ τότε ἔλεγον ὅτι
 τυγχάνοιεν φρύγανα συλλέγοντες ὡς ἐπὶ
 πῦρ, καὶ περὶ κατὰ ἰδοῖεν ἐν τῷ πέραν ἐν
 ταῖς πέτραις καθηκέσθαι ἐπ' αὐτὸν τὸν
 ποταμὸν γέροντά τε, καὶ γυναῖκα, καὶ
 παιδίσκας ὥσπερ μαρσίππας ἱματίων κα-
 τατιθεμένους ἐν πέτρᾳ ἀνθρώδει. Ἰδῶσι δὲ
 σφίσι δόξαι ἀσφαλὲς εἶναι διαβῆναι· ἔδδ
 γὰρ τοῖς πολεμίοις ἰππεῦσι πρόσβατον εἶ-

160 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

ναι κατὰ τῆτο. Εκδύντες δὲ, ἔφασαν ἔ-
χοντες τὰ ἐγχειρίδια γυμνὰ ὡς νουσόμε-
νοι διαβαίνειν· πορευόμενοι δὲ, πρόσθεν δια-
βῆναι πρὶν βρέξαι τὰ αὐδοῖα· καὶ διαβάν-
τες, καὶ λαβόντες τὰ ἱμάτια, πάλιν ἤ-
κειν.

Εὐθὺς ἦν ὁ Ξενοφῶν αὐτὸς τε ἔσπεν-
δε, καὶ τοῖς νεανίσκοις ἐγχεῖν ἐκέλευσε, καὶ
εὐχεσθαι τοῖς φήνασι θεοῖς τὰ τε ὀνείρα-
λα καὶ τὸν πόρον, καὶ τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ
ἐπιτελέσαι. Σπείσας δὲ, εὐθὺς μὲν ἦγε
τῆς νεανίσκης παρὰ τὸν Χειρίσοφον· καὶ
διηγῶνται ταῦτα. Αἰκίσας δὲ ὁ Χειρίσο-
φος, σπονδὰς ἐποίει. Σπείσαντες δὲ, τοῖς
μὲν ἄλλοις παρήγγελον συσκευάζεσθαι,
αὐτοὶ δὲ συγκαλέσαντες τῆς στρατηγῆς,
ἐβουλεύσαντο ὅπως ἂν κάλλιστα διαβαῖεν,
καὶ τῆς τε πρόσθεν νικῶεν, καὶ ὑπὸ τῶν ὀ-
πισθεν μηδὲν κακὸν πάχοιεν. Καὶ ἔδοξεν
αὐτοῖς Χειρίσοφον μὲν ἡγεῖσθαι, καὶ δια-
βαίνειν ἔχοντα τὸ ἥμισυ τῆ στρατεύμα-

CYRI EXPED. IV. 161

tus accederent. Itaque cum *se vestibus* exuissent, nudis cum pugionibus tanquam nataturos trajicere *se coepisse* narrant; cum autem pergerent, prius se transiisse quàm pudenda madefacerent: atque ita cum transiissent, et vestimenta illa cepissent, eodem vado reversos.

Igitur Xenophon statim et ipse libationem instituit, et suos infundere adolescentibus *hisce* jussit, atque vota diis, qui tum somnia tum vadium monstrâssent, nuncupare, ut reliqua etiam *ipsis* perficerent commoda. Libatione factâ, adolescentes ad Cherisophum statim duxit; eique ista narrant. Quae cum audiisset Cherisophus, libationes instituit. Ubi verò libâssent, denuntiant caeteris ut vasa colligerent; ipsi, convocatis ducibus, quo pacto quàm optimè transirent, et tum eos a fronte *qui stabant* vincerent, tum ab iis a tergo *qui erant* detrimenti nihil acciperent, deliberârunt. Ipsisque aded visum est, ut Cherisophus in fronte esset, ac cum dimidiâ exerci-

tus parte transfiret; et *reliqua* pars dimidia cum Xenophonte maneret; jumentaque ac turba *imbellis* medio inter hos *loco* trajicerent. His ita rectè constitutis, pergebant: itineris autem duces erant adolescentes, quibus ad laevam erat annis: via, quae ad transeundi locum *ducebat*, stadiorum ferè quatuor erat.

Cum proficisci coepissent, adversus eos *ex altera parte fluminis* equitum perrexere turmae. Ad locum trajectus et fluminis ripas ubi pervenissent, aciem ordinandi causâ subsistebant, ac primus ipse Cherisophus coronatus ac veste posita arma capiebat, *idemque* caeteris omnibus *faciendum* imperabat: cohortium etiam praefectos cohortes rectas, tum ad dextram suam, tum ad laevam ducere jubebat. Et vates quidem hostias ad amnem mactabant: hostes sagittas mittebant fundisque utebantur; sed necdum *ad Graecos* pertingebant. Posteaquam pulchrè litatum fuisset, pacana milites omnes canebant et clamorem exultanter tollebant, mulieresque etiam omnes al-

τος, τὸ δὲ ἥμισυ ὑπομένειν σὺν Ξενοφῶν-
τι· τὰ δὲ ὑποζύγια καὶ τὸν ὄχλον ἐν μέ-
σῳ τῶν διαβαίνειν. Ἐπεὶ δὲ καλῶς
ταῦτα εἶχεν, ἐπορεύοντο· ἡγούμενο δὲ οἱ
νεανίσκοι, ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντες τὸν ποτα-
μόν· ὁδὸς δὲ ἦν ἐπὶ τὴν διάβασιν ὡς τέτ-
ταρα στάδια.

Πορευομένων δ' αὐτῶν ἀντιπαρήεσαν
αἱ τάξεις τῶν ἱππέων. Ἐπεὶ δ' ἦσαν κα-
τὰ τὴν διάβασιν καὶ τὰς ὄχθας τῷ ποτα-
μῷ, ἔθεντο τὰ ὅπλα, καὶ αὐτὸς πρῶτος
Χειρίσοφος ἐσφαινωμένος καὶ ἀποδύς ἐλάμ-
βαιε τὰ ὅπλα, καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι πα-
ρήγγελλε· καὶ τὸς λοχαγὸς ἐκέλευεν ἄ-
γειν τὸς λόχους ὀρθίους, τὸς μὲν ἐν ἀριστε-
ρᾷ, τὸς δὲ ἐν δεξιᾷ ἑαυτῷ. Καὶ οἱ μὲν
μάντεϊς ἐσφαγιάζοντο εἰς τὸν ποταμόν·
οἱ δὲ πολέμιοι ἐτόξευόν τε καὶ ἐσφενδόνων·
ἀλλ' ἔπω ἐξικινῶντο. Ἐπεὶ δὲ καλὰ ἦν
τὰ σφάγια, ἐπαιάνιζον πάντες οἱ στρατιῶ-
ται καὶ ἀνηλάλαζον, συνωλόλυζον δὲ καὶ αἱ

γυναῖκες ἅπασαι. Πολλαὶ γὰρ ἦσαν ἐ-
λαῖραι ἐν τῷ στρατεύματι.

Καὶ Χειρίσοφος μὲν ἐνέβαινε καὶ οἱ σὺν
αὐτῷ· ὁ δὲ Ξενοφῶν, λαβὼν τῶν ὀπισθο-
φυλάκων τῆς εὐζωνιάτης, ἔθει ἀνὰ κρά-
τος πάλιν ἐπὶ τὸν πόρον τὸν κατὰ τὴν
ἔκβασιν τὴν εἰς τὰ τῶν Ἀρμενίων ὄρη·
προσποῖέμενος ταύτῃ διαβάς ἀποκλείσειν
τῆς παρὰ τὸν ποταμὸν ἱππεῖς. Οἱ δὲ
πολέμιοι, ὁρῶντες μὲν τῆς ἀμφὶ Χειρίσο-
φον εὐπετῶς τὸ ὕδωρ διαπερῶντας, ὁρῶν-
τες δὲ τῆς ἀμφὶ Ξενοφῶντα θέοντας εἰς
τῆς παλιν, δείσαντες μὴ ἀποκλεισθεῖν, ἔ-
φύγουσιν ἀνὰ κράτος πρὸς τὴν ἀπὸ τῆς
ποταμῷ ἔκβασιν ἄνω. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν
ὁδὸν ἐγένοντο, ἔτεινον ἄνω πρὸς τὸ ὄρος.
Λύκιος δὲ ὁ τὴν τάξιν ἔχων τῶν ἱππέων,
καὶ Αἰχίνης ὁ τὴν τάξιν ἔχων τῶν πελ-
τας τῶν ἀμφὶ Χειρίσοφον, ἐπεὶ ἐώρων
ἀνὰ κράτος φεύγοντας, εἰπόντο· οἱ δὲ στρα-
τιῶται ἐβόων μὴ ἀπολείπεσθαι, ἀλλὰ

tâ laetâque voce unâ clamabant. Erant enim multae in exercitu amicae.

Ac Cherisophus quidem cum suis *amnem* ingrediebatur: et Xenophon, *secum* sumptis eorum qui in extremo erant agmine expeditissimis, totis viribus ad trajectum *illum* recurrit, qui *erat* propter aditum, in Armeniorum montes *ducentem*; simulans hâc se transiturum et interclusurum equites, qui secundum flumen erant. Hostes ubi Cherisophum cum suis aquam videbant faciliè transmittere, videbant etiam Xenophontem cum suis retrò currere, veriti ne intercluderentur, totis viribus ad eum fugiunt aditum, qui a fluvio sursum *ducebat*. *Eam* in viam cum pervenissent, in montem sursum tendebant. Lycius autem qui equitum turmam ducebat, et Aeschines cui agmen erat peltastarum de Cherisophi copiis, *hos* cum totis viribus fugere viderent, sequebantur: milites *caeteri* clamabant *se ab illis* non abfuturos, sed unâ *cum iis* in montem

evasuros. At Cherisophus ubi transiisset, non *ille* quidem equites insequebatur, sed statim per ripas ad amnem pertinentes adversus hostes, superioribus in locis *subsistentes*, evasit. Illi verò qui in locis altioribus *constiterunt*, cum equites suos fugere cernerent, cernerent gravis armaturae milites adversus se pergere, juga fluvio imminetia deserunt.

Interim Xenophon cum vidisset rem in ulteriore ripâ benè successisse, quàm celerrimè ad copias *amnem* transeuntes revertitur. (Nam Carduchi palàm in planitiem descendebant, quasi qui in extremum agmen impetum facturi *essent*.) Et Cherisophus superiora *jam* tenebat loca, Lyciusque cum paucis *hostes* insequi adgressus, impedimenta a tergo relictâ cepit, et in his tum vestem pulchram tum pocula. Ac impedimenta quidem Graecorum et turba adhuc transibant: at Xenophon cum *se suosque* in Carduchos convertisset, adversus eos a-

συνεκβαίνειν ἐπὶ τὸ ὄρος. Χειρίσοφος δὲ αὐτῷ ἐπεὶ διέβη, τὴς μὲν ἱππέας ἔκ ἐδίωκεν, εὐθὺς δὲ κατὰ τὰς προσηκύσας ὄχθας ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐξέβαιναν ἐπὶ τὴς ἄνω πολεμίας. Οἱ δὲ ἄνω, ὀρῶντες μὲν τὴς ἐαυτῶν ἱππέας φεύγοντας, ὀρῶντες δὲ ὀπλίτας ἐπιόντας σφίσιν, ἐκλείπουσιν τὰ ὑπὲρ τοῦ ποταμοῦ ἄκρα.

Ξενοφῶν δὲ, ἐπεὶ τὰ πέραν ἑώρα καλῶς γιγνόμενα, ἀπεχώρει τὴν ταχίστην πρὸς τὸ διαβαῖνον σράτευμα. (Καὶ γὰρ οἱ Καρδῆχοι φανεροὶ ἤδη ἦσαν εἰς τὸ πεδῖον καταβαίνοντες, ὥς ἐπιθησόμενοι τοῖς τελευταίοις.) Καὶ Χειρίσοφος μὲν τὰ ἄνω κατεῖχε, Λύκιος δὲ σὺν ὀλίγοις ἐπιχειρήσας ἐπιδιώξαι, ἔλαβε τῶν σκευοφόρων τὰ ὑπολειπόμενα, καὶ μετὰ τέτων ἐσθῆτά τε καλὴν καὶ ἐκπώματα. Καὶ τὰ μὲν σκευοφόρα τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ ὄχλος ἀκμὴν διέβαινε. Ξενοφῶν δὲ σρέψας πρὸς τὴς Καρδῆχους, ἀντὶ τὰ ὅπλα ἔθετο.

καὶ παρήγγειλε τοῖς λοχαγοῖς κατ' ἐνωμοτίας ποιήσασθαι ἕκασον τὸν ἑαυτῷ λοχον, παρ' ἀσπίδας παραγαγόντας τὴν ἐνωμοτίαν ἐπὶ φάλαγγος· καὶ τὸς μὲν λοχαγὸς καὶ τὸς ἐνωμοτάρχας, πρὸς τῶν Καρδύχων ἵεναι, ἔραγες δὲ καλασήσασθαι πρὸς τῷ ποταμῷ.

Οἱ δὲ Καρδοῦχοι, ὡς ἑώρων τὸς ὀπισθοφύλακας τῷ ὄχλῳ ψιλλομένους, καὶ ὀλίγους ἤδη φαινομένους, θάπτον δὴ ἐπήεσαν, ὥδ' αἰσιν ἀδόντες. Ὁ δὲ Χειρίσοφος, ἐπεὶ τὰ παρ' αὐτῷ ἀσφαλῶς εἶχε, πέμπει παρὰ Ξενοφῶντα τὸς πελτασὰς καὶ σφενδονήτας καὶ τοξότας, καὶ κελεύει ποιεῖν ὅ,τι ἂν παραγγέλλῃ. Ἰδὼν δὲ αὐτὸς καταβαίνοντας ὁ Ξενοφῶν, πέμψας ἄγγελον κελεύει αὐτῷ μέναι ἐπὶ τῷ ποταμῷ διαβάοντας· ὅταν δ' ἄρξωνται αὐτοὶ διαβαίνειν, ἐναντίους ἐνθεν καὶ ἐνθεν σφῶν ἐκβαίνειν ὡς διαβησομένους, διηκυλισμένους τὸς ἀκοντισὰς, καὶ ἐπιβεβλημένους τὸς το-

ciem instruxit; et praefectis cohortium imperavit, ut quisque cohortem suam per enomotias disponeret, scuta versùs in phalangem promotâ *quâque* enomotia: *edixit* etiam cohortium praefecti et enomotarchae in Carduchos pergerent, a tergo curantibus juxta flumen constitutis.

At Carduchi, ut videbant extremi agminis custodes multitudine nudatos, jamque paucos *adèd* videri, celerius *hos* inyascerunt, cantilenas quasdam canentes. Cherisophus autem, constitutis in tuto suis, peltastas et funditores et sagittarios ad Xenophontem mittit, atque facere, quidquid *ille* imperaret, jubet. Eos Xenophon *jam* descendentes conspicatus, misso nuntio mandat isthic ut ad amnem subsisterent: ac ubi ipsi transire coeperint, *tunc* ex adverso ab utroque ipsorum latere pergerent tanquam transitori, jaculatores amentis hastarum prehenfis, sagittarii cum sagittis in nervos im-

176 CYRI EXPED. IV.

positis; procul tamen in fluminis transitu non progredierentur. Eis verò, qui apud ipsum erant, mandabat, uti cùm fundae pertingerent, et scuta *pulsata* sonarent, paeonem exorsi cursu semper in hostes ferrentur; cùm se averterent hostes, ac tubicen clasticum a fluvio caneret, *ipsi* se in hastam converterent et a tergo curantes praeirent, et quàm celerimè currerent omnes, ac eo quo quisque constitutus erat ordine transirent, ut ne alii alios impedirent: eum utique fore fortissimum, qui primus in ulteriorem ripam evaderet.

Carduchi verò, cùm paucos jam *esse* reliquos viderent, (nam multi etiam illorum, qui manere jussi fuerant, eo consilio discesserant, ut curarent alii jumenta, alii impedimenta, alii amicas) audacter instabant, fundisque et sagittis uti coeperunt. At Graeci paeonem exorsi in eos cursu feruntur; *quorum* illi non sustinebant impetum: etenim armati erant, ut in montibus, satìs ad incursiones

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ. 171

ζότας· μὴ πρόσω δὲ τῷ ποταμοῦ προδια-
βαίνειν. Τοῖς δὲ παρ' ἑαυτῷ παρήγγει-
λεν, ἐπειδὴν σφενδόνη ἐξικνῆται, καὶ ἀσπίς
φοβῇ, παιανίσαντας θεῖν αἰεὶ ἐς τὰς πο-
λεμίας· ἐπειδὴν δὲ ἀνασρέψωσιν οἱ πολέ-
μιοι, καὶ ἐκ τῷ ποταμῷ ὁ σαλπικτῆς ση-
μήνη τὸ πολεμικόν, ἀνασρέψαντας ἐπὶ δό-
ρυ ἡγεῖσθαι μὲν τὰς ὑραγὰς, θεῖν δὲ πάν-
τας ὁτιτάχιστα, καὶ διαβαίνειν ἢ ἕκαστος
τὴν τάξιν εἶχεν, ὥς μὴ ἐμποδίζειν ἀλλή-
λους· ὅτι ὁτος ἄριστος ἔσοιτο, ὃς ἂν πρῶτος
ἐν τῷ πέραν γένηται.

Οἱ δὲ Καρδοῦχοι, ὁρῶντες ὀλίγους ἤδη
τὰς λοιπὰς, (πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν μένειν
τεταγμένων ὥχοντο ἐπιμελησόμενοι οἱ μὲν
ὑποζυγίων, οἱ δὲ σκευοφόρων, οἱ δὲ ἐταί-
ρων) ἐνταῦθα δὴ ἐπέκειντο θρασέως, καὶ
ἤρξαντο σφενδονᾶν καὶ τοξεύειν. Οἱ δὲ Ἕλ-
ληνες παιανίσαντες ὥρμησαν δρόμῳ ἐπ'
αὐτούς· οἱ δ' ἐκ ἐδέξαντο· καὶ γὰρ ἦσαν
ὠπλισμένοι, ὥς μὲν ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἱκανῶς

172 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

πρὸς τὸ ἐπιδραμεῖν καὶ φεύγειν, πρὸς δὲ τὰ εἰς χεῖρας δέχεσθαι, ἔχ' ἱκανῶς. Ἐν τῷ τῷ σημαίνει ὁ σαλπυγτής· καὶ οἱ μὲν πολέμιοι ἔφευγον πολὺ ἔτι θάπτον· οἱ δ' Ἕλληνες τὰ ἐναντία σρέψαντες, ἔφευγον διὰ τῷ ποταμῷ ὀτιτάχιστα. Τῶν δὲ πολεμίων οἱ μὲν τινες αἰσθανόμενοι, πάλιν ἔδραμον ἐπὶ τὸν ποταμὸν, καὶ τοξεύοντες ὀλίγους ἔτρωσαν· οἱ δὲ πολλοὶ, καὶ πέραν ὄντων τῶν Ἑλλήνων, ἔτι φανεροὶ ἦσαν φεύγοντες. Οἱ δὲ ὑπαντήσαντες, ἀνδριζόμενοι, καὶ προσωτέρω τῷ καιροῦ προϊόντες, ὕψερων τῶν μετὰ Ξενοφῶντος διέβησαν πάλιν· καὶ ἐτρώθησάν τινες καὶ τέτων.

Ἐπεὶ δὲ διέβησαν ἀμφὶ μέσον ἡμέρας, συναζάμενοι ἐπορεύθησαν διὰ τῆς Ἀρμενίας πεδίου ἅπαν, καὶ λείπεις γηλόφους, ἔμεινον ἢ πέντε παρασάγγας· ἔγὰρ ἦσαν ἐγγὺς τῷ ποταμῷ κῶμαι, διὰ τῆς πολέμους τῆς πρὸς Καρδύχους. Εἰς δὲ ἦν ἀφίκοιτο κώμην, μεγάλη τε ἦν, καὶ βασιλείον τε

faciendas fugamque capiendam, verum ad imperus *hostium*, manus qui conferebant, sustinendos, non satis. Hic *claficum* canit tubicen; hostesque multò etiam celerius in fugam se dederunt: at Graeci diversam cum se in partem vertissent, quàm citissimè per amnem fugiebant. *Quod* cum ex hostibus nonnulli animadverterent, ad amnem rursus concurrerunt, et paucos sagittis vulnerarunt: *eorum* verò pars major, cum Graeci in adversam etiam ripam evasisent, adhuc fugiens conspiciebatur. Qui autem obviam venerant, cum viriles praestarent animos, atque *aded* ulterius quàm commodum esse progrederentur, *aliquantò* post illos, qui cum Xenophonte erant, rursus transierunt: atque eorum etiam aliqui vulnerati sunt.

Cum autem *universi jam* transiissent sub meridiem, instructis ordinibus per totam Armeniae planitiem, collesque leniter surgentes, non minus quinque parasangis, iter fecerunt: neque enim prope flumen *ulli* erant vici, propter *ea quae* cum Carduchis gerebantur bella. Vi-

174 CYRI EXPED. IV.

cus autem ad quem pervenere, magnus
 erat et regiam habebat *in usum* satrapae,
 plurimisque domibus superstabant tur-
 res: ac commeatus larga erat copia. In-
 dè castris alteris, parasangas decem pro-
 gressi sunt, donec supra Tigris fluvii
 fontes evasisent. Indè castris tertiis, pa-
 rasangas quindecim progressi sunt, ad
 Teleboam fluvium. Pulcher is quidem
 erat, sed non magnus: multi verò cir-
 cùm amnem erant vici. Locus hic ad-
 pellabatur Armenia ad occidentem *ver-*
gens. Ejus praefectus erat Teribazus,
 qui et regi fuit amicus: et quoties ade-
 rat, nullus alius regem in equum tolle-
 bat. Hic cum equitibus *Graecos versus*
 advehebatur, praemissoque interprete,
 velle se cum iis qui imperium obtinebant
 colloqui significabat. Ducibus *eum* ut
 audirent visum est; atque adeò cùm ad
 locum accessissent, e quo audiri *quid-*
quid diceretur posset, quid vellet inter-
 rogabant. Aiebat ille hâc se conditione
cum iis foedus inire velle, ut nec ipse
 Graecos laederet, nec ipsi domos exu-

εἶχε τῷ σατράπῃ, καὶ ἐπὶ ταῖς πλείσταις
 οἰκίαις τύρσεις ἐπῆσαν· ἐπιτήδεια δὲ ἦν
 δαψιλῇ. Εντεῦθεν δὲ ἐπορεύθησαν σαθ-
 μὲς δύο, παρασάγγας δέκα, μέχρις ὑπερ-
 ἦλθον τὰς πηγὰς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ.
 Εντεῦθεν δὲ ἐπορεύθησαν σαθμὲς τρεῖς,
 παρασάγγας πεντεκαίδεκα, ἐπὶ τὸν Τη-
 λεόαν ποταμόν. Οὗτος δ' ἦν μέγας μὲν
 ὃς, καλὸς δέ· κῶμαι δὲ πολλαὶ περὶ τὸν
 ποταμόν ἦσαν. Ὁ δὲ τόπος ὅτος Ἀρμε-
 νία ἐκαλεῖτο ἢ πρὸς ἐσπέραν. Ὁ παρχος
 δ' αὐτῆς ἦν Τηρίβαζος, ὁ καὶ βασιλεῖ φίλος
 γενόμενος· καὶ ὁπότε παρείη, ὅδεις ἄλλος
 βασιλέα ἐπὶ τὸν ἵππον ἀνέβαλλεν. Οὗτος
 προσήλασεν ἱππέας ἔχων, καὶ προπέμψας
 ἑρμηνέα, εἶπεν ὅτι βέλοιο διαλεχθῆναι
 τοῖς ἄρχοις. Τοῖς δὲ στρατηγοῖς ἔδοξεν ἀ-
 κῆσαι· καὶ προσελθόντες εἰς ἐπήκοον, ἠρώ-
 των τί θέλοι. Ὁ δὲ ἔλεγεν ὅτι σπείσαι-
 ναι βέλοιο, ἐφ' ᾧ μήτ' αὐτὸς τὰς Ἑλ-
 ληνας ἀδικεῖν, μήτ' ἐκείνας καίειν τὰς οἰ-

176 ΚΤΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

κίας, λαμβάνειν τε τὰ ἐπιτήδεια, ὅσων
 δέοντο. Εδοξε ταῦτα τοῖς στρατηγοῖς, καὶ
 ἐσπέισαντο ἐπὶ τέτοις.

Εντεῦθεν ἐπορεύθησαν σταθμὸς τρεῖς,
 διὰ τῆς πεδίσ, παρασάγγας πεντεκαίδεκα·
 καὶ Τηρίβαζος παρηκολέθει, ἔχων τὴν ἐ-
 αὐτῆς δύναμιν, ἀπέχων ὡς δέκα σταδίους· καὶ
 ἀφίκοντο εἰς βασίλεια καὶ κώμας πέρας
 πολλὰς, πολλῶν τῶν ἐπιτηδείων μεσάς.
 Στρατοπεδευομένων δ' αὐτῶν γίνεται τῆς
 νυκτὸς χιὼν πολλή· καὶ ἔωθεν ἔδοξε δια-
 σκηῆσαι τὰς τάξεις καὶ τὰς στρατηγὰς
 κατὰ τὰς κώμας· ὃ γὰρ ἑώρων πολέμιον
 ὕδνα, καὶ ἀσφαλὲς ἔδοκει εἶναι, διὰ τὸ
 πλῆθος τῆς χιόνος. Εὐλαῦθα εἶχον πάν-
 τα τὰ ἐπιτήδεια ὅσα ἐσὶν ἀγαθὰ, ἱερεῖα,
 σῖτον, οἶνους παλαιὰς, εὐώδεις, ἀσαφίδας,
 ὅσπρια παντοδαπά. Τῶν δὲ ἀποσκεδανυ-
 μένων τινὲς ἀπὸ τῆς στρατοπέδου ἔλεγον ὅτι
 κατ' ἴδοιεν στρατεύμα, καὶ νύκτωρ πολλὰ
 πυρὰ φαίνοιτο. Ἐδόκει δὴ τοῖς στρατηγοῖς

rerent; commeatus *tamen*, quahtis indigerent, caperent. Comprobata sunt haec ducibus, et iis *conditionibus* foedus pacti sunt.

Indè castris tertiis, parasangas quindecim, per planitiem, progressi sunt: Teribazusque *eos* suis cum copiis subsequabatur, ex stadiorum ferè decem intervallo: atque *hìc* ad regiam pervenerunt vicosque circa *eam* multos, magnâ commeatûs copiâ refertos. Cùm autem in castris degerent, multa nix nocte decidit: quare mane visum est ut *militum* cohortes ac duces hinc indè in vicos diverterent: nec enim hostem cernebant ullum, et quia magna nivis esset copia, tutum esse videbatur. Hìc iis commeatus illi omnes, *humanis* qui usibus sunt apti, aderant, animalia, frumentum, vina vetera *eaque* fragrantia, uvae passae, omnis generis legumina. Eorum autem, a castris qui *longiùs* palati fuerant, nonnulli dicebant exercitum se vidisse, noctuque multos ignes adparuisse. Itaque vi-

sum est ducibus tutum non esse hinc indè *in vicos* divertere, sed *potius* copias *rursus* esse cogendas. *Quare* rursùm indè convenerunt; quippe quòd *ipsis* sub diò agere videretur. Verùm iis ibi pernoctantibus, vis ingens *adèd* nivis incidit, ut tum arma tum homines, qui *hummi* jacebant tegetet: etiam jumenta nix constrinxerat, longaue *adèd* *prae* torpore erat surgendi cunctatio: jacentium verò *casus* erat miserabilis, in quos quae inciderat nix non defluxerat. Sed posteaquam Xenophon surgens nudus ausus est ligna findere, mox et alius quispiam surgens ab illo quae abstulerat *ligna* fudit. Tum verò alii quoque surgentes ignem accendebant et semet ungebant: nam multum hìc unguentum reperere quo utebantur olei loco, *scilicet* suillum, sesaminum, amygdalinum, ex *amygdalis* amaris *confectum*, et terebinthinum. De his *ipsis rebus* etiam unguentum fragrans inveniebatur.

Secundum haec iterum videbatur per vicos hinc indè in *testa* divertendum esse.

ἔκ ἀσφαλὲς εἶναι διασκηῖν, ἀλλὰ συνα-
 γαγεῖν τὸ σφάτευμα. Πάλιν ἐνέειπεν συν-
 ἦλθον· καὶ γὰρ ἐδόκει διαθριάξαι. Νυκτε-
 ρεύοντων δ' αὐτῶν ἐνταῦθα, ἐπιπίπτει
 χιῶν ἄπλετος· ὥστε ἀπέκρυψε καὶ τὰ ὄ-
 πλα καὶ τὸς ἀνθρώπους κατακειμένους· καὶ
 τὰ ὑποζύγια συνεπέδησεν ἡ χιῶν, καὶ πο-
 λὺς ὄκνος ἦν ἀνίστασθαι· κατακειμένων δὲ
 ἐλεεινὸν ἦν χιῶν ἐπιπεπλωκῦια ὅτῳ μὴ
 παραρρεῖν. Ἐπεὶ δὲ Ξενοφῶν ἐτόλμησε
 γυμνὸς ἀναστὰς χίζειν ξύλα, τάχα ἀνα-
 στὰς τις καὶ ἄλλος ἐκείνου ἀφελόμενος ἔ-
 χισεν. Ἐκ δὲ τούτου καὶ οἱ ἄλλοι ἀναστάν-
 τες πῦρ ἔκαλον καὶ ἐχρίοντο· πολὺ γὰρ ἐν-
 ταῦθα ἠύρισκον τὸ χρίσμα, ὃ ἐχρῶντο
 ἀντ' ἐλαίου, σύειον, καὶ σηςάμινον, καὶ ἀ-
 μυγδάλινον, ἐκ τῶν πικρῶν, καὶ τερεβίνθι-
 νον. Ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν τέτων καὶ μῦρον εὐ-
 ρίσκετο.

Μετὰ ταῦτα πάλιν ἐδόκει διασκηνη-
 τέον εἶναι κατὰ τὰς κώμας, εἰς σέγας.

Ἐνθα δὴ οἱ στρατιῶται σὺν πολλῇ κραυγῇ
 καὶ ἡδονῇ ἦσαν ἐπὶ τὰς σέγας καὶ τὰ ἐπι-
 τήδεια· ὅσοι δὲ, ὅτε τοπρότερον ἀπήεσαν,
 τὰς οἰκίας ἐνέπρησαν, ὑπὸ τῆς αἰθρίας δί-
 κην ἐδίδοσαν, κακῶς σκηνῶντες. Ἐντεῦθεν
 ἔπεμψαν τῆς νυκτὸς Δημοκράτην Τεμε-
 νίτην, ἄνδρας δόντες, ἐπὶ τὰ ὄρη, ἔνθα ἔ-
 φασαν οἱ ἀποσκεδανύμενοι καθορᾶν τὰ
 πυρά· ὅτος γὰρ ἐδόκει καὶ πρότερον πολ-
 λὰ ἤδη ἀληθεῦσαι τοιαῦτα, τὰ ὄντα τε
 ὡς ὄντα, καὶ τὰ μὴ ὄντα ὡς ἔκ ὄντα.
 Πορευθεὶς δὲ, τὰ μὲν πυρά ἔκ ἔφη ἰδεῖν,
 ἄνδρα δὲ συλλαβὼν ἤκεν ἄγων, ἔχοντα
 τόξον Περσικόν, καὶ φαρέτραν, καὶ σάγα-
 ριν, οἷαν περ αἱ Ἀμαζόνες ἔχουσιν. Εὐρωί-
 μενος δὲ τὸ, ποδαπὸς εἶη, Πέρσης μὲν ἔ-
 φη εἶναι, πορεύεσθαι δὲ ἀπὸ τῆς Τηρίβα-
 ζου στρατεύματος, ὅπως ἐπιτήδεια λάβῃ.
 Οἱ δ' ἡρώτων αὐτὸν, τὸ στρατεύμα ὅπο-
 σον τε εἶη, καὶ ἐπὶ τίνι συνειλεγμένον. Ὁ
 δὲ εἶπεν ὅτι Τηρίβαζος εἶη ἔχων τήν τε

CYRI EXPED. IV. 181

Ibi tum milites magno cum clamore et voluptate ad tecta et commeatus tendebant: quotquot autem, id temporis quo priùs *de vicis* abierant, exusserant domos, poenas *hi* dederunt *illas*, ut sub dio miserè cubarent. Indè noctu Democratem Temenitem, datis ei militibus, in montes *eos* miserunt, in quibus hinc indè palati *militēs* ignes *se* videre dixerant: nam is jam antea huiusmodi multa verè narrasse videbatur, quae reverà existebant, tanquam quae reverà existerent, et quae reverà non existebant, tanquam quae non reverà existerent. *Hic* autem profectus, ignes se vidisse negabat, verùm hominem quem ceperat secum ducebat, qui arcum habebat Persicum et pharetram, et securim, qualem habent Amazones. Cumque interrogaretur, cujas esset, Persam se esse aiebat, et a Teribazi exercitu profectum, ut commeatus pararet. Eum interrogabant illi, quantus esset Teribazi exercitus, et quâ de causâ collectus. Respondit is, Teribazum et suas habere copias, et

182 CYRI EXPED. IV.

mercenarios Chalybas Taochosque; e-
umque se parasse aiebat, ut in cacumi-
ne montis loca ad angusta, quâ unicum
pateret iter, ibi Graecos adoriretur.

Ducibus, haec cùm audissent, visum
est colligendas esse copias: ac mox *a-*
ded relictis custodibus, duceque manen-
tibus *isthic dato* Sophaeneto Stympha-
lio, pergebant cum itineris duce, homi-
ne illo captivo. Posteaquam montes su-
perassent, peltastae progressi et conspi-
cati castra, gravis armaturae milites non
expectarunt, sed clamore sublato castra
cursu invadunt. At barbari tumultum
ut audierunt, non substiterunt, sed in
fugam se coniecere: ex barbaris tamen
nonnulli interfecti erant; et equi capti
circiter viginti, captum etiam erat Te-
ribazi tentorium, quique in eo *erant* ar-
genteis pedibus lectuli, et pocula, et
nonnulli qui se panum conficiendorum
artifices ac pincernas esse dicerent.
Quae omnia cùm gravis armaturae mili-

ἑαυτῷ δύναμιν, καὶ μισθοφόρους Χάλυβας
 καὶ Ταόχους· παρεσκευάσθαι δὲ αὐτὸν ἔ-
 φη, ὡς ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶ ὄρους ἐν τοῖς
 ξεινοῖς, ἥπερ μοναχὴ εἴη πορεία, ἐνταῦ-
 θα ἐπιθησόμενον τοῖς Ἑλλησιν.

Ἀκύσασι τοῖς στρατηγοῖς ταῦτα ἔδοξε
 τὸ στρατεύμα συναγαγεῖν· καὶ εὐθύς κατα-
 λιπόντες φύλακας, καὶ στρατηγὸν ἐπὶ τοῖς
 μένυσσι Σοφαίνετον Στυμφάλιον, ἐπορεύ-
 οντο ἔχοντες ἡγεμόνα τὸν αἰλόντα ἄνθρω-
 πον. Ἐπειδὴ δὲ ὑπερέβαλον τὰ ὄρη, οἱ
 πελτασταὶ προϊόντες καὶ κατιδόντες τὸ
 στρατόπεδον, ἔκ ἔμειναν τὰς ὀπλίτας,
 ἀλλ' ἀνακραγόντες ἔθεον ἐπὶ τὸ στρατόπε-
 δον. Οἱ δὲ βάρβαροι ἀκύσαντες τὸν θόρυ-
 βον, ἔκ ὑπέμειναν, ἀλλ' ἔφευγον· ὁμῶς
 δὲ ἀπέθανον τινὲς τῶν βαρβάρων· καὶ ἵπ-
 ποι ἤλωσαν ὡς εἴκοσι, καὶ ἡ σκηπὴ Τηρβά-
 ζου ἑάλω, καὶ ἐν αὐτῇ κλίνει ἀργυρόπαδες,
 καὶ ἐκπώματα, καὶ οἱ ἀρτοποιοὶ, καὶ οἱ οἰ-
 κοχόαι φάσκοντες εἶναι. Ἐπεὶ δὲ ἐπίθοντο

184 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

τὸ πάντα οἱ τῶν ὀπλιτῶν στρατηγοὶ, δο-
κεῖ αὐτοῖς ἀπιέναι τὴν ταχίστην ἐπὶ τὸ
στρατόπεδον, μὴ τις ἐπίθεσις γένηται τοῖς
καταλελειμμένοις. Καὶ εὐθὺς ἀνακαλε-
σάμενοι τῇ σάλπιγγι ἀπήεσαν, καὶ ἀφικ-
νῶνται αὐθημερὸν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον.

Τῇ δὲ ὑσεραΐᾳ ἐδόκει πορευτέον εἶναι,
ἥ δύναντο τάχιστα, πρὶν συλλεγῆναι τὸ
στράτευμα πάλιν, καὶ καταλαβεῖν τὰ σε-
νά. Συσκευασάμενοι δὲ εὐθὺς, ἐπορεύον-
το διὰ χιόνος πολλῆς, ἡγεμόνας ἔχοντες
πολλὰς· καὶ αὐθημερὸν ὑπερβαλόντες τὸ
ἄκρον, ἐφ' ᾧ ἔμελλεν ἐπιτίθεσθαι Τηρί-
βαζος, κατεστρατοπεδεύσαντο. Ἐντεῦθεν
ἐπορεύθησαν σαθμῆς ἐρήμης τρεῖς, παρὰ
τὸν Εὐφράτην ποταμόν· καὶ διέβαινον αὐ-
τὸν βρεχόμενοι πρὸς τὸν ὀμφαλόν. Ελέ-
γοντο δὲ αὐτοῦ αἱ πηγαὶ ἔμπροσθεν εἶναι.
Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο διὰ χιόνος πολλῆς καὶ
πεδίου σαθμῆς τρεῖς, παρασάγγας πεντε-
καίδεκα. Ὁ δὲ τρίτος ἐγένετο χαλεπός,

CYRI EXPED. IV. 185

tum duces rescivissent, quàm celerrimè ad castra discedendum statuunt, ne quis impetus in eos fieret, qui relictì fuerant. Itaque statim, cùm tubâ receptui cecinissent, discessère, eodemque die ad castra perveniunt.

Postridiè, quantâ fieri celeritate posset, pergendum esse videbatur, priusquam *hostilis* exercitus iterum cogere-
tur, angustaque *illa* loca occuparet. Atque adeò vasis mox collectis, per nivem multam proficiscebantur, ab itinerum ducibus multis instructi: eodemque die cùm jugum illud superâssent, in quo Teribazus *ipsas* adgredi voluerat, castra metati sunt. Indè castris tertiis in solitudine *positis*, ad Euphratem amnem profecti sunt: eumque ad umbilicum usque se madefacientes transierunt. Ferebantur *ab eo loco* fontes ejus haud procul abesse. Indè per multam nivem et planitiem castris ternis, parasangas quindecim progressi sunt. Tertia verò *man-*

ſua fuit gravis, ventuſque Boreas adverſus flabat, omnino adurens et congelans homines. Ibi tum quidam e vatibus vento ut ſacrificarent praecepit; itaque res ſacra facta eſt; omnibuſque manifeſto viſa eſt flatuſ ſaevitia deſinere. Nivis autem altitudo aequabat orgyiam: adeo ut et jumentorum et mancipiorum magnus interiret numerus, et militum ſere triginta. Noctem integram ignes accendebant; quippe caſtrorum in loco multa erant ligna; at qui ſere proceſſerant, ligna non habebant. Quamobrem illi, qui jamdudum *huc* venerant, et ignes accenderant, ſerius venientes ad ignem non admittebant, niſi triticum, vel quid aliud, quae habuerint, eſculentorum, cum iis communicarent. Ibi tum inter ſe quae habebant ſinguli communicaverunt. Quibus autem in locis accendebatur ignis, nive liquefacta, ſcrobis efficiebantur magni ad ſolum uſque; ubi nivis altitudinem metiri erat.

Inde toto ſubſequenti die per nivem

καὶ ἄνεμος βορρᾶς ἐναντίος ἔπνει, παντά-
 πασιν ἀποκαίων καὶ πυγνὺς τὸς ἀνθρώ-
 πους. Εἰθα δὴ τῶν μάντεών τις εἶπε σφα-
 γιάσασθαι τῷ ἀνέμῳ· καὶ σφαγιάζεται
 καὶ πᾶσι περικφανῶς ἔδοξε λῆξαι τὸ χα-
 λεπὸν τοῦ πνεύματος. Ἦν δὲ τῆς χιόνος
 τὸ βάθος ὀργυιὰ· ὥστε καὶ τῶν ὑποζυγίων
 καὶ τῶν ἀνδραπόδων πολλὰ ἀπώλετο, καὶ
 τῶν στρατιωτῶν ὡς τριάκοντα. Διεγένον-
 το δὲ τὴν νύκτα πῦρ καίοντες· ξύλα δ' ἦν
 ἐν τῷ σαθμῷ πολλά· οἱ δὲ ὅψ' ἐπροϊόντες,
 ξύλα ἔκ' εἶχον. Οἱ οὖν πάλαι ἤκοντες,
 καὶ πῦρ καίοντες, ἔ' προσίεσαν πρὸς τὸ πῦρ
 τὸς ὀφίζοντας, εἰ μὴ μεταδιδόειν αὐτοῖς
 πυρὸς, ἢ ἄλλο τι ὧν ἔχοιεν βρωτῶν. Εἰ-
 θα δὴ μετεδίδουσαν ἀλλήλοις ὧν εἶχον ἔκα-
 σοι. Εἰθα δὲ πῦρ ἔκαίετο, διατηκομένης
 τῆς χιόνος, βάθροι ἐγίγνοντο μεγάλοι ἔς
 τε ἐπὶ τὸ δάπεδον· οὐ δὴ παρῆν μετρεῖν
 τὸ βάθος τῆς χιόνος.

Ἐντεῦθεν δὲ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ὅλην

188 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

ἐπορεύοντο διὰ χιόνος, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐβελμίασαν. Ξενοφῶν δὲ ὁπισθοφυλακῶν, καὶ καταλαμβάνων τὰς πίπλοντας τῶν ἀνθρώπων, ἡγνόει ὅ,τι τὸ πάθος εἴη. Ἐπειδὴ δὲ εἶπέ τις αὐτῷ τῶν ἐμπείρων ὅτι σαφῶς βουλιμιῶσι, καὶ ἐάν τι φάγωσιν, ἀναστήσονται, παριὼν ἐπὶ τὰ ὑποζύγια, εἴ που ποτὸν ἢ βρωτὸν ὁρώη, ἐδίδου, καὶ διέπεμπε διδόντας τὰς δυναμένους παρατρέχειν τοῖς βουλιμιῶσιν. Ἐπειδὴ δέ τι ἐμφάγοιεν, ἀνίσταντο καὶ ἐπορεύοντο. Πορευομένων δὲ, Χειρίσοφος μὲν ἀμφὶ κνέφας πρὸς κώμην ἀφικνεῖται, καὶ ὕδροφορῶσας ἐκ τῆς κώμης γυναῖκας καὶ κόρας πρὸς τῇ κρήνῃ καταλαμβάνει ἔμπροσθεν τοῦ ἐρύματος. Αὗται ἡρώτων αὐτὰς τίγες εἶεν. Ὁ δὲ ἐρμηνεὺς εἶπε Περσισὶ ὅτι παρὰ βασιλέως πορεύοντο πρὸς τὸν σατράπην. Αἱ δὲ ἀπεκρίναντο ὅτι ἐκ ἐνταῦθα εἴη, ἀλλ' ἀπέχει ὅσον παρασάγγην. Οἱ δὲ, ἐπεὶ ὅψε ἦν, πρὸς τὸν κω-

iter faciebant, ac multi prae fame ingenti defecerunt homines. Xenophon autem, cum extremo in agmine curaret, et offenderet homines humi qui jacerent, *primum* quid illud morbi esset ignorabat. Posteaquam verò quidam ex usu peritis ei dixisset, *istos homines* planè prae ingenti fame deficere, ac si quid ederent, surrecturos, ad jumenta pergens, si quid potulenti esculentive cerneret, *partim ipse* dabat, partim, qui undique discurrere possent et per famem deficientibus dare, dimittebat. Cum quid autem comedissent, surgebant et ire pergebant. *Hoc modo* cum proficiscerentur, Cherisophus sub crepusculum ad vicum *quendam* pervenit, ac de vico mulieres et puellas aquam ferentes propter fontem ante munitiorem offendit. Eos interrogabant istae, quinam essent. Et interpretes linguâ dixit Persicâ a rege se ad satrapam proficisci. Responderunt istae, *ipsum* ibi non esse, sed abesse parasangae circiter intervallo. Illi verò, quia serum erat

190 CYRI EXPED. IV.

diei, ad vici praefectum cum *mulieribus* aquam gestantibus in munitionem unā ingrediuntur. Hic quidem Cherisophus et de exercitu quotquot poterant castra posuerunt: ex caeteris militibus qui iter continuare non poterant, absque cibis *hi* et igne pernoctarunt: ibique *ad* ~~ded~~ militum nonnulli perierunt. Caeterum ex hostibus quidam collecti subsequebantur, et jumenta invalida rapiabant, deque iis inter se pugnabant. Praeterea *a tergo* relinquebantur ex militibus *quidam*, tum quorum nive corrupti erant oculi, tum quorum ex frigore pedum digiti putruerant. Oculis autem erat adversus nivem adjumento, si quis dum pergebat nigri aliquid ante oculos haberet; pedibus, si quis se commoveret, ac nuquam interquiesceret, si noctu etiam calceamenta solveret. Quotquot autem calceati cubabant, lora in pedes *eorum* descendebant, et calcei *pedibus* undique adfigebantur: etenim *ip-*

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ. 191

μάρχην συνεισέρχονται εἰς τὸ ἔρυμα οὖν
 ταῖς ὑδροφόροις. Χειρίσοφος μὲν οὖν καὶ
 ὅσοι ἐδυνήθησαν τῷ στρατεύματος ἐνταῦθα
 ἐστρατοπεδεύσαντο τῶν δὲ ἄλλων στρα-
 τιωτῶν οἱ μὴ δυνάμενοι διατελέσαι ἐν τῇ
 ὁδῷ, ἐνυκτέρευσαν ἄσιτοι καὶ ἄνευ πυρός·
 καὶ ἐνταῦθά τινες ἀπώλοντο τῶν στρατιω-
 τῶν. Εφείποντο δὲ τῶν πολεμίων συνει-
 λεγμένοι τινὲς, καὶ τὰ μὴ δυνάμενα τῶν ὑ-
 ποζυγίων ἤρπαζον, καὶ ἀλλήλοις ἐμάχον-
 το περὶ αὐτῶν. Ελεείποντο δὲ καὶ τῶν
 στρατιωτῶν οἱ τε διεφθαρμένοι ὑπὸ τῆς χιό-
 νος τὰς ὀφθαλμούς, οἱ τε ὑπὸ τῆς ψύχους
 τὰς δακτύλους τῶν ποδῶν ἀποσσεσηπότες.
 Ἦν δὲ τοῖς μὲν ὀφθαλμοῖς ἐπικέρημα τῆς
 χιόνος, εἴ τις μέλαν τι ἔχων πρὸ τῶν ὀφ-
 θαλμῶν πορεύοιτο· τῶν δὲ ποδῶν, εἴ τις κι-
 νῶιτο, καὶ μηδέποτε ἡσυχίαν ἔχοι, καὶ εἴ τὴν
 νύκτα ὑπολύοιτο. Ὅσοι δὲ ὑποδεδεμένοι ἐκοι-
 μῶντο, εἰς ἐσθύνοντο εἰς τὰς πόδας οἱ ἱμάντες, καὶ
 τὰ ὑποδήματα περιεπήγνυντο· καὶ γὰρ ἦσαν,

192 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

ἐπειδὴ ἀπέλιπε τὰ ἀρχαῖα ὑποδήματα,
καρβάτιναι πεποιημένα ἐκ τῶν νεοδάρτων
βοῶν. Διὰ τὰς τοιαύτας οὖν ἀνάγκας ὑ-
πελείποντο τινες τῶν στρατιωτῶν· καὶ ἰδόν-
τες μέλαν τι χωρίον, διὰ τὸ ἐκλελοιπέναι
αὐτόθεν τὴν χιόνα, εἵκαζον τετηκέναι
τὴν χιόνα. Καὶ ἐτετήκει διὰ κρήνην τι-
νὰ, ἣ πλησίον ἦν ἀτμίζουσα ἐν νάπει· ἐν-
ταῦθα ἐκτραπόμενοι ἐκάθηντο, καὶ ἔκ ἑ-
φασαν πορεύεσθαι. Ὁ δὲ Ξενοφῶν, ἔχων
ὀπισθοφύλακας, ὡς ἦοδετο, εἶδε τοὺς αὐτῶν
πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ μὴ ἀπολείπε-
σαι, λέγων ὅτι ἐπὶ πολλοὶ πολέμιοι
συνειλεγμένοι· καὶ τελευτῶν ἐχαλέπαινον.
Οἱ δὲ σφάττειν ἐκέλευον· ἔδὲ γὰρ αὖ δύ-
νασθαι πορευθῆναι. Ενταῦθα ἔδοξε κρά-
τιστον εἶναι τοὺς ἐπομένους πολέμους φοβῆ-
σαι, εἴ τις δύνατο, μὴ ἐπιπέσαιεν τοῖς
κάμνουσι. Καὶ ἦν μὲν σκότος, οἱ δὲ προσ-
ήσαν πολλῷ θορύβῳ, ἀμφὶ ᾧ εἶχον διαφε-
ρόμενοι. Ενθα δὴ οἱ μὲν ὀπισθοφύλακες

sis, posteaquam veteres calcei defecissent, carbatinae erant de corio recens bobus detracto confectae. Ob necessitates igitur huiusmodi milites quidam a tergo relictī erant; et nigrum quendam conspicati locum, quod isthīc nix defecisset, liquatam eam existimabant. Et erat *sanē* liquata propter fontem quendam, qui haud procul in saltu *quodam* vaporabat: huc cū divertissent confidebant, ac perrecturos se negabant. Id cū Xenophon, agminis extremi ductor, intellexisset, quāvis arte machinaque obsecrabat eos, ne a tergo manerent; dicens, multos sequi hostes collectos: tandem etiam se iratum praebeuit. At illi jugularet *ip̄os* hortabantur: neque enim fieri posse *aiebant*, ut pergerent. Ibi tum visum est optimum esse, ut sequentes hostes terrerent, si quis *id* posset, ne in laborantes irruerent. *Jamque* *obortae* erant tenebrae, et *hostes* magno cum tumultu accedebant, de rebus quas haberent inter se dissidentes. Tum verò extremi agminis milites exsurgunt,

quippe qui bonâ *adhuc* erant valetudine, et cursu in hostes feruntur: et qui *ab itinere* laborabant, sublato quàm possent maximo clamore, scuta hastis illidunt. Hostes timore perculsi in saltum *illum* per nivem se dimittunt, nec *jam* quisquam ampliùs clamorem usquam edidit.

Ac Xenophon quidem et qui cum eo erant, ubi significâssent aegris *illis* postridie venturos quosdam ad ipsos, iter pergentes, priusquam stadia quatuor confecissent, in milites per viam in nive requiescentes *eosque* obtectos incidunt, nec ullae *ipsis* constitutae aderant excubiae: et hos *quidem* excitârunt. Aiebant autem hi priores *ordines* viam non ire. At *Xenophon* ipse progressus, et peltastarum robustissimos *quosdam* praemittens, dispicere jubebat quid illud esset *eos* quod impediret. Renuntiabant illi totum exercitum hoc modo requiescere. Ibi tum et illi qui circa Xenophontem erant illic absque igne et in-

ἐξαναστάντες, ἅτε ὑγιαίνοντες, ἔδραμον εἰς
τῆς πολεμίους· οἱ δὲ κάμνοντες, ἀνακρα-
γόντες ὅσον ἐδύναντο μέγισον, τὰς ἀσπί-
δας πρὸς τὰ δόρατα ἔκρυσαν. Οἱ δὲ πο-
λέμιοι δείσαντες, ἦκαν ἑαυτὲς κατὰ τῆς
χιόνος εἰς τὴν νάπην, καὶ ὕδεις ἔτι ὕδαμοῦ
ἐφθέγγατο.

Καὶ Ξενοφῶν μὲν καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, εἰ-
πόντες τοῖς ἀσθενέσιν ὅτι τῇ ὑσεραΐᾳ ἤξου-
σί τινες ἐπ' αὐτῆς, πορευόμενοι, πρὶν τέτ-
ταρα σάδια διελθεῖν, ἐντυγχάνουσιν ἐν τῇ
ὁδῷ ἀναπαυομένοις ἐπὶ τῆς χιόνος τοῖς
στρατιώταις ἐγκεκαλυμμένοις, καὶ ὕδὲ φυ-
λακὴ ὕδemia καθεισθήκει· καὶ ἀνίστασαν αὐ-
τῆς. Οἱ δ' ἔλεγον ὅτι οἱ ἔμπροσθεν ἔχ-
ὑποχωροῦν. Ὁ δὲ παριῶν, καὶ παραπέμ-
πων τῶν πελταστῶν τῆς ἰχυροτάτης, ἐ-
κέλευε σκέψασθαι τί εἴη τὸ κωλύον. Οἱ
δὲ ἀπήγγελλον ὅτι ὅλον οὕτως ἀναπαύοι-
το τὸ στρατεύμα. Ἐνταῦθα καὶ οἱ περὶ
Ξενοφῶντα ἠυλίσθησαν αὐτῷ ἄνευ πυρὸς

196 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

καὶ ἄδειπνοι, φυλακὰς οἷας ἐδύναντο κα-
 τασησάμενοι. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς ἡμέραν ἦν,
 ὁ Ξενοφῶν πέμψας πρὸς τὰς ἀσθενῆντας
 τὰς νεωτάτας, ἀναστήσοντάς, ἐκέλευσεν ἀ-
 ναγκάζειν προΐεναι. Ἐν δὲ τῷ Χειρί-
 σοφος πέμπει τὰς ἐκ τῆς κώμης πευσομέ-
 νας πῶς ἔχοιεν οἱ τελευταῖοι. Οἱ δὲ, ἄσ-
 μενοι ἰδόντες, τὰς μὲν ἀδυνεύοντας τέτοις
 παρέδωκαν κομίζειν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον,
 αὐτοὶ δὲ ἐπορεύοντο· καὶ πρὶν εἴκοσι στά-
 δια διεληλυθέναι, ἦσαν ἐν τῇ κώμῃ, ἣ
 Χειρίσοφος ἡυλίζετο. Ἐπεὶ δὲ συνεγίγ-
 νοντο ἀλλήλοις, ἔδοξε κατὰ τὰς κώμας
 ἀσφαλὲς εἶναι τὰς τάξεις σκηνοῦν. Καὶ
 Χειρίσοφος μὲν αὐτῷ ὑπέμεινεν, οἱ δὲ ἄλ-
 λοι, διαλαχόντες ἅς ἐώρων κώμας, ἐπο-
 ρεύοντο ἕκαστοι τὰς ἑαυτῶν ἔχοντες.

Εὐθα δὲ Πολυκράτης Αθηναῖος λοχα-
 γὸς ἐκέλευσεν ἀφιέναι αὐτόν· καὶ λαβὼν
 αὐτὸς τὰς εὐζώνους, θέων ἐπὶ τὴν κώμην,
 ἣν εἰλήχει Ξενοφῶν, καταλαμβάνει πάν-

coenes commorati sunt; constitutis, quales *sanè* poterant, excubiis. Cùm autem propè dies adesset, Xenophon missis ad aegrotantes de junioribus *aliquot*, qui *eos* excitarent, praecepit ut progredi cogerent. Interea Cherisophus *quosdam* ex vico mittit, qui quo pacto extremi agminis milites se haberent, quaererent. Hi, laetis *eos* oculis conspicati, aegrotos iis, ut in castra deducendos curarent, tradiderunt; ipsi iter pergebant: ac priusquam stadia viginti confecissent, erant in vico, ad quem diverterat Cherisophus. Posteaquam convenissent *omnes*, visum est tutè *id* fieri *posse*, si cohortes apud vicos contubernia haberent. Et Cherisophus quidem eo mansit loco, caeteri, fortiti quos cernebant vicos, suos quique nacti abibant.

Ibi tum Polycrates Atheniensis cohortis ductor ipsum ut dimitterent petivit: sumptisque *adeò secum hominibus* expeditis, ad vicum currit, quem sortitus fuerat Xenophon, et vicanos omnes

198 CYRI EXPED. IV.

in eo *ipsumque* vici praefectum deprehendit; pullos etiam equinos septemdecim, qui regi tributum nomine alebantur; et vici praefecti filiam, quae nona *antè* die nupta fuerat: vir autem ejus lepores venatum abierat, nec in vicis *usquam* captus fuit. Domus hìc erant subterraneae, ac ostium quidem *cujusque* putei instar erat *ostii*, cùm in imo latae essent: jumentis introitus erant effossi, homines per scalas descendebant. *Ipsis* in aedibus erant caprae, oves, boves, gallinae, earumque foetus: jumenta intus omnia pabulo nutriebantur. Erat etiam triticum, et hordeum, et legumina, et vinum hordeaceum in crateribus: quin et hordeum ipsum *in vasis* inerat labra earum aequans; in *iisdem* jacebant et calami, partim majores, partim minores, enodes. Hos, cùm quis sitiret, in os sumptos *eum* fugere oportebat: ac *potus is* admodum erat fortis, ni quis aquam infunderet: ac valdè gratus erat *bibenti* potus, qui *quidem* esset ei adsuefactus.

τας ἔνδον τῆς κωμῆτας καὶ τὸν κωμάρχην·
 καὶ πώλους εἰς δασμὸν βασιλεῖ τρεφομέ-
 νας, ἐπὶ ἑκατὸν καὶ ἑξήκοντα· καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ
 κωμάρχου, ἐννάτην ἡμέραν γεγαμημένην·
 ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς λαγῶς ὥχετο θηράσων,
 καὶ ἔχ' ἡλὼ ἐν ταῖς κώμας. Αἱ δ' οἰκίαι
 ἦσαν κατὰ γειοί, τὸ μὲν σόμα ὥσπερ φρέ-
 ατος, κάτω δ' εὐρεῖαι· αἱ δ' εἰσοδοὶ τῶν
 μὲν ὑποζυγίαις ὀρυκταί, οἱ δὲ ἄνθρωποι
 κατὰ κλίμακας κατέβαινον. Ἐν δὲ ταῖς
 οἰκίαις ἦσαν αἶγες, οἶες, βόες, ὄρνιθες, καὶ
 τὰ ἔκγονα τέτων· τὰ δὲ κτήνη πάντα
 χιλῶ ἔνδον ἐτρέφετο. Ἦσαν δὲ καὶ πυροί,
 καὶ κριθαί, καὶ ὄσπρια, καὶ οἶνος κριθίνος ἐν
 κρατῆρσιν· ἐνήσαν δὲ καὶ αὐταὶ αἱ κριθαί
 ἰσοχειλεῖς, καὶ κάλαμοι ἐνέκειντο, οἱ μὲν,
 μείζους, οἱ δὲ, ἐλάττους, γόνατα ἔχον-
 τες. Τέτους δ' ἔδει, ὅποτε τις ἀφ' ὧν,
 λαβόντα εἰς τὸ σόμα ἀμύξεν· καὶ πάντα
 ἀκρατος ἦν, εἰ μὴ τις ὕδωρ ἐπιχέοι καὶ
 μάλα ἢ τοῦ πόμα συμμαθόντι ἦν.

200 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

Ὁ δὲ Ξενοφῶν τὸν μὲν ἄρχοντα τῆς κώμης ταύτης σύνδειπνον ἐποίησατο, καὶ θαρρῆεῖν ἐκέλευεν αὐτὸν, λέγων ὅτι οὔτε τῶν τέκνων σερήσοιτο, τὴν τε οἰκίαν αὐτῷ ἀντεμπλήσαντες τῶν ἐπιτηδείων ἀπίσιν, ἢν ἀγαθὸν τι τῷ στρατεύματι ἐξηγησάμενος φαίνεται, ἔς' ἂν ἐν ἄλλῳ ἔθνει γένωνται. Ὁ δὲ ταῦτα ὑπὸ χρεῖτο, καὶ φιλοφρονέμενος, οἶνον ἔφρασεν ἔνθα ἦν κατόρωρυγμένος. Ταύτην μὲν οὖν τὴν νύκτα διασκηνήσαντες οὕτως ἐκοιμήθησαν ἐν πᾶσιν ἀφθόνοις ἀγαθοῖς οἱ στρατιῶται, ἐν φυλακῇ ἔχοντες τὸν κωμάρχην, καὶ τὰ τέκνα αὐτῷ ὁμοῦ ἐν ὀφθαλμοῖς. Τῇ δ' ἐπίσῃ ἡμέρᾳ Ξενοφῶν λαβὼν τὸν κωμάρχην, πρὸς τὸν Χειρίσοφον ἐπορεύετο· ὅπου δὲ παρίοι κώμην, ἐτρέπετο πρὸς τὰς ἐν ταῖς κώμαις, καὶ κατελάμβανε πανταχοῦ εὐωχόμενους καὶ εὐθυμουμένους, καὶ ὀδαμόθεν ἀφίεσαν, πρὶν παραθεῖεν αὐτῷ ἄριστον· ἔκ ἦν δὲ ὅπως ὁ παρετίθεσαν ἐπὶ

Xenophon autem vici istius praefectum coenae adhibuit, eumque bono esse jubebat animo, dicens eum nec liberis fore orbatum, et se, domum ei rebus necessariis ubi vicissim replerent, abituros, si *quidem* exercitui, donec ad nationem aliam pervenissent, boni alicujus auctor fuisse visus sit. Haec ille pollicebatur, atque ut benevolentiam suam declararet, quo loco vinum defossum esset, indicavit. Hanc igitur noctem milites domicilia hinc indè nacti sic in rerum omnium copiâ requiescebant, cum *interea* vici praefectum in custodiâ, et liberos simul ejus in oculis haberent. Postero die Xenophon sumpto secum vici praefecto, ad Cherisophum proficiscebatur: quacunque autem vicum *aliquem* praeteriret, ad eos, qui in vicis erant, divertebat, et ubique eos convivia agentes ac laetitiâ adfectos offendit, atque nullo *sanè* ex loco *eum* prius dimittebant, quàm prandium ei adposuissent: nec erat ubi non in eâdem mensâ

carnes agninas, hoedinas, suillas, vitulinas, gallinaceas, multis cum panibus, partim triticeis, partim hordeaceis adponebant. Ac cum quis benevolentiae declarandae studio alicui propinare vellet, ad craterem *eum* trahebat; ubi pro capite bovis instar sorbentem bibere oportebat. Etiam vici praefecto, quidquid vellet, sumendi potestatem faciebant. Is verò aliud quidem nihil accipiebat; sed cognatum sicubi aliquem videret, *eum* semper ad se recipiebat.

Cum ad Cherisophum venissent, illos etiam convivia sub tectis agentes offendunt, coronis ex arido gramine redimittos, *quibus* et pueri Armenii stolis barbaricis amicti ministrabant: atque pueris *hiscæ* tanquam surdis ostenderunt quid facto opus esset. Posteaquam se invicem comiter exceperant Cherisophus et Xenophon, communiter vici praefectum per interpretem Persicè loquentem interrogabant, quaenam *haec* esset regio. Dicebat ille Armeniam esse. Et rursùm quaerunt, cuinam alerentur equi.

τὴν αὐτὴν τράπεζαν κρέα ἄρνεα, ἐρίφεια, χαίρεα, μόχρια, ὀρνίθια, σὺν πολλοῖς ἄρτοις, τοῖς μὲν, πυρίνοις, τοῖς δέ, κριθίνοις. Ὅποτε δὲ τις φιλοφρονούμενός ται βάλοιτο προπιεῖν, εἶλκεν ἐπὶ τὸν κρατῆρα· ἔνθα κύφαντά ἔδει ῥοφῶντα πιεῖν ὥσπερ βοῦν. Καὶ τῷ κωμάρχει ἐδίδουσιν λαμβάνειν ὅ,τι βάλοιτο. Ὁ δὲ ἄλλο μὲν ἔδεν ἐδέχετο· ὅπου δὲ τινα τῶν συγγενῶν ἴδοι, πρὸς ἑαυτὸν αἰεὶ ἐλάμβανεν.

Ἐπεὶ δὲ ἦλθον πρὸς Χειρίσοφον, κατελάμβανον καὶ ἐκείνους σκηνοῦντας, ἐσφανωμένους τῷ ξηροῦ χιλοῦ σεφάνους, καὶ διακονοῦντας Ἀρμενίους παῖδας σὺν ταῖς βαρβαρκαῖς σολαῖς· τοῖς δὲ παισὶν ἐδείκνυσαν ὥσπερ ἐνεοῖς ὅ,τι δεοὶ ποιεῖν. Ἐπεὶ δὲ ἀλλήλους ἐφιλοφρονήσαντο Χειρίσοφος καὶ Ξενοφῶν, κοινῇ δὲ ἀνηρώτων τὸν κωμάρχην διὰ τῷ περσίζοντος ἐρμηνέως, τίς εἴη ἡ χώρα. Ὁ δὲ ἔλεγεν ὅτι Ἀρμενία. Καὶ πάλιν ἠρώτων, τίνι ἵπποι τρέφονται.

204 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

Ὁ δὲ ἔλεγεν ὅτι βασιλεῖ δασμός· τὴν δὲ
πλησίον χώραν ἔφη εἶναι Χάλυβας, καὶ
τὴν ὁδὸν ἔφραζεν, ἥ εἴη. Καὶ αὐτὸν τότε
μὲν ὥχετο ἄγων Ξενοφῶν πρὸς τῆς ἐαυ-
τῆς οἰκέτας, καὶ ἵππον, ὃν εἰλήφει, πα-
λαιότερον δίδωσι τῷ κωμάρχει ἀναθρέψαν-
τι καταθῆσαι, (ὅτι ἤκουσεν αὐτὸν ἱερὸν
εἶναι τῆς Ἡλίου) δεδιώς μὴ ἀποθάνῃ· ἐκε-
κάκωτο γὰρ ὑπὸ τῆς πορείας· αὐτὸς δὲ
τῶν πώλων λαμβάνει, καὶ τῶν ἄλλων στρα-
τηγῶν καὶ λοχαγῶν ἔδωκεν ἐκάστῳ πῶ-
λον. Ἦσαν δ' οἱ ταύτῃ ἵπποι μείονες
μὲν τῶν Περσικῶν, θυμωδέστεροι δὲ πολλῶ.
Ἐνταῦθα δὲ καὶ διδάσκει ὁ κωμάρχης πε-
ρὶ τῆς πόδας τῶν ἵππων καὶ τῶν ὑποζυ-
γίων σακκία περιδεῖν, ὅταν διὰ τῆς χιό-
κος ἄγωσιν· ἄνευ γὰρ τῶν σακκίων κατε-
δύοντο μέχρι τῆς γαστροῦ.

Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἦν ὀγδόη, τὸν μὲν ἡγε-
μόνα παραδίδωσι Χειρισόφῳ, τῆς δὲ οἰκέ-
τας καταλείπει τῷ κωμάρχει, πλὴν τῆς

Regi, respondit is, tributi nomine *ali*: addidit proximam regionem esse Chalybum; simul viam, quae illuc duceret, indicabat. Et tunc quidem eum Xenophon ad familiam suam reducit, equumque, quem sumpserat, seniore vici praefecto tradit, ut enutritum mactaret, (quippe quod eum Soli sacrum esse audisset) veritus ne moreretur; nam itinere debilitatus fuerat: ipse de equuleis *istis quosdam* accipit, ac caeterorum ducum cohortiumque praefectorum unicuique equuleum dedit. Erant autem equi hoc loco minores quidem Persicis, sed multò animosiores. Ibi tum *eos* docet etiam vici praefectus pedibus equorum et jumentorum facculos illigare, quoties per nivem irent: nam absque facculis ad ventrem usque *in nivem* demergebantur.

Cùm jam dies esset octavus, itineris ducem Cherisopho tradit *Xenophon*, vici tamen praefecto domesticos relinquit,

206 CYRI EXPED. IV.

praeter *unum* filium jam pubescentem. Hunc Epistheni Amphipolitano adservandum tradit, ut, si rectè ducis officio functus esset, cum illo etiam *recepto domum* rediret. In domum autem ejus quàm poterant plurima invexerunt; et motis castris pergebant. Ducebat eos vici praefectus per nivem solutus; jamque tertiis erant in castris, cùm Cherisophus ei succensuit, *propterea* quòd non ad vicos duceret. Negabat is *vicos* hoc esse in loco. At Cherisophus eum cecidit quidem, sed non ligavit: hinc ille noctu relicto filio aufugit. Hoc unicum sanè Cherisophum inter et Xenophonem *hoc toto itinere peperit* dissidium, ducis *nimirum* iniqua castigatio et *in eodem servando* negligentia. Puerum autem adamavit Episthenes, et ubi domum deduxisset, fidelissimo utebatur.

Post haec castris septem, parasangas singulos in dies quinque, progressi sunt

διο
νερ
ὁπ
το
φó
ζεύ
ὁ κ
δη
σοφ
μα
τότ
πα
κεῖ
λιπ
καί
ρεία
ἀμέ
πα
χρη
I
σαν,

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ. 207

υιου ἄρτι ἡβάσκοντος. Τῷτον δὲ Ἐπιοθέ-
νει Ἀμφιπολίτῃ παραδίδωσι φυλάττειν,
ὅπως, εἰ καλῶς ἡγήσαιο, ἔχων καὶ τῷ-
τον ἄπιοι. Καὶ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῷ εἰσε-
φόρησαν ὡς ἐδύναντο πλεῖστα, καὶ ἀνα-
ζεύξαντες ἐπορεύοντο. Ἠγεῖτο δὲ αὐτοῖς
ὁ κωμάρχης λελυμένος διὰ χιόνος καὶ ἡ-
δη τ' ἦν ἐν τῷ τρίτῳ σαθμῷ, καὶ ὁ Χειρί-
σοφος αὐτῷ ἐχαλεπάνθη, ὅτι ἐκ εἰς κώ-
μας ἦγεν. Ὁ δ' ἔλεγεν ὅτι ἐκ εἶεν ἐν τῷ
τόπῳ τῷτῳ. Ὁ δὲ Χειρίσοφος αὐτὸν ἐ-
παισε μὲν, ἔδῃσε δὲ ὅ· ἀπὸ δὲ τῷτου ἐ-
κείνος τῆς νυκτὸς ἀποδράς ὥχετο κατα-
λιπὼν τὸν υἱόν. Τοῦτό γε δὴ Χειρίσοφῳ
καὶ Ξενοφῶντι μόνον διάφορον ἐν τῇ πο-
ρείᾳ ἐγένετο, ἢ τῷ ἡγεμόνος κάκωσις καὶ
ἀμέλεια. Ἐπιοθένης δὲ ἡράδῃ τε τοῦ
παιδὸς, καὶ οἵκαδε κομίσας πιστοτάτῳ ἐ-
χρήτο.

Μετὰ τῷτο σαθμὸς ἐπὶ ἀ ἐπορεύθη-
σαν, ἀνὰ πέντε πᾶρασάγγας τῆς ἡμέρας,

208 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

παρὰ τὸν Φάσιν ποταμὸν, εὖρος ὡς πλεῖ-
 θριαῖον. Εὐλεῦθεν ἐπορεύθησαν σαθμῆς δύο,
 παρὰσάγγας δέκα· ἐπὶ δὲ τῇ εἰς τὸ πε-
 δῖον ὑπερβολῇ ἀπήντησαν αὐτοῖς Χάλυβες
 καὶ Τάοχοι καὶ Φασιανοί. Χειρίσοφος δέ,
 ἐπεὶ κατεῖδε τὰς πολεμίους ἐπὶ τῇ ὑπερ-
 βολῇ, ἐπαύσατο πορευόμενος, ἀπέχων ὡς
 τριάκοντα σαδίους· ἵνα μὴ κατὰ κέρως ἀ-
 γων πλησιάσῃ τοῖς πολεμίοις· παρήγγει-
 λε δὲ τοῖς ἄλλοις παράγειν τὰς λόχους,
 ὅπως ἐπὶ φάλαγγος γένοιτο τὸ στρατεύ-
 μα. Επεὶ δὲ ἦλθον οἱ ὀπισθοφύλακες,
 συνεκάλεσε τὰς στρατηγὰς καὶ λοχαγὰς, καὶ
 ἔλεξεν ὥδε·

Οἱ μὲν πολέμιοι, ὡς ὁρᾶτε, κατέχουσι
 τὰς ὑπερβολὰς τῶ ὄρους· ὥρα δὲ βεβλεῦε-
 σθαι ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνίσμεθα. Εμοὶ
 μὲν ἔν δοκεῖ παραγγέλλειν μὲν ἀριστοποι-
 εῖσθαι τοῖς στρατιώταις, ἡμᾶς δὲ βεβλεῦε-
 σθαι εἴτε τήμερον εἴτε αὔριον δοκεῖ ὑπερ-
 βάλλειν τὸ ὄρος. Εμοὶ δὲ γε, ἔφη ὁ Κλε-

ad Phasin amnem, latitudine ferè plethri. Hinc castris binis, decem parafangas progressi sunt: ac in montium jugis, per quae in planitiem transeundum erat, Chalybes iis et Taochi et Phasiani occurrerunt. Cherisophus autem, posteaquam hostes *eo in loco*, quo transeundum erat, conspexit, progredi desivit, cùm triginta stadiorum intervallo abesset; ut ne ductâ in cornu acie ad hostes propiùs accederet; aliis mandat cohortes promoverent, ut in phalangem coirent copiae. Ac ubi ii, terga qui tatabantur, venissent, duces et cohortium praefectos convocavit, atque in hunc modum loquutus est:

Hostes, uti videtis, montis juga tenent, tempusque *est* deliberandi quo pacto quàm optimè dimicemus. Ipse quidem arbitror militibus ut prandeant denuntiandum esse, nobis autem consultandum hodiene *potius* an cras mons superandus videatur. Mihi verò, inquit

210 CYRI EXPED. IV.

Cleanor, videtur, cùm primùm pransi fuerimus, capienda esse arma et quàm celerrimè adversùs homines pergendum. Nam si diem hodiernum contriverimus, et qui jam nos vident hostes fidentiores erunt, et alios consentaneum est, istis fiduciam prae se ferentibus, plures accessuros.

Post hunc Xenophon, “ Ego verò sic
 “ statuo, inquit: Si pugnare quidem ne-
 “ cesse fit, ad hoc nos nosmet parare o-
 “ portet, ut quàm fortissimè pugnemus;
 “ sin quàm facillimè *montem* superare
 “ volumus, hoc mihi providendum esse
 “ videtur, ut quàm paucissima accipia-
 “ mus vulnera, quàm paucissima homi-
 “ num amittamus corpora. Ac mons
 “ quidem *hic* qui conspicitur, ampliùs
 “ quàm ad stadia sexaginta *porrigitur*,
 “ cùm nulli usquam homines, qui nos
 “ observent, adpareant, praeterquàm in
 “ hâc viâ: quapropter multò potius
 “ *fuerit*, et in aliquam montis deserti
 “ partem furtim ut invadamus clam o-

άνωρ, δοκεῖ, ἐπὰν ὡς τάχιστα ἀριθῆσω-
 μεν, ἐξοπλισαμένους ὡς τάχιστα ἵεναι ἐπὶ
 τῆς ἀνδρας. Εἰ γὰρ διατρίβομεν τὴν τή-
 μερον ἡμέραν, οἳ τε νῦν ὁρῶντες ἡμᾶς πο-
 λέμιοι θαρσαλέωτεροι ἔσονται, καὶ ἄλ-
 λῃς εἰκὸς, τύτων θαρρύντων, πλέες προς-
 γενέσθαι.

Μετὰ τῷτον Ξενοφῶν εἶπεν, “ Εγώ
 “ οἷ οὔτω γινώσκω· Εἰ μὲν ἀνάγκη ἐστὶ
 “ μάχεσθαι, τῷτο δεῖ παρασκευάσα-
 “ σθαι, ὅπως ὡς κράτις μαχόμεθα· εἰ
 “ δὲ βουλόμεθα ὡς ῥᾶστα ὑπερβάλλειν,
 “ τῷτό μοι δοκεῖ σκεπλίον εἶναι, ὅπως ἐ-
 “ λάχιστα μὲν τραύματα λάβοιμεν, ὡς
 “ ἐλάχιστα δὲ σώματα ἀνδρῶν ἀποβάλοι-
 “ μεν. Τὸ μὲν οὖν ὅρος ἐστὶ τὸ ὁρώμενον
 “ πλέον ἢ ἐφ’ ἐξήκοντα σάδια, ἄνδρες
 “ οἳ ὑδαμῇ φυλάττοντες ἡμᾶς φανεροί
 “ εἰσιν, ἀλλ’ ἢ κατὰ ταύτην τὴν ὁδόν·
 “ πολὺ ἔν κρεῖττον τῷ ἐρήμῃ ὁροῦς, καὶ
 “ κλέψαι τί πειρᾶσθαι λαθόντας, καὶ ἀρ-

“ πᾶσαι φθάσαντας, ἣν δυνώμεθα, μᾶλ-
 “ λον ἢ πρὸς ἰχυρὰ χωρία καὶ ἄνδρας
 “ παρεσκευασμένους μάχεσθαι. Πολὺ
 “ γὰρ ῥᾶον ὄρθιον ἀμαχεῖ ἵεναι, ἢ ὁμα-
 “ λόν, ἔνθεν καὶ ἔνθεν πολεμίων ὄντων· καὶ
 “ νύκτωρ ἀμαχεῖ μᾶλλον ἢ τὰ πρὸ
 “ ποδῶν ὁρῶη τις, ἢ μεθ’ ἡμέραν μαχό-
 “ μενος· καὶ ἡ τραχεῖα τοῖς ποσὶν ἀμα-
 “ χεῖ ἴσῃσι εὐμενεστέρα, ἢ ὁμαλή, τὰς
 “ κεφαλὰς βαλλομένοις. Κλέψαι δὲ ἐκ
 “ ἀδύνατόν μοι δοκεῖ εἶναι, ἔξδον μὲν νυκ-
 “ τὸς ἵεναι, ὥς μὴ δύνασθαι ὁρᾶσθαι· ἔξ-
 “ δον δὲ ἀπελθεῖν τοσοῦτον, ὥς μὴ αἰσθη-
 “ σιν παρέχειν. Δοκῶμεν οἱ ἂν μοι,
 “ ταύτῃ προσποιέμενοι προσβαλεῖν, ἔρη-
 “ μοτέρῳ ἢ τῷ ἄλλῳ ὅρει χρῆσθαι· μέ-
 “ νοιεν γὰρ αὐτῷ μᾶλλον ἀθρόοι οἱ πολέ-
 “ μιοι. Αἰτάρ τί ἐγὼ περὶ κλοπῆς συμ-
 “ βάλλομαι; Ὑμᾶς γὰρ ἐγώ γε, ὦ Χει-
 “ ρίσοφε, ἀκῶ τῆς Λακεδαιμονίης, ὅσοι
 “ ἐξὲ τῶν ὁμοίων, εὐθύς ἐκ παίδων κλέ-

“ peram dare, et *ipsis*, si poterimus,
 “ praeripiamus, quàm adversùs loca mu-
 “ nita et homines paratos dimicare. Nam
 “ longè facilius *est* sine praelio viâ ar-
 “ duâ ire, quàm planâ, si hostes omni
 “ ex parte adsint: nocte etiam quae an-
 “ te pedes sunt meliùs quis cernat, *se*
 “ absque pugnâ *pergere liceat*, quàm in-
 “ terdiu, si pugnet: aspera quoque pe-
 “ dibus *via*, iis qui sine praelio iter fa-
 “ ciunt faciliior *est*, quàm plana iis, quo-
 “ rum feriuntur capita. Posse autem
 “ fieri ut furtim *jam* agamus mihi qui-
 “ dem videtur, cùm noctu *ita* pergere
 “ liceat, ut conspici non possimus; lice-
 “ at etiam eousque discedere, ut nullum
 “ *iis nostris* indicium praebeamus. Cen-
 “ seo etiam nos, hâc si parte *eos* invasu-
 “ ros simulemus, reliquas montis partes
 “ desertiores reperturos: nam hîc po-
 “ tiùs hostes conferti substiterint. Ve-
 “ rùm quid ego de furto in medium ad-
 “ fero? Nam vos equidem, Cherisophe,
 “ Lacedaemonios, quotquot *vestram* pa-
 “ res estis, statim a pueris furta medi-

“tari audio: nec esse turpe, sed neces-
 “sarium furari, quae lex auferre non
 “vetat. Ut autem quàm solertissimè
 “furemini detisque operam ut lateatis,
 “legibus utique apud vos sancitum est,
 “ut, si in furto deprehendimini, flagris
 “caedamini. Itaque jam tibi *idonea*
 “admodum opportunitas est institutio-
 “nem ostendendi, et verò etiam caven-
 “di ne deprehendamus dum partem a-
 “liquam montis furtim invadimus, ut
 “ne multas plagas accipiamus.”

At verò, inquit Cherisophus, et ego
 vos audio Athenienses solertiâ publicas
 opes furandi valere, (quanquam gravis-
 simum furanti periculum sit *propositum*)
 et verò praestantissimos potissimùm, si-
 quidem apud vos praestantissimi *quique*
 digni qui magistratum gerant censen-
 tur: itaque jam tibi quoque tempus est
oblatum institutionis *vestrae* specimen e-
 dendi. Ego verò, ait Xenophon, para-
 tus sum ut cum extremo agmine, post-
 eaquam cibum ceperimus, pergam ac
 montem occupem. Duces etiam itineris
 habeo: quippe milites expediti de fu-

ΚΥΤΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ. 215

“ πλεῖν μελετᾶν· καὶ ἔκ αἰσχρὸν εἶναι,
 “ ἀλλὰ ἀναγκαῖον κλέπτεν ὅσα μὴ κω-
 “ λυεῖ νόμος. “ Ὅπως δὲ ὡς κράτις
 “ κλέπλητε καὶ πειρᾶσθε λανθάνειν, νό-
 “ μιμον ἄρα ὑμῖν ἔστιν, εἰάν ληφθῆτε
 “ κλέπτοντες, μαστιγᾶσθαι. Νῦν ἔν μά-
 “ λα σοι καιρὸς ἔστιν ἐπιδείξασθαι τὴν
 “ παιδείαν, καὶ φυλάττεσθαι μέντοι μὴ
 “ ληφθῶμεν κλέπτοντες τῷ ὄρους, ὡς μὴ
 “ πολλὰς πληγὰς λάβωμεν.”

Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ Χειρίσοφος, καὶ
 ἐγὼ ὑμᾶς ἀκέω τὸς Ἀθηναίους δεινὸς εἶ-
 ναι κλέπτεν τὰ δημόσια, (καὶ μάλα ὄν-
 τος δεινοῦ τῷ κινδύνου τῷ κλέποντι) καὶ
 τὸς κρατίστους μέντοι μάλισα, εἴπερ ὑ-
 μῖν οἱ κράτιστοι ἄρχειν ἀξιοῦνται· ὥστε ὥ-
 ρα καὶ σοὶ ἐπιδείκνυσθαι τὴν παιδείαν.
 Εγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἑτοιμὸς
 εἰμι, τὸς ὀπισθοφύλακας ἔχων, ἐπειδὴ
 δειπνήσωμεν, ἵεναι καταληφόμενος τὸ ὄ-
 ρος. Ἐχὼ δὲ καὶ ἡγεμόνας· αἱ γὰρ γυναι-

216 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

νῆται τῶν ἐφεπομένων ἡμῖν κλοπῶν ἔλα-
 βόν τινας ἐνεδρεύσαντες· καὶ τῶν πυνθά-
 νομαι ὅτι ἐκ ἄβατόν ἐστι τὸ ὄρος, ἀλλὰ
 νέμεται καὶ αἰζὶ καὶ βοσίν· ὥστε, ἦν περ
 ἅπαξ λάβωμέν τι τῷ ὄρει, βατὰ καὶ τοῖς
 ὑποζυγίοις ἔσαι. Ελπίζω μέντοι ὕδὲ τῆς
 πολεμίας μενεῖν ἔτι, ἐπειδὴν ἰδῶσιν ἡμᾶς
 ἐν τῷ ὁμοίῳ ἐπὶ τῶν ἁκρῶν· ὕδὲ γὰρ νῦν
 ἐθέλῃσι καταβαίνειν εἰς τὸ ἴσον ἡμῖν. Ὁ
 δὲ Χειρίσοφος εἶπε, Καὶ τί δεῖ σε ἶναι,
 καὶ λείπειν τὴν ὀπισθοφυλακίαν; ἀλλ'
 ἄλλους πέμψον, εἰ μὴ τινες ἐθέλῃσι
 φαίνωνται. Ἐκ τούτου Ἀρισώνυμος Μεθυ-
 δριεὺς ἔρχεται ὀπλίτας ἔχων· καὶ Ἀριστεὺς
 Χῖος, γυμνήτας· καὶ Νικόμαχος Οἰταῖος,
 γυμνήτας· καὶ σύνθημα ἐποίησαντο, ὅποτε
 ἔχοιεν τὰ ἅκρα, πυρὰ καίειν πολλά.
 Ταῦτα συνθέμενοι ἠρίσων· ἐκ δὲ τῷ ἀρίστῳ
 προήγαγεν Ἀρισώνυμος τὸ σράτευμα πᾶν
 ὥς δέκα σάδια πρὸς τῆς πολεμίας, ὅπως
 ὥς μάλισα δοκοίη ταύτῃ προσάξειν.

ribus quosdam illis, qui nos sequuntur, ex insidiis ceperunt; atque ex his audio montem non esse inaccesum, sed in eum a capris tum a bobus pastum quaeri: adeò ut, si semel aliquam montis partem ceperimus, jumentis etiam *loca* erunt pervia. At ne quidem hostes diutius mansuros spero, posteaquam nos pariter *cum ipsis* in summis verticibus viderint: neque enim hoc tempore in aequum nobiscum volunt *locum* descendere. Et Cherisophus, Cur te, inquit, ire oportet, ac curam agminis extremi relinquere? quin alios mittito, nisi se quidam sponte obtulerint. Tum verò Aristonymus Methydriensis cum gravis armaturae venit militibus; et Aristeas Chius cum expeditis; cum expeditis etiam Nicomachus Oetëus: atque *id* signum convenit, ut cum *montis* vertices occupassent, multos accenderent ignes. His ita compositis prandent; et a prandio copias omnes Aristonymus decem ferè stadia hostes versus produxit, ut quàm maximè *exercitum* hâc adducturus videretur.

Cœnati cùm essent ac nox advenisset, profecti sunt ii quibus erat hoc datum negotii, montemque occupant; caeteri ibi *infra montem* quiescebant. At hostes ubi montem occupatum intellexêre, vigilias egerunt, *totaque nocte* multos accenderunt ignes. Cùm dies advenisset, Cherisophus factâ re sacrâ *suos rectâ viâ* duxit; et illi, qui montem verticesque occupârant, *in hostes* contenderunt. Hostium verò vicissim pars maxima montis in superiore transitu manebat, pars eorum iis qui in jugis erant obviam ibat. Prius autem quàm hostes cœrent, manus inter se conserunt ii qui juga tenebant; vincuntque Graeci et *hostes* persequuntur. Interea etiam de planitie peltastae Graeci ad acie congressos cursu ferebantur: et Cherisophus gradatim *quidem sed* celeriter cum gravis armaturae militibus subsequetur. At hostes qui in viâ *substiterant*, cùm *suorum* partem in summo monte victam cernerent, fugam arripiunt: at-

Ἐπεὶ δὲ εἰδείπνησαν καὶ νύξ ἐγένετο, οἱ
 μὲν ταχθέντες ὥχοντο, καὶ καταλαμβάνουσι
 τὸ ὄρος· οἱ δ' ἄλλοι αὐτῷ ἀνεπαύοντο.
 Οἱ δὲ πολέμιοι, ὡς ᾔσθοντο ἐχόμενον
 τὸ ὄρος, ἐγρηγόρησαν, καὶ ἕκαστον πυρὰ
 πολλὰ διὰ νυκτός. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο,
 Χειρίσοφος μὲν θυσάμενος ἦγε κατὰ
 τὴν ὁδόν· οἱ δὲ, τὸ ὄρος καταλαβόντες καὶ
 τὰ ἄκρα, ἐπήεσαν. Τῶν δὲ αὖ πολεμίων
 τὸ μὲν πολὺ ἔμενεν ἐπὶ τῇ ὑπερβολῇ
 τῶ ὄρους, μέρος δ' αὐτῶν ἀπὸ πάντων τῶν
 κατὰ τὰ ἄκρα. Πρὶν δὲ ὁμοῦ εἶναι τῶν
 πολεμίων, ἀλλήλοις συμμιγνύσκειν οἱ κατὰ
 τὰ ἄκρα· καὶ νικῶσιν οἱ Ἕλληνες καὶ
 διώκουσιν. Ἐν τούτῳ δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆ πε-
 δίου οἱ μὲν πελτασταὶ τῶν Ἑλλήνων δρόμῳ
 ἔθεον πρὸς τῶν παρατεταγμένων· Χειρίσοφος
 δὲ βάδην ταχὺ ἐφείπετο σὺν τῶν
 ὀπλίταις. Οἱ δὲ πολέμιοι οἱ ἐν τῇ ὁδῷ,
 ἐπειδὴ τὸ ἄνω ἑώρων ἡττώμενον, φεύγουσι
 καὶ ἀπέθανον μὲν οἱ πολλοὶ αὐτῶν, γέρας

220 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

ῥα δὲ πᾶμπολλα ἐλήφθη· ἃ οἱ Ἕλληνες
ταῖς μαχαίραις κόπτοντες, ἀχρεῖα ἐποί-
ουν. Ὡς δὲ ἀνέβησαν, θύσαντες, καὶ τρό-
παιον σησάμενοι, κατέβησαν εἰς τὸ πε-
δίον καὶ κώμας πολλῶν ἀγαθῶν γεμού-
σας.

Ἐκ δὲ τούτων ἐπορεύθησαν εἰς Τάσ-
χος, σταθμὸς πέντε, παρασάγγας τριά-
κοντα· καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐπέλιπε· χω-
ρία γὰρ ὄκουν ἰσχυρὰ οἱ Τάσχοι, ἐν οἷς
καὶ τὰ ἐπιτήδεια πάντα εἶχον ἀνακεκο-
μισμένοι. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο εἰς χωρίον,
ὃ πόλιν μὲν ἔκ εἶχεν ὃ δ' οἰκίας, συνελη-
λυθότες δὲ ἦσαν αὐτόσε καὶ ἄνδρες καὶ γυ-
ναῖκες καὶ κτήνη πολλὰ, Χειρίσοφος μὲν
πρὸς τούτο προσέβαλλεν εὐθύς ἡκων· ἐπεὶ
δὲ ἡ πρώτη τάξις ἔκαμνεν, ἄλλη προσήει,
καὶ αὖθις ἄλλη· ὃ γὰρ ἦν ἀθρόοις περιστῆ-
ναι, ἀλλ' ἀπότομον ἦν κύκλω. Ἐπεὶ δὲ
Ξενοφῶν ἦλθε σὺν τοῖς ὀπισθοφύλαξι καὶ
πελτασταῖς καὶ ὀπλίταις, ἐνταῦθα δὴ

que ex iis plerique periêre; pemultaque capta sunt scuta; quae Graeci gladiis ità caedebant, ut ad usum bellicum inutilia redderent. Cùm adscendissent, factâ re sacrâ, tropaeoque constituto, in planitiem et vicos multis bonis refertos descenderunt.

Indè castris quinque, parasangas triginta ad Taochos progressi sunt; et commeatus jam deficiebat: nam Taochi munitis in locis habitabant, in quibus commeatus etiam omnes ed subvectos tenebant. Cùm in locum pervenissent, ubi tametsi nec erat oppidum, nec domus, tamen illuc convenerant et viri et mulieres et jumenta multa, Cherisophus hunc, ut primùm ed venit adortus est: cumque primus ordo re gerendâ fatigaretur, alius accedebat, ac rursùm alius: nam conferti locum, quippe qui praeruptus undique erat, circumfistere non poterant. Ubi verò Xenophon cum extremo agmine et peltastis gravisque armaturae militibus venit, hìc Cherisophus,

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ. 223

λέγει Χειρίσοφος, Εἰς καλὸν ἦκει· τὸ γὰρ χωρίον αἰρετέον· τῇ γὰρ στρατιᾷ ἔκ ἐς τὰ ἐπιτήδεια, εἰ μὴ ληφόμεθα τὸ χωρίον.

Ενταῦθα δὴ κοινῇ ἐβλεύοντο· καὶ τῷ Ξενοφῶντος ἐρωτῶντος τί τὸ καλὸν εἶη εἰσελθεῖν, εἶπεν ὁ Χειρίσοφος, Ἀλλὰ μία αὕτη ἐς ἰσάροδος, ἣν ὁρᾷς· ὅταν δὲ τις ταύτῃ πειράται παριέναι, κυλινδοῦσι λίθους ὑπὲρ ταύτης τῆς ὑπερεχέουσης πέτρας· ὅς οἱ ἂν καταληφθεῖη, ἔτω διατίθεται. Ἄμα οἱ ἔδειξεν αὐτῷ συντετριμμένους ἀνθρώπους καὶ σκέλη καὶ πλευράς. Ἦν δὲ τὰς λίθους ἀναλώσωσιν, ἔφη ὁ Ξενοφῶν, ἄλλο τι ἢ ἔδεν κωλύει παριέναι; ἔ γὰρ δὴ ἐκ τῷ ἐναντίου ὁρῶμεν, εἰ μὴ ὀλίγους τέτους ἀνθρώπους· καὶ τέτων δύο ἢ τρεῖς ὠπλισμένους. Τὸ δὲ χωρίον, ὡς καὶ σὺ ὁρᾷς, σχεδὸν τρία ἡμίπλευρά ἐστιν, ἃ δεῖ βαλλομένους παρελθεῖν. Τέτου δὲ ὅσον πλέθρον δαυὶ πίτυσι διαλειπέσαις μεγάλαις,

224 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

αὐθ' ὧν ἐσηκότες ἄνδρες τί ἂν πάχοιεν ἢ
 ὑπὸ τῶν φερομένων λίθων, ἢ ὑπὸ τῶν κυ-
 λινδρμένων; τὸ λοιπὸν ἔν ἤδη γίγνεται ὡς
 ἡμίπλεθρον, ὃ δεῖ, ὅταν λωφῇσωσιν οἱ λί-
 θοι, παραδραμεῖν. Ἀλλ' εὐθέως, ἔφη ὁ
 Χειρίσοφος, ἐπειδὴν ἀρξώμεθα εἰς τὸ δα-
 σὺ παριέναι, φέρονται οἱ λίθοι πολλοί.
 Αὐτὸ ἂν, ἔφη, τὸ δέον εἴη θᾶττον γὰρ
 ἀληθῶς ἀναλώσασσι τὰς λίθους. Ἀλλὰ πο-
 ρευώμεθα ἔνθεν ἡμῖν μικρὸν ὕσερόν τι πα-
 ραδραμεῖν ἔσαι, ἣν δυνώμεθα· καὶ ἀπελθεῖν
 ῥάδιον, ἣν βεβλώμεθα.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύοντο Χειρίσοφος καὶ Ξε-
 νοφῶν, καὶ Καλλίμαχος Παρράσιος, λο-
 χαγός· (τέττου γὰρ ἡγεμονία ἦν τῶν ὀπι-
 σθοφυλάκων λοχαγῶν ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ)
 οἱ δὲ ἄλλοι λοχαγοὶ ἔμενον ἐν τῷ ἀσφα-
 λεῖ. Μετὰ τῆτο οὖν ἀπῆλθον ὑπὸ τὰ
 δένδρα ἄνθρωποι εἰς τὰς ἐβδομήκοντα, οὐκ
 ἀθρόοι, ἀλλὰ καθ' ἓνα, ἕκαστος φυλαττό-
 μενος ὡς ἐδύνατο. Ἀγασίας δὲ ὁ Στυμφά-

aequet, pinis magnis per intervalla dispositis densum est, ad quas si viri constant, quid vel a jactis vel a devolutis saxis incommodi tulerint? Jam restat igitur dimidium plethri, quod *quidem spatium*, ubi lapides cessaverint, cursu conficiendum est. At ubi primum, inquit Cherisophus, pergere ad *locum* illum densum coeperimus, multi *in nos* ingerentur lapides. *Hoc ipsum est*, inquit *Xenophon*, quod facto opus fuerit: nam *ed* citius haud dubiè lapides absumment. Verum age *jam ad eum locum* pergamus, unde paulum aliquid erit cursu transeundum, si *quidem* poterimus; et abire facile fuerit, si voluerimus.

Dehinc profecti sunt Cherisophus et Xenophon, et Callimachus Parrhasius, cohortis praefectus; (hic enim ducis inter agminis extremi praefectos officium eo die obtinebat) caeteri cohortium praefecti in tuto manebant. Posthac igitur homines ferè septuaginta ad arbores sese conferebant, non conferti, sed singulatim, cavente sibi ut potuit unoquo-

que. Agasias autem Stympalius et Aristonymus Methydriensis, *qui* et ipsi postremi agminis cohortium ductores erant, atque alii etiam, *remoti* ab arboribus subsistebant: neque enim tutò plus quàm una cohors apud arbores stare poterat. Ibi tum quiddam etiam machinatur Callimachus: ab arbore, sub quà *stationem* ipse *nactus* erat, passus duos aut tres procurrebat; cùm verò lapides jacerentur, expeditè se in *tutum* recipiebat: ad singulos autem procursum plus quàm decem saxorum plaustra absumebantur. At Agasias ubi, quae faceret Callimachus, toto spectante exercitu, vidit, veritus ne primus in locum excurreret, nec Aristonymo *sibi* proximo advocato, nec Eurylocho Lusienſe, qui sodales *ejus* erant, nec quoquam alio, solus *edò* tendit, et antevertit omnes. Callimachus autem, ut eum se praeter-euntem vidit, umbonem *clypei* ipsius apprehendit: ac intereà Aristonymus Methydriensis eos cursu praeterit, et

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ. 227

λιος καὶ Αριζώνυμος Μεθυδριεύς, καὶ οὗτοι
 τῶν ὀπισθοφυλάκων λοχαγοὶ ὄντες, καὶ
 ἄλλοι δὲ, ἐφίσασαν ἔξω τῶν δένδρων· οὐ
 γὰρ ἦν ἀσφαλὲς ἐν τοῖς δένδροις ἐσάναι
 πλεῖον, ἢ τὸν ἓνα λόχον. Ἐνθα δὴ καὶ
 Καλλίμαχος μηχανᾷται τι· Προέτρε-
 χεν ἀπὸ τοῦ δένδρου, ὑφ' ᾧ ἦν αὐτός, δύο
 ἢ τρία βήματα· ἐπεὶ δὲ οἱ λίθοι φέροντο,
 ἀνεχάζετο εὐπετῶς· ἐφ' ἐκάστης δὲ προ-
 δρομῆς πλέον ἢ δέκα ἅμασαι πετρῶν ἀνη-
 λίσκοντο. Ὁ δὲ Αἰγασίας, ὡς ὄρᾳ τὸν
 Καλλίμαχον, ἃ ἐποίει, καὶ τὸ στρατεύ-
 μα πᾶν θεώμενον, δείσας μὴ ἔστωτος
 παραδράμοι εἰς τὸ χωρίον, οὔτε τὸν Αρι-
 ζώνυμον πλησίον ὄντα παρακαλέσας, οὐδὲ
 Εὐρύλοχον τὸν Λασιέα, ἐταίρους ὄντας,
 οὐδ' ἄλλον οὐδένα, χωρεῖ αὐτός, καὶ παρέρ-
 χεται πάντας. Ὁ δὲ Καλλίμαχος, ὡς
 ἑώρα αὐτὸν παριόντα, ἐπιλαμβάνεται αὐ-
 τοῦ τῆς ἵτιος· ἐν δὲ τούτῳ παρέθιαι αὐτῷς
 Αριζώνυμος Μεθυδριεύς, καὶ μετὰ τούτων

228 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

Εὐρύλοχος Λουσιεύς· πάντες γὰρ οὔτοι ἀντεποιῶντο ἀρετῆς, καὶ διηγωνίζοντο πρὸς ἀλλήλους, καὶ οὕτως ἐρίζοντες αἰρῶσι τὸ χωρίον. Ὡς γὰρ ἅπαξ εἰς ἐπέδραμεν, ἔδειξ' ἔτι πέτρος ἀνωθεν ἠνέχθη.

Ενταῦθα δὴ δεινὸν ἦν θέαμα· αἱ γὰρ γυναῖκες, ρίπλισαι τὰ παιδία, εἶτα καὶ ἑαυτὰς ἐπικατερρίπλουν· καὶ οἱ ἄνδρες ὡσαύτως. Εἴθ' αὖτε καὶ Αἰνέας ὁ Στυμφάλιος λοχαγός, ἰδὼν τινα θεόντα ὡς ρίποντα ἑαυτὸν, σολὴν ἔχοντα καλὴν, ἐπιλαμβάνεται ὡς αὐτὸν κωλύσων. Ὁ δ' αὐτὸν ἐπισπᾶται, καὶ ἀμφοτέρω ὥχοντο κατὰ τῶν πετρῶν φερόμενοι, καὶ ἀπέθανον. Εντεῦθεν ἄνθρωποι μὲν ὀλίγοι πάνυ ἐλήφθησαν, βόες δὲ καὶ ὄνοι καὶ πρόβατα πολλά.

Εντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Χαλύβων σαθμὸς ἐπὶ τὰ, παρασάγγας πεντήκοντα. Οὔτοι ἦσαν ὧν δῆλθον ἀλκιμώτατοι, καὶ εἰς χεῖρας ἦσαν· εἶχον δὲ θώρακας λινῆς

post ipsum Eurylochus Lusiensis: nam hi omnes virtutis gloriam sibi vindicabant, *deque hac* inter se certabant, atque dum hoc modo contenderent, locum capiunt. Nam posteaquam unus *eorum* semel *illuc* irruisset, nullus lapis amplius desuper volvebatur.

Ibi tum horrendum *objectum* erat spectaculum: nam mulieres projectis parvulis liberis, super eos deinde seipsas etiam praecipitabant; similiter viri quoque. Hic verò Aeneas etiam Stymphalius cohortis praefectus, currentem quendam ut se praecipitem daret conspicatus, elegante amictum veste,prehendit *hominem nè id faceret* impediturus. Verum hic *secum* illum trahit, et ambo per saxa *praecipites* acti sunt, atque interierunt. Capti sunt deinde *hoc loco* perpauci homines, boves verò et asini et pecora multa.

Indè per Chalybum *agros* castris septem, parasangas quinquaginta progressi sunt. Hi *omnium*, per quorum *agros* *Graeci* fecerunt iter, fortissimi erant,

230 CYRI EXPED. IV.

atque *adeò* manus *cum eis* conferebant: loricas lineas ad imum usque ventrem *pertinentes* habebant; ac pro alis funes densos contortos. Erant eis et tibiarum tegumenta et galeae, ac juxta zonam *fica*, instar Laconici gladioli falcati, quâ, quos in potestatem suam redigere poterint, jugulabant; capitaque cum abscidissent, cum iis abibant; canebant etiam et saltabant, quoties hostes ipsos conspecturi erant. Habebant et hastam quindecim fere cubitorum, cui unus erat mucro. Manebant illi *quidem* in oppidis: ubi verò Graeci praeteriissent, sequebantur *in eos* semper pugnantes: in loca autem munita se *deinde* recipiebant; in quae commeatus etiam comportaverant: adeò ut nihil ex eo loco Graeci caperent, sed iis jumentis alerentur, quae ex Taochorum agro ceperant.

Indè ad amnem Harpasum, *cujus erat* quatuor plethrorum latitudo, Graeci pervenêre. Hinc per Scythinos castris quartis, parasangas viginti progres-

ΚΤΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ. 231

μέχρι τῷ ἥτρου, ἀντὶ δὲ τῶν πλεονεξίων
σπάρτα πικρὰ ἐφαμμένα. Εἶχον δὲ καὶ
κνημῖδας καὶ κράνη, καὶ παρὰ τὴν ζώνην
μαχαίριον ὅσον ξυήλην Λακωνικὴν, ᾧ ἔσ-
φατῖον ὦν κρατεῖν δύναιτο· καὶ ἀποτέμ-
νοντες ἂν τὰς κεφαλὰς, ἔχοντες ἐπορεύ-
οντο· καὶ ἦδον, καὶ ἐχόρευον, ὁπότε οἱ πα-
λέμιοι ὄψεσθαι αὐτοὺς ἐμελλον· εἶχον δὲ
καὶ δόρυ ὡς πεντεκαίδεκα πηχῶν, μίαν
λόγχην ἔχον. Οὗτοι ἐνέμενον ἐν ταῖς πο-
λίσμασιν· ἐπεὶ δὲ παρέλθοιεν οἱ Ἕλλη-
νες, εἶποντο αἰεὶ μαχόμενοι· ὥχοντο δὲ ἐν
ταῖς ὀχυροῖς· καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐν τέτοις
ἀνακεκομισμένοι ἦσαν· ὥστε μηδὲν λαμβά-
νειν αὐτόθεν τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ διетρά-
φησαν τοῖς κτήνεσιν, ἃ ἐκ τῶν Τάσων
ἔλαβον.

Εκ τούτου οἱ Ἕλληνες ἀφίκοιτο ἐπὶ
τὸν Ἀρπασον ποταμὸν, εὖρος τετλάρων
πλέθρων. Εντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Σκι-
θῶν σαθμὰς τέτλαρας, παρασάγγας εἴ-

232 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

κοσι, διὰ πεδίου εἰς κώμας· ἐν αἷς ἔμειναν
 ἡμέρας τρεῖς, καὶ ἐπεσιτίσαντο. Ἐντεῦ-
 θεν δὲ ἦλθον σαθμὸς τέτταρας, παρασάγ-
 γας εἴκοσι, πρὸς πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαί-
 μονα, οἰκουμένην· ἐκαλεῖτο δὲ Γυμνίας.
 Ἐκ ταύτης τῆς χώρας ὁ ἄρχων τοῖς
 Ἕλλησιν ἡγεμόνα πέμπει, ὅπως διὰ τῆς
 ἑαυτῶν πολεμίας χώρας ἐπάγοι αὐτὸς.
 Ἐλθὼν δὲ αὐτός, λέγει ὅτι ἄξει αὐτὸς
 εἰς χωρίον, ὅθεν πέντε ἡμερῶν ὄψονται
 θάλατταν· εἰ δὲ μὴ, τεθνάναι ἐπηγγέλ-
 λετο. Καὶ ἡγόμενος δὲ, ἐπεὶ ἐνέβαλεν εἰς
 τὴν ἑαυτοῖς πολεμίαν, παρεκελεύετο αἰ-
 θεῖν καὶ φθείρειν τὴν χώραν· ὧ καὶ δῆλον
 ἐγένετο ὅτι τῆς ἑνεκα ἔλθοι, καὶ τῆς τῶν
 Ἑλλήνων εὐνοίας. Καὶ ἀφικνῶνται ἐπὶ
 τὸ ἱερὸν ὄρος τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ· ὄνομα δὲ
 ἦν τῷ ὄρει Θήχης. Ἐπειδὴ δὲ οἱ πρῶτοι
 ἐγένοντο ἐπὶ τῷ ὄρει, καὶ κατεῖδον τὴν θά-
 λατταν, πολλὴ κραυγὴ ἐγένετο. Ἀκούσας
 δὲ ὁ Ξενοφῶν καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες, ὥρ-

CYRI EXPED. IV. 233

si sunt, per planitiem in vicos; in quibus triduum manserunt, ac cibaria parabant. Indè castris quatuor, parasangas viginti *progressi*, ad urbem magnam opulentamque, incolis frequentem, veniunt; cui nomen erat Gymnias. Ex hâc regione princeps *ejus* itineris ducem Graecis mittit, ut eos per agrum sibi hostilem deduceret. Ipse autem cùm venisset, se ducturum eos ad locum aiebat, unde dierum quinque *spatio* mare conspecturi essent: sin autem, se mortem perpeffurum recipiebat. Atque adeò praecedens, postquam in hostile sibi *solum* ingressus esset, ut agrum incenderent et vastarent hortabatur: ex quo patuit eum hâc de causâ venisse, non propter *aliquam* erga Graecos benevolentiam. Ac die quinto sacrum ad montem perveniunt; monti autem nomen erat Theches. Cumque priores in montem evasissent, ac mare conspicerent, magnus *eorum* clamor exstitit. *Quem* cùm Xenophon et agminis extremi milites audiissent, arbitrabantur hostes re-

234 CYRI EXPED. IV.

stare alios qui etiam a fronte *Graecos* invaderent: nam et a tergo *nonnulli* de exultâ regione sequebantur; eorumque aliquos extremi agminis custodes occiderant, *aliquos* etiam vivos, locatis insidiis, ceperant: scuta quoque ferè viginti ex crudo boum hirsutorum corio facta ceperunt.

Cùm autem augesceret clamor et propiùs accederet, et qui semper succedebant cursu tenderent ad illos, qui continenter clamabant, ac multò major efficeretur clamor, prout plures utique convenissent, res aliqua sanè gravior esse Xenophonti visa est. Itaque cùm conscendisset equum, et Lycium equitesque secum sumpisset, opem *suis* laturus adcurrerebat: ac statim quidem audiunt milites, mare, mare, clamantes, et *se mutud* cohortantes. Ibi tum currebant universi, etiam agminis extremi milites, *cùm quidem* et jumenta *eodem* agerentur et equi. Posteaquam universi in jugum pervenissent, tum verò se invicem, et duces et cohortium ductores, fusis *interè* lacrymis, amplexabantur. Ac dere-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ. 235

θησαν καὶ ἔμπροσθεν ἄλλους ἐπιτίθεσθαι
πολεμίους· εἶποντο γὰρ καὶ ὅπισθεν αἱ ἐκ
τῆς καιομένης χώρας καὶ αὐτῶν οἱ ὀπι-
σθοφύλακες ἀπέκτεινάν τε τινὰς καὶ ἐζώ-
γρησαν, ἐνέδραν ποιησάμενοι καὶ γέρεα ἔ-
λαβον δασέων βοῶν ὠμοβόεια ἀμφὶ τὰ εἰ-
κοσιν.

Ἐπειδὴ δὲ βοὴ πλεῖον τε ἐγίγνετο καὶ
ἐγγύτερον, καὶ οἱ αἰεὶ ἐπιόντες ἔθεον δρόμῳ
ἐπὶ τὰς αἰεὶ βοῶντας, καὶ πολλῶ μείζων
ἐγίγνετο βοή, ὅσῳ δὴ πλείους ἐγίγνοντο,
ἐδόκει δὴ μείζον τι εἶναι τῷ Ξενοφῶντι.
Καὶ ἀναβὰς ἐφ' ἵππον, καὶ Λύκιον καὶ τὰς
ἱππέας ἀναλαβὼν, παρεβόηθη καὶ τάχα
δὴ ἀκέουσι βοῶντων τῶν στρατιωτῶν, θά-
λαττα, θάλαττα, καὶ παρεγγυώντων. Ἐν-
θα δὴ ἔθεον ἅπαντες, καὶ αἱ ὀπισθοφύλα-
κες, καὶ τὰ ὑποζύγια ἠλαύνετο καὶ οἱ ἵπ-
ποι. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκαντο πάντες ἐπὶ τὰ
ἄκρον, ἐνταῦθα δὴ περιέβαλλον ἀλλήλους,
καὶ στρατηγὸς καὶ λοχαγὸς, δακρύοντες.

236 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

Καὶ ἔξαπίνης, ὅττι δὴ παρεγγυήσαντος, οἱ
 στρατιῶται φέρουσι λίθους, καὶ ποίῃσι κολω-
 νὸν μέγαν. Ἐνταῦθα ἐνετίθεσαν πλῆθος
 δερματίνων ὠμοδοείων, καὶ βακτηρίας, καὶ
 τὰ αἰχμάλωτα γέρρα, καὶ ὁ ἡγεμὼν αὐ-
 τὸς τε κατέτεμνε τὰ γέρρα, καὶ τοῖς ἄλ-
 λοις διεκελεύετο. Μετὰ ταῦτα τὸν ἡγε-
 μόνα ἀποπέμπουσιν οἱ Ἕλληνες, δῶρα δόν-
 τες ἀπὸ κοινῆς, ἵππον, καὶ φιάλην ἀργυ-
 ρᾶν, καὶ σκευὴν Περσικὴν, καὶ δαρεικὰς δέ-
 κα· ἥτει δὲ μάλισα τὴς δακτυλίου, καὶ
 ἔλαβε πολλὰς παρὰ τῶν στρατιωτῶν.
 Κώμην δὲ δείξας αὐτοῖς, ὅς σκηνήσῃσι, καὶ
 τὴν ὁδὸν ἣ εἰσπορεύουσιντο εἰς Μάκρωνας,
 ἐπεὶ ἑσπέρα ἐγένετο, ὥχετο τῆς νυκτὸς
 ἀπικίων.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν οἱ Ἕλληνες διὰ
 Μάκρωνων σαθρὰς τρεῖς, παρασάγγας
 δέκα. Τῇ πρώτῃ δὲ ἡμέρᾳ ἀφίκοντο ἐπὶ
 τὸν ποταμὸν, ὃς ὠρίζε τὴν τε τῶν Μα-
 κρώνων χώραν καὶ τὴν τῶν Σκυθινῶν. Εἰ-

pentè, *incertum* cujus jussu, lapides congerunt milites, et magnum excitant tumultum. Huc *scutorum* ex crudo boum corio factorum, numerum magnum, et baculos, et gerra hostibus erepta, imponebant; ipse etiam itineris dux gerra concidebat, et *aliis idem ut facerent* suadebat. Post haec Graeci ducem itineris dimittunt, cùm *ei* donâssent ex communi *thesauro* equum, et pateram argenteam, et ornatum Persicum, et daricos decem: annulos autem in primis petebat, multosque *adèd* a militibus accepit. Cùm vicum eis monstrâssent, quò diversuri essent, et viam quâ ad Macronas progredi possent, ubi advesperascebat, noctu discessit.

Indè Graeci per Macronas castris tribus, parasangas decem progressi sunt. Ac primo *quidem* die ad amnem perveniunt; qui Macronum et Scythinorum regionem terminabat. Erat iis ad dex-

238 CYRI EXPED. IV.

tram locus editus quàm difficillimus, et ad sinistram alius amnis, in quem ille, qui *agros utriusque nationis* terminabat, influebat; qui *sanè* trajiciendus erat. Confitus hic erat arboribus non densis quidem, sed frequentibus. Has, Graeci cum accessissent, caedebant; id operam sedulò dantes, ut quàm celerrimè de *hoc* loco evaderent. At Macrones, ornati gerris et hastis et tunicis *quas* e pilis contextis *fecerant*, exadversum trajiciendi locum instructi stabant, ac se mutuò cohortabantur, lapidesque in amnem jaciebant: verùm ne sic quidem *ad Graecos* pertingebant, nec quemquam laedebant.

Ibi tum ad Xenophontem ex peltastis vir quidam accedit, qui servitutem Athenis se serviisse profiteretur; diceretque *adedò* linguam se *illorum* hominum agnoscere. Atque arbitror, inquit, meam hanc esse patriam: ac, nisi quid vetat, volo cum eis colloqui. Nihil verò, ait *ille*, vetat; quin colloquere cum eis, ac primùm ex iis discito, quinam *homi-*

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ. 239

χον δ' ὑπερδῆξιον χωρίον οἶον χαλεπώτα-
τον, καὶ ἐξ ἀριστερᾶς ἄλλον ποταμὸν, εἰς
ὃν ἐνέβαλλεν ὁ ὀρίζων, δι' ὃ ἔδει διαβαίνειν.
Ἦν δὲ ὁτος δασὺς δένδροις παχέσι μὲν οὖν,
πυκνοῖς δέ. Ταῦτα, ἐπεὶ προῆλθον οἱ
Ἕλληνες, ἔκοπλον σπεύδοντες ὥς τάχι-
στα ἐκ τῆς χωρὶς ἐξελθεῖν. Οἱ δὲ Μάκρω-
νες, ἔχοντες γέρρα καὶ λόγχας καὶ τριχίνες
χιτῶνας, κατὰντιπέραν τῆς διαβάσεως
παρατεταγμένοι ἦσαν, καὶ ἀλλήλοις διεκε-
λεύοντο, καὶ λίθους εἰς τὸν ποταμὸν ἐρρίπ-
λιν· ἐξικνῶντο δὲ ὕδρ' ὕδατος, ὅρ' ἔβλαπτον
ὕδενά.

Εἰθα δὲ προσέρχεται τῷ Ξενοφῶντι
τῶν πελταστῶν τις ἀνὴρ, Αθῆνησι φάσκων
δεδουλευκέναι· λέγων ὅτι γινώσκῃ τὴν
φωνὴν τῶν ἀνθρώπων. Καὶ οἶμαι, ἔφη,
ἐμὴν ταύτην τὴν πατρίδα εἶναι καὶ, εἰ
μή τι κωλύει, ἐθέλω αὐτοῖς διαλεχθῆναι.
Ἀλλ' ὕδρ' κωλύει, ἔφη ἀλλὰ διαλέγου
καὶ μάθε πρῶτον αὐτῶν, τίνες εἰσίν. Οἱ

240 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

οἱ δ' εἶπον, ἐρωτήσαντος, ὅτι Μάκρωνες.
 Ερώτα τοίνυν, ἔφη, αὐτὸς, τί ἀντιτεία-
 χασι, καὶ χρήζουσιν ἡμῖν πολέμιοι εἶναι;
 Οἱ δ' ἀπεκρίναντο, "Ὅτι καὶ ὑμεῖς ἐπὶ
 τὴν ἡμετέραν ἔρχεσθε. Λέγειν ἐκέλευον
 οἱ στρατηγοὶ ὅτι γε ὁ κακῶς ποιήσωντες,
 ἀλλὰ βασιλεῖ πολεμήσαντες ἀπερχόμε-
 θα εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐπὶ θάλατταν βε-
 λόμεθα ἀφικέσθαι. Ἡρώτων ἐκεῖνοι, εἰ
 δοῖεν ἂν τέτων τὰ πισά. Οἱ δ' ἔφασαν
 καὶ δῆναι καὶ λαβεῖν ἐθέλειν. Εντεῦθεν δι-
 δόασιν οἱ Μάκρωνες βαρβαρικὴν λόγχην
 τοῖς Ἑλλησιν, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐκείνοις
 Ἑλληνικὴν ταῦτα γὰρ ἔφασαν πισά εἶ-
 ναι. θεὸς δ' ἐπεμαρτύραντο ἀμφοτέ-
 ροι.

Μετὰ δὲ τὰ πισά εὐθύς οἱ Μάκρωνες
 τὰ δένδρα συνεζέκοπλον, τὴν τε ὁδὸν ὠδο-
 ποίουν, ὡς διαβιάσωντες, ἐν μέσοις ἀναμε-
 μγμένοι τοῖς Ἑλλησιν καὶ ἀγορὰν οἶαν ἐ-
 δύναντο παρεῖχον καὶ διήγαγον τρισὶν ἡμέ-

num sint. Dixerunt illi, interrogante eo, Macronas se esse. Quaere igitur, inquit *Xenophon*, cur aciem adversus nos instruxerint, velintque nostri esse hostes. Responderunt illi, Quia vos etiam ad *regionem* nostram acceditis. Dicere *hominem* jubebant duces, id sanè non *ed factum* ut ullo vos damno adficiamus, sed posteaquam adversus regem bellum gessimus, in Graeciam redimus, et ad mare pervenire volumus. Quaerebant illi, num de his fidem dare vellent. Velle se aiebant *Graeci* et dare fidem et accipere. Tum Macrones hastam Graecis barbaricam dant, et illis Graeci *vicissim* Graecam; nam hoc pacto fidem *apud se* dari aiebant: deos autem utrique testes invocabant.

Posteaquam fides esset data, statim Macrones unà *cum Graecis* arbores caedebant, et viam sternebant, velut trajecturi *in alteram ripam*, Graecis mediis permisti: forum etiam rerum *venalium*, quale *quidem* poterant, suppeditabant; et triduo deducebant, usquequò

Graecos in Colchorum montibus sistere-
 rent. Erat ibi mons *quidem* magnus,
 sed in quem *tamen* adscendi posset: at-
 que in eo Colchi stabant instructi. Ac
 primum quidem Graeci phalangem con-
 trà instruxerunt, quasi sic *dispositam a-*
ciem ad montem ducturi: sed deinde du-
 cibus collectis visum est deliberandum
 esse, quo pacto quàm praeclarissimè di-
 micaturi essent. Itaque Xenophon *sibi*
 videri dixit, omisâ phalange, cohortes
 rectas instituendas esse. “ Nam phalanx
 “ statim, *pergit*, divulsa erit: quippe a-
 “ libi quidem montem invium, alibi a-
 “ ditu facilem reperiemus; idque mox
 “ animi demissionem creabit, quod *no-*
 “ *stri* in phalangem dispositi, hanc *ip-*
 “ *sam* divulsam videbunt. Praeterea, si
 “ sic instructi in hostes ut multis conden-
 “ *sa sit* acies tendamus, numero nos su-
 “ peraturi sunt hostes, et *illorum opera*
 “ quibus nos superaverint ad quaecun-
 “ que voluerint rem usuri sunt; si ita
 “ instructi pergamus ut acies rarior sit,
 “ nihil mirum fuerit, si *ea* nostra pha-
 “ lanx alicubi perrupta sit a confertis

ραις, ἕως ἧ ἐπὶ τὰ ὄρη τῶν Κόλχων κα-
 τέστησαν τῆς Ἑλληνας. Ἐνταῦθα ἦν ὄρος
 μέγα, προσβατὸν δέ· καὶ ἐπὶ τούτου οἱ
 Κόλχοι παρατεταγμένοι ἦσαν. Καὶ τὸ
 μὲν πρῶτον οἱ Ἕλληνες ἀντιπαρετάξαντο
 φάλαγγα, ὡς οὕτως ἄζοντες πρὸς τὸ ὄρος·
 ἔπειτα δὲ ἔδοξε τοῖς στρατηγοῖς συλλεγεῖ-
 σι βελεύσασθαι, ὅπως ὡς κάλλιστα ἀγωνι-
 οῦνται. Ἐλεξεν οὖν Ξενοφῶν ὅτι δοκεῖ,
 παύσαντας τὴν φάλαγγα, λόχους ὀρθίους
 ποιῆσαι. “ Ἡ μὲν γὰρ φάλαγξ διασπα-
 “ σθήσεται εὐθύς· τῇ μὲν γὰρ ἀνοδόν, τῇ
 “ δὲ εὐοδὸν εὐρήσομεν τὸ ὄρος· καὶ εὐθύς
 “ τῆτο ἀθυμίαν ποιήσῃ, ὅτι τεταγμένοι
 “ εἰς φάλαγγα, ταύτην διεσπασμένην ὁ-
 “ ρῶσιν. Ἐπειτα δὲ, ἦν μὲν ἐπὶ πολλὰς
 “ τεταγμένοι προσάγωμεν, περιτλεύουσιν
 “ ἡμῶν οἱ πολέμιοι, καὶ τοῖς περιτλοῖς
 “ χρήσονται ὅ,τι ἂν βέλωνται· εἰ δὲ
 “ ἐπὶ ὀλίγων τεταγμένοι ἴωμεν, ἔδὲν ἂν
 “ εἶη θαυμαστὸν, εἰ διακοπεῖη ἡμῶν ἡ

244 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

“ φάλαγγς ὑπὸ ἀθρόων πη καὶ βελῶν καὶ
 “ ἀνθρώπων συμπεσόντων· εἰ δέ πη τῷτο
 “ ἔσαι, τῇ ὅλῃ φάλαγγι κακὸν ἔσαι.
 “ Ἀλλά μοι δοκεῖ ὀρθίς τις λόχος ποιη-
 “ σαμένους, τοσῶτον χωρίον καταχεῖν
 “ διαλιπόντας τὸς λόχους, ὅσον ἔξω τὸς
 “ ἐχάτους λόχος γενέσθαι τῶν πολεμίων
 “ κεράτων· καὶ οὕτως ἐσόμεθα τῆς τε
 “ τῶν πολεμίων φάλαγγος ἔξω οἱ ἐχα-
 “ τοι λόχοι, καὶ ὀρθίους ἄγοντες οἱ κράτι-
 “ σοι ἡμῶν πρῶτοι προσίασιν· ἥ τε ἂν
 “ εὐοδὸν ἥ, ταύτῃ ἕκαστος ἄξει ὁ λόχος.
 “ Καὶ εἰς τε τὸ διαλεῖπον καὶ ῥάδιον ἔ-
 “ σαι τοῖς πολεμίοις εἰσελθεῖν, ἐνθεν καὶ
 “ ἐνθεν λόχων ὄντων, διακόψαι τε καὶ ῥά-
 “ διον ἔσαι λόχον ὀρθιον προσιόντα. Εἰάν
 “ τε τις πιέζεται τῶν λόχων, ὁ πλη-
 “ σίον βοηθήσει ἢν τε πη εἰς δυνηθῇ τῶν
 “ λόχων ἐπὶ τὸ ἄκρον ἀναβῆναι, ἔθεις
 “ μηκέτι μείνη τῶν πολεμίων.” Ταῦτα
 “ εἶδοξε· καὶ ἐποίησεν ὀρθίους τὸς λόχους. Ἐξ-

“ tum telis tum hominibus ingruenti-
 “ bus: quòd si hoc aliquâ in aciei par-
 “ te acciderit, toti phalangi malè erit.
 “ Verùm arbitror, ubi cohortes rectas
 “ instituerimus, tantum cohortes *istas*
 “ per intervalla dispositas spatii occupa-
 “ re *debere*, ut extremae cohortes ex-
 “ tra hostium cornua *porrectae* sint: at-
 “ que sic *demum* erimus cohortes *utique*
 “ extremae extra hostium phalangem,
 “ et dum rectas ducemus *cohortes*, no-
 “ strum praestantissimi *quique* primi *ad*
 “ *hostem* accedent; quaque *locus* transi-
 “ tu facilis erit, hâc quaelibet cohors
 “ perget. Neque *verò* in *relicta* inter
 “ *cohortes nostras* intervalla proclive e-
 “ rit hostibus ingredi, cùm hinc atque
 “ hinc *constitutae* sint cohortes; nec
 “ proclive erit cohortem rectam acce-
 “ dentem perrumpere. Quòd si ex co-
 “ hortibus aliqua laboraverit, opem fe-
 “ ret proxima: et si una de cohortibus
 “ in verticem aliqua modo adscendere
 “ poterit, hostium nemo amplius *erit*
 “ *qui* subsistat.” Haec decreta sunt: at-
 “ que *adeò* rectas cohortes instituerunt,

246 CYRI EXPED. IV.

Et Xenophon a latere dextro ad laevum
pergens, *haec* habuit ad milites verba,
“ Hi, quos cernitis, viri, soli nobis ad-
“ huc impedimento sunt quominus jam
“ *isthic* simus, quò jam dudum propera-
“ mus: hos, si quo modo possimus, vel
“ *crudos* devoremus oportet.”

Posteaquam suis quique locis consti-
terunt, ac rectas sibi instituerant cohor-
tes, gravis armaturae cohortes octogin-
ta circiter fuere, *cum* quaelibet cohors
centenis ferè *militibus constaret*: pelta-
stas verò et sagittarios trifariam disposu-
erunt, alios extra sinistrum *cornu*, alios
extra dextrum, alios *acie* mediâ; singu-
lis in partibus ferè sexcentos. Deinde
diis vota nuncuparent *milites* edixere
duces; ac vota ubi nuncupâssent et pae-
ana cecinissent iter pergebant. Et Che-
risophus atque Xenophon quique cum
ipsis erant peltaestae ita pergebant, *ut*
extra hostium essent phalangem. Ho-
stes autem, eos ubi vidissent, contrà
porrexere: et partim *latus* dextrum,

ΚΥΤΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Α. 247

νοφῶν δὲ ἀπιὼν ἐπὶ τὸ εὐώνυμον ἀπὸ τῆ
δεξιῶ, εἶπε τοῖς στρατιώταις, “ Ἄνδρες,
“ οὗτοί εἰσιν, οὓς ὁρᾶτε, μόνοι ἔτι ἡμῖν
“ ἐμποδὼν τῷ μὴ ἥδη εἶναι, ἐνθα πάλαι
“ σπεύδομεν· τέτους, ἢν πως δυνάμεθα,
“ καὶ ὡμὲς δεῖ καταφαγεῖν.”

Ἐπεὶ δὲ ἐν ταῖς χώραις ἕκαστοι ἐγέν-
οντο, καὶ τὰς λόχους ὀρθίους ἐποίησαντο,
ἐγένοντο μὲν λόχοι τῶν ἀπλιτῶν ἀμφὶ
τὰς ὀγδοήκοντα, ὁ δὲ λόχος ἕκαστος σχεδὸν
εἰς τὰς ἑκατὸν· τῶς δὲ πελτασταὶ καὶ τὰς
τοξότας τριχῇ ἐποίησαντο, τὰς μὲν τοῦ
εὐωνύμου ἑξῶ, τὰς δὲ, τοῦ δεξιῶ, τὰς δὲ
κατὰ μέσον· σχεδὸν ἑξακοσίους ἑκάστους.
Ἐκ τούτου παρηγγύησαν οἱ στρατηγοὶ εὐ-
χεσθαι· εὐζάμενοι δὲ καὶ παιανίσαντες ἐπο-
ρεύοντο. Καὶ Χειρίσοφος μὲν καὶ Ξενο-
φῶν καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς πελτασταί, ἑξῶ
γενόμενοι τῆς τῶν πολεμίων φάλαγγος,
ἐπαρεύοντο. Οἱ δὲ πολέμιοι, ὡς εἶδον αὐ-
τὰς, ἀντιπαρεύοντα· καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τὸ

248 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

δεξιόν, οἱ δὲ ἐπὶ τὸ εὐώνυμον διεσπάρθησαν, καὶ πολὺ τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος ἐν τῷ μέσῳ κενὸν ἐποίησαν. Ἰδόντες δὲ αὐτὸς διγχάζοντας οἱ κατὰ τὸ Ἀρκαδικὸν πελτασαί, ὧν ἦρχεν Αἰχίνης ὁ Ακαρνάν, νομίσαντες φεύγειν, ἀνὰ κράτος ἔθεον· καὶ οὗτοι πρῶτοι ἐπὶ τὸ ὄρος ἀναβαίνουσι· συνεφείπετο δὲ αὐτοῖς καὶ τὸ Ἀρκαδικὸν ὀπλιτικόν, ὧν ἦρχε Κλεάνωρ ὁ Ορχομένιος. Οἱ δὲ πολέμιοι, ἐπεὶ ἤρξαντο θεῖν, ἔκέτι ἔσκησαν, ἀλλὰ φυγῇ ἄλλος ἄλλῃ ἐτράπετο. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἀναβάντες, ἐσρατοπεδεύσαντο ἐν πολλαῖς κώμαις, καὶ τὰ ἐπιλήθεια δὲ πολλὰ ἐχέσαις. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἔδεν ἦν, ὅ,τι καὶ ἐθαύμασαν· τὰ δὲ σμῆνῃ πολλὰ ἦν αὐτόθι, καὶ τῶν κηρίων ὅσοι ἔφαγον τῶν στρατιωτῶν, πάντες ἀφρονέες τε ἐγίγνοντο, καὶ ἤμην, καὶ κάτω διεχώρει αὐτοῖς, καὶ ὀρθὸς ἔδεις ἐδύνατο ἴσασθαι· ἀλλ' οἱ μὲν ὀλίγον ἐδοκίμοι, σφόδρα μεθύουσιν ἐώκεσαν.

CYRI EXPED. IV. 249

partim sinistrum versùs erant distracti, atque *aded* mediam ipsorum aciem magnâ ex parte vacuum reliquerunt. Eos cùm peltastae, *qui* Arcadico *erant* in *agmine*, quibusque Aeschines Acarnan praeerat, se duas in partes scindere conspexissent, rati *homines* fugere, totis viribus currebant: atque hi primi in montem adscendunt: subsequiebantur hos gravis etiam armaturae milites Arcadici, quibus Cleanor Orchomenius praeerat. At hostes, posteaquam currere coeperunt *illi*, non constiterunt ampliùs, sed alius aliò fugâ elapsi sunt. Graeci cùm adscendissent, multis in vicis castra locârunt, atque *his sanè* commeatûs copiâ abundantibus. Et in caeteris quidem nihil erat, quod mirati sunt: verùm alvearia illic erant multa, et de favis quotquot ex militibus comedebant, omnes et amentes fiebant, et vomebant, et ipsis egerebatur infrà, et rectus stare nemo potuit: sed qui paulum ederant, valdè ebriis erant similes; qui multum, fu-

230. CYRI EXPED. IV.

rentibus: nonnulli, etiam morientibus. Jacebant autem ita multi, quasi cum in fugam versi fuissent, et magna erat *milium* tristitia. Postridiè nemo quidem mortuus erat, sed eadem ferè horà mentis *rursum* compotes fiebant: die tertio et quarto surgebant, velut ex medicamento haustu.

Indè castris binis, parasangas septem progressi sunt, et ad mare transiverunt, in Trapezuntem, urbem Graecam incolis frequentem, ad Pontum Euxinum, coloniam Sinopensium, in Colchorum regione *sitam*. Hic dies circiter triginta commorati sunt, Colchorum in agris: atque hinc *factis incursionibus* praedas e Colchide agebant. Forum in exercitu *rerum venalium* Trapezuntii praebebant, Graecosque tum exceperunt, tum *munera* iis hospitalia donarunt, boves et farinam et vinum. Cum eis etiam pro Colchis finitimis, qui maximà ex parte habitabant in planitie, transigebant: quin et ab illis *munera* hospitalia vene-

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ. 253

οἱ δὲ πολὺ, μαινομένοις· οἱ δὲ, καὶ ἀπα-
θήσκουσιν. Ἐκείντο δὲ οὕτω πολλοὶ, ὥς-
περ τροπῆς γεγενημένης, καὶ πολλὴ ἦν ἡ
ἀθυμία. Τῇ δὲ ὑπεραία ἀπέθανε μὲν οὐ-
δεὶς, ἀμφὶ δὲ τὴν αὐτὴν περὶ ὥραν ἀνεφρά-
νεν· τρίτῃ δὲ καὶ τετάρτῃ ἀνίσαντο, ὥς-
περ ἐκ φαρμακοποσίας.

Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν δύο σταθμοὺς, ἐπ-
λαῖ, παρασάγγας, καὶ διῆλθον ἐπὶ θάλατ-
ταν, εἰς Τραπεζοῦντα, πόλιν Ἑλληνίδα
οἰκουμένην, ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, Σινω-
πέων ἀποικίαν, ἐν τῇ Κόλχων χώρα.
Ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας ἀμφὶ τὰς τριά-
κοντα, ἐν ταῖς τῶν Κόλχων χώραις· καὶ
ἐντεῦθεν μὲν ἐλπίζοντο τὴν Κολχίδα.
Ἀγορὰν δὲ παρεῖχον ἐν τῷ στρατοπέδῳ
Τραπεζόντιοι, καὶ ἐδέξαντό τε τὰς Ἑλ-
ληνας, καὶ ξένια ἔδοσαν, βῆς καὶ ἄλφιστα
καὶ οἶνον. Συνδιεπράττοντο δὲ καὶ ὑπὲρ
τῶν πλησίον Κόλχων τῶν ἐν τῷ πεδίῳ
μάλισα οἰκόντων· καὶ ξένια καὶ παρ' ἐκεί-

252 ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ.

ἔκων ἦλθον πλέονα, βόες. Μετὰ δὲ τοῦτο
τὴν θυσίαν, ἣν εὕξαντο, παρεσκευάζοντο·
ἦλθον δὲ αὐτοῖς ἱκανοὶ βόες ἀποθῦσαι τῷ
Διὶ τῷ Σωτῆρι, καὶ τῷ Ἡρακλεῖ, ἡγε-
μόσυνα· καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ θεοῖς, ἃ ἡ-
ύξαντο. Εποίησαν δὲ καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν
ἐν τῷ ὄρει, ἐνθα περ ἐσκήνουν· εἶλοντο δὲ
Δρακόντιον Σπαρτιάτην (ὃς ἔφευγε παῖς
ὦν οἴκοθεν, παῖδα ἄκων κατακτανῶν, ξυ-
ῆλη πατάξας) δρόμου τε ἐπιμεληθῆναι,
καὶ τῷ ἀγῶνος προσατῆσαι.

Επειδὴ δὲ ἡ θυσία ἐγένετο, τὰ δέρμα-
τα παρέδοσαν τῷ Δρακοντίῳ, καὶ ἡγεῖ-
σθαι ἐκέλευον, ὅπου τὸν δρόμον πεποιη-
κὼς εἴη. Ὁ δὲ, δείξας ὅπου παρεσηκόηες
ἐτύγχανον, Οὗτος ὁ λόφος, ἔφη, κάλλι-
τος τρέχειν, ὅπου ἂν τις βέληται. Πῶς
οὖν, ἔφασαν, δυνήσονται παλαίειν ἐν
σκληρῷ καὶ δασεῖ οὕτω; Ὁ δὲ εἶπεν,
Μᾶλλον τι ἀνιάσεται ὁ καλάπεσών. Η-
γωνίζοντο δὲ παῖδες μὲν σάδιον τῶν αἰχ-

runt plura, boves. Postea sacrificium, quod voverant, parabant: ac boves ad eos adlati sunt, qui sufficerent sacrificiis Jovi Servatori, et Herculi faciendis, quòd *felici* eos itinere duxissent; aliis item diis, quae voverant. Praeterea certamen gymnicum illo in monte instituerunt, ubi tabernacula posuerant: Dracontium verò Spartiatem (qui puer *adhuc* domo fugerat, quòd puerum, quem gladiolo percusserat *Laconico*, imprudens interfecerat) legerunt ut curam curriculi haberet, et certamini praeesset.

Posteaquam facta fuerant sacrificia, Dracontio pelles tradiderunt, ac duceret *ed* hortabantur, ubi curriculum designâisset. Ille verò locum, in quo fortè constiterant, monstrans, Hic collis, inquit, ad currendum aptissimus *est*, quacunque quis *currere* voluerit. *At quis* tandem poterunt, aiebant *illi*, tam aspero et *arboribus* denso loco luctari? Is *utique*, ait ille, qui collapsus fuerit, vehementiori quodam dolore adficietur. Et certârunt quidem in stadio pueri *de*

334 CYRI EXPED. IV.

captivorum numero plurimi, dolichum
Cretenses plures quàm sexaginta curre-
bant; luctà, et pugilatù, et pancratio
sefe emercebant alii: et spectaculum sa-
nè pulchrum erat; nam multi in certa-
men descendebant, et, quippe quòd eos
spectarent sodales, magna erat aemula-
tio. Currebant etiam equi; atque eos
primum agitare per declivia collis ad ma-
re usque oportebat equites, rursusque
fursum convertere, et sic demum ad aram
venire. Ac deorsum quidem plerique
devolvebantur; fursum verò ad locum
valdè arduum vix lento gradu equi per-
gebant. Erat hìc eorum ingens clamor,
et risus, et cohörtatio.

TOMI SECUNDE

FINIS.

ΚΥΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣ. Δ. 255

μαλώτων οἱ πλείστοι, δόλγρον δὲ Κρήτες
 πλείους ἢ ἑξήκοντα ἔθεον· πάλιν δὲ, καὶ
 πυγμὴν, καὶ παγκράτιον ἕτεροι· καὶ καλὴ
 θέα ἐγένετο· πολλοὶ γὰρ κατέβησαν, καὶ
 ἅτε θεωμένων τῶν ἐταίρων πολλὴ φιλονει-
 κία ἐγίγνετο. ἔθεον δὲ καὶ ἵπποι· καὶ ἔδει
 αὐτοὺς κατὰ τῆς πρανὸς ἐλάσαντας ἐν τῇ
 θαλάττῃ, ἀναστρέφοντας πάλιν ἄνω, πρὸς
 τὸν βωμὸν ἦκειν. Καὶ κάτω μὲν οἱ πολ-
 λοὶ ἐκυλινδῶντο· ἄνω δὲ πρὸς τὸ ἰχυρῶς
 ὄρθιον μόλις βάδην ἐπορεύοντο οἱ ἵπποι.
 Ἐνθα πολλὴ κραυγὴ, καὶ γέλως, καὶ παρα-
 κέλευσις ἐγίγνετο αὐτῶν.

ΤΟ ΤΟΤ ΔΕΥΤΕΡΟΤ ΤΟΜΟΤ
 ΤΕΛΟΣ.

КТОТ АНАБА. А. 222

[The page contains faint, illegible markings or bleed-through from the reverse side.]

FORM T-1377 4-6-64 67

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

170